

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Spis treści:

SPIS TREŚCI:	1
I. WIADOMOŚCI WSTĘPNE	6
1. Teologia Mszy św.	6
2. WIERNOŚĆ TRADYCJI wg OWMR [6]	8
3. MSZAŁ PAWŁA VI - DOSTOSOWANIE DO NOWYCH WARUNKÓW	9
4. ZNACZENIE MSZY ŚW. [16]	10
5. Pochodzenie liturgii eucharystycznej [72]:	11
6. Skuteczność Eucharystii i częstość jej sprawowania [19]	12
7. O samowolnych zmianach w celebracji Mszy św.	16
8. GODZINA I DZIEŃ SPRAWOWANIA I UDZIELANIA EUCHARYSTII	16
II. ELEMENTY MSZY ŚW. [29-45]:	17
1. CZYTANIE I WYJAŚNIANIE SŁOWA BOŻEGO [29]	17
2. MODLITWY I INNE CZĘŚCI NALEŻĄCE DO KAPŁANA [30-33]	17
3. INNE FORMUŁY WYSTĘPUJĄCE W CZASIE CELEBRACJI [34-37]	18
4. SPOSÓB WYPOWIADANIA RÓŻNYCH TEKSTÓW [38] PRZEZ KAPŁANA, DIAKONA, LEKTORA LUB WSZYSTKICH WIERNYCH	18

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

5.	ZNACZENIE ŚPIEWU [39-41]:	19
6.	GESTY I POSTAWY CIAŁA [42-44]	20
7.	MILCZENIE [45]	22
III.	STRUKTURA MSZY ŚW. [28, 46 I N.]:	22
1.	OBRZĘDY WSTĘPNE [46]	23
1.1.	Wejście [47-48]	23
1.2.	Pozdrowienie ołtarza i zgromadzonego ludu [49-50]	24
1.3.	Akt pokutny [51]	24
1.4.	Kyrie [52]	25
1.5.	Chwała na wysokości [53]	25
1.6.	Kolekta [54]	26
2.	LITURGIA SŁOWA [55]	27
2.1.	Czytania [55, 57-60]	27
2.2.	Milczenie i śpiewy międzylekcyjne	29
2.3.	Homilia [65-66]	31
2.4.	Symbol, czyli wyznanie wiary [67-68]	32
2.5.	Modlitwa powszechna (modlitwa wiernych) [69-71]	33
3.	LITURGIA EUCHARYSTYCZNA [72-89]	34
3.1.	Przygotowanie darów [73-76]	34
3.2.	Modlitwa nad darami [77]	35
3.3.	Modlitwa eucharystyczna [78-79]	36
3.4.	Modlitwa Pańska [81]	38
3.5.	Obrzęd pokoju [82]	39
3.6.	Łamanie chleba [83]	40
3.7.	Komunia święta [84-89]	40
4.	OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA [90]	47
4.1.	O ŁĄCZENIU MSZY ŚW. Z INNYMI CZYNNOŚCIAMI	48
IV.	FUNKCJE I POSŁUGI WE MSZY ŚWIĘTEJ [91-111]	49

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

1.	FUNKCJE wynikające ze święceń	49
2.	FUNKCJE ludu Bożego [95-97]	51
3.	Szczególne FUNKCJE liturgiczne	51
4.	PODZIAŁ FUNKCJI [108-111]	53
V.	RÓŻNE FORMY SPRAWOWANIA MSZY ŚW.	54
VI.	JĘZYK MSZY ŚW.	57
VII.	KONCELEBRACJA [199-251]	57
1.	SPOSÓB WYPOWIADANIA MODLITWY EUCHARYSTYCZNEJ WE MSZY KONCELEBROWANEJ [216-236]	59
2.	KOMUNIA POD POSTACIĄ WINA KONCELEBRANSÓW [245-246, 248-249]:	61
VIII.	SZCZEGÓŁOWE NORMY LITURGICZNE DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH FORM SPRAWOWANIA MSZY ŚW.	62
IX.	NIEKTÓRE PRZEPISY OGÓLNE DOTYCZĄCE WSZYSTKICH MSZY	73
1.	Oddawanie czci ołtarzowi i księdze Ewangelii [273]	74
2.	Przyklęknięcia [274]	74
3.	Ukłony [275]	74
4.	Okadzenia [276-277]	75
5.	Puryfikacja [278-280]	75
6.	Komunia pod obiema postaciami [281-287]	76

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

X. URZĄDZENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA DO SPRAWOWANIA EUCHARYSTII [288-318]	78
1. ZASADY OGÓLNE [288-294]	78
2. URZĄDZENIE PREZBITERIUM [295-310]	79
2.1. Ołtarz i jego wyposażenie	79
2.2. Ambona	81
2.3. Miejsce przewodniczenia dla kapłana celebransa oraz inne siedzenia	81
3. URZĄDZENIE KOŚCIOŁA [311-318]	82
3.1. Miejsca dla wiernych	82
3.2. Miejsce zespołu śpiewaczego i instrumentów muzycznych	82
3.3. Miejsce przechowywania Najświętszej Eucharystii i kult Eucharystii poza Mszą świętą	83
3.4. Obrazy święte	85
XI. RZECZY POTRZEBNE DO SPRAWOWANIA MSZY ŚWIĘTEJ [319-351]	86
1. CHLEB I WINO DO SPRAWOWANIA EUCHARYSTII [319-324]	86
2. SPRZĘTY LITURGICZNE – ZASADY OGÓLNE	87
2.1. NACZYNIA LITURGICZNE	87
3. SZATY LITURGICZNE [335-347]	88
4. INNE RZECZY PRZEZNACZONE DO UŻYTKU KOŚCIELNEGO	91
XII. WYBÓR MSZY I JEJ CZĘŚCI [352-367]	91
1. WYBÓR MSZY [353-355]	92
2. WYBÓR TEKSTÓW MSZALNYCH [356-367]	93
2.1. Czytania	93
2.2. Modlitwy	94
2.3. Modlitwa eucharystyczna	95
2.4. Śpiewy	96

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

XIII. MSZE I MODLITWY OKOLICZNOŚCIOWE ORAZ MSZE ZA ZMARŁYCH [368-385]	97
1. MSZE I MODLITWY OKOLICZNOŚCIOWE [368-378]	97
1.1. Msze obrzędowe:	97
1.2. Msze w różnych potrzebach i w różnych okolicznościach:	97
1.3. Msze wotywnie:	98
2. MSZE ZA ZMARŁYCH [379-385]	98
XIV. ADAPTACJE ZALEŻNE OD KOMPETENCJI BISKUPÓW ORAZ KONFERENCJI EPISKOPATU [386-399]	100
1. Biskup diecezjalny:	100
2. Konferencja Episkopatu:	101
XV. PRZESTĘPSTWA I WYKROCZENIA PRZECIWKO ŚWIĘTOŚCI OFIARY EUCHARYSTYCZNEJ	103
1. CIĘŻKIE PRZESTĘPSTWA	103
2. POWAŻNE WYKROCZENIA	104
3. INNE NADUŻYCIA	105
XVI. ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSZYSTKICH WIERNYCH ZA GODNOŚĆ LITURGII	105
XVII. ŹRÓDŁO	105

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

I. Wiadomości wstępne

1. Teologia Mszy św.

❖ **ofiarny charakter Mszy św. [2]:**

- stwierdzony przez Sobór Trydencki (Sesja XXII, 17 września 1562; DS 1738-1759);

- na nowo wyrażony przez Sobór Watykański II:

eucharystyczna Ofiara Ciała i Krwi naszego Zbawiciela, ustanowiona przez niego w czasie Ostatniej Wieczerzy, aby w niej została utrwalona ofiara krzyża, a Kościołowi dana pamiątka męki i zmartwychwstania Chrystusa (por. KL nr 47; por. KK nry 3, 28; DP nry 2, 4, 5)

❖ **prawo modlitwy Kościoła ===== stałe prawo wiary**

(lex orandi lex credendi, [2, 10]):

I.

ofiara krzyża	Msza św.
jedyna różnica: sposób ofiarowania	

II.

Msza św. ===== ofiara uwielbienia

Msza św. ===== ofiara dziękczynienia

Msza św. ===== ofiara prześlągania

Msza św. ===== ofiara zadośćuczynienia

❖ **rzeczywista obecność Pana pod postaciami eucharystycznymi [3]:**

w dokumentach Kościoła:

- Sobór Trydencki, Por. Sesja XIII, 11 października 1551: DS 1635-1661,

- Pius XII, Encyklika *Humani generis*: AAS 42 (1950) 570-571;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- Sobór Watykański II, KL nr 7, 47; DP nry 5, 18;
- Paweł VI, Encyklika *Mysterium fidei*, 3 września 1965: AAS 57 (1965) 762-769;
- Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 3f, 9: AAS 59 (1967) 543, 547
- Paweł VI, Uroczyste wyznanie wiary, 30 czerwca 1968, nr 24: AAS 60 (1968) 442-443;

we Mszy św.:

- stwierdzana słowami konsekracji – uobecnianie Chrystusa przez przeistoczenie,
- przez poczucie i okazywanie najwyższej czci i adoracji Najświętszemu Sakramentowi (w liturgii eucharystycznej), szczególnie:

- w Czwartek Wieczery Pańskiej,
- w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa.

OWMR naucza ponadto, iż Chrystus obecny jest rzeczywiście [27]:

- w samym zgromadzeniu zebranych w Jego imię,
- w osobie szafarza,
- w swoim słowie,
- w sposób substancjalny i trwały pod postaciami eucharystycznymi.

(Por. KL nr 7; Paweł VI, Encyklika *Mysterium fidei*, 3 września 1965: AAS 57 (1965) 764; Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 9: AAS 59 (1967) 547)

❖ kapłaństwo urzędowe (służebne) [4]

- właściwe prezbiterowi, który:

- w imieniu Chrystusa składa Ofiarę i
- przewodniczy zgromadzeniu ludu świętego;

- uwydatnia się:

- w formie obrzędu,
- przez podwyższenie miejsca,
- przez czynności kapłana;

- wyrażone i objaśnione jest w dziękczynieniu Mszy krzyżma w Czwartek Wieczery Pańskiej (wspomnienie ustanowienia kapłaństwa)

- władza kapłańska nadawana jest przez:

- nałożenie rąk i
- wyliczenie czynności opisujących władzę, która jest kontynuacją władzy Chrystusa, Najwyższego Kapłana Nowego Testamentu.

Redemptionis Sacramentum 146 podkreśla:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Niczym nie można zastąpić kapłaństwa służebnego. Jeśli bowiem we wspólnocie brakuje kapłana, zostaje ona pozbawiona możliwości wypełnienia sakramentalnej funkcji Chrystusa - Głowy i Pasterza, co jest istotą życia wspólnoty kościelnej (Por. KONGR. DS. DUCHOWIENSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Zasady teologiczne, nr 3: AAS 89 (1997) 859), jako że "szafarzem, który może sprawować w osobie Chrystusa sakrament Eucharystii, jest tylko kapłan ważnie wyświęcony" (KPK, kan. 900 § 1; por. SOBÓR LATERAŃSKI IV, 11-30 listopada 1215, rozdz. 1: DS 802; KLEMENS VI, List do Mekhitara, katolikosza Armenii Super quibusdam, 29 września 1351: DS 1084; SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XXIII, 15 lipca 1563, Nauka i kanony o sakramencie święceń, rozdz. 4: DS 1767-1770; PIUS XII, Enc. Mediator Dei: AAS 39 (1947) 553).

❖ królewskie kapłaństwo wiernych [5]

- duchowa ofiara wiernych urzeczywistnia się przez posługę kapłanów w łączności z ofiarą Chrystusa, jedynego Pośrednika (por. DP nr 2);

- każdy pełni taką rolę, jaka wynika z jego stopnia w ludzie Bożym;

- lud:

- lud Boży, nabyty Krwią Chrystusa,
- przez Pana zgromadzony,
- karmiony Jego słowem,
- powołany do tego, aby przedstawiał Bogu prośby całej rodziny ludzkiej,
- w Chrystusie czyni dzięki za misterium zbawienia, składając Jego Ofiarę,
- przez Komunię Ciała i Krwi Chrystusa zrasta się w jedno,
- jest święty przez swoje pochodzenie,
- wzrasta w świętości przez świadome, czynne i owocne uczestnictwo w misterium eucharystycznym (por. KL nr 11).

2. WIERNOŚĆ TRADYCJI wg OWMR [6]

- podkreślona poprzez użycie przez Sobór Watykański II słów pochodzących z pisma apostołskiego św. Piusa V *Quo primum*, ogłaszającego w 1570 r. Mszał Trydencki: przywrócić pewne obrzędy „stosownie do pierwotnej tradycji Ojców Kościoła” (por. KL nr 50);
- drugi mszał udoskonala pierwszy (gdy rozważy się „wewnętrzne elementy tradycji”) [6] i stanowi zwieńczenie działań mających na celu zbliżenie wiernych do liturgii, podejmowanych przez ruch liturgiczny, popierany przez św. Piusa X i jego następców [15];
- zamierzenia i intencje św. Piusa V były według OWMR następujące [7]:
  - zachowanie nowszej tradycji zagrożonej przez ataki na katolicką wiarę o ofiarnym charakterze Mszy św., o kapłaństwie posługi oraz o rzeczywistej i stałej obecności Chrystusa pod postaciami eucharystycznymi;
  - dlatego tylko wprowadził b. małe zmiany w obrzędach – poprawiono niektóre wyrażenia sięgając nie dalej niż do średniowiecznych komentarzy liturgicznych:

mszał z czasów Innocentego III	mszał z 1474 r.	Mszał Trydencki z 1570 r.
--------------------------------	-----------------	---------------------------

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

(1198-1216)		
niewiele różnic		

- wierność tradycji po Soborze Watykańskim II [8]:
  - nowo odkryte niezliczone pisma uczonych i dawne księgi liturgiczne, zawierające dotąd nieznaną modlitwy:
    - Sakramentarz gregoriański (I wydanie z 1571 r.),
    - sakramentarze rzymskie i ambrożyjskie,
    - starodawne księgi liturgiczne hiszpańskie i gallikańskie,
    - tradycje poprzedzające ustanowienie obrządków Wschodu i Zachodu,
    - dzieła Ojców Kościoła, m.in. św. Ireneusza, św. Ambrożego, św. Cyryla Jerozolimskiego i św. Jana Złotoustego;
  - cel: zachowanie niezmiennego depozytu wiary przy wielkiej różnorodności modlitw i obrzędów [9] poprzez:
    - zachowywanie tego, co przekazali najbliżsi przodkowie +
    - rozważenie wszystkich minionych okresów w dziejach Kościoła +
    - rozważenie wszystkich sposobów, jakimi wyrażała się wiara Kościoła w różnych kulturach, zwłaszcza w regionach semickich, greckich i łacińskich.

3. MSZAŁ PAWŁA VI - DOSTOSOWANIE DO NOWYCH WARUNKÓW

Nowy mszał stanowi duży krok naprzód w liturgicznej tradycji [10]:

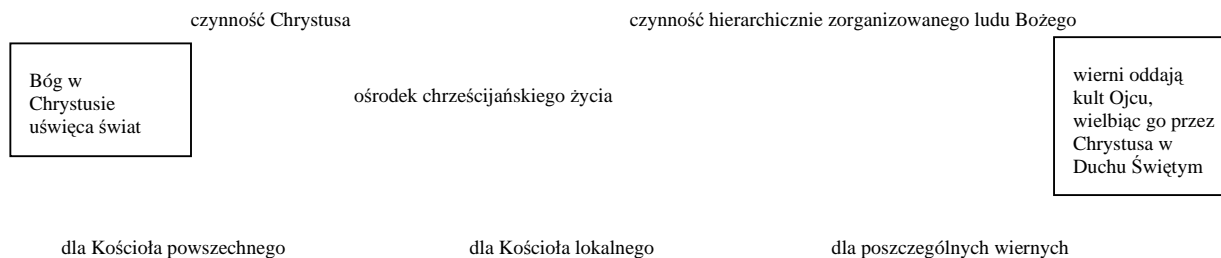
- wg Soboru Trydenckiego [11]: Msza św. ma wartość pouczającą, ale to dzieło samego Chrystusa, więc na jej skuteczność nie wywiera wpływu sposób uczestniczenia w niej wiernych – dlatego:
  - zakaz sprawowania Mszy św. wyłącznie w języku narodowym (Sesja XXII, *Doctrina de ss. Missae sacrificio*, cap. 8: DS 1749);
  - potępienie tych, którzy uważali, iż część kanonu i słów konsekracji nie należy odmawiać po cichu (tamże, can. 9: DS 1759);
  - nakaz wyjaśniania wiernym przez celebrans lub kogoś innego w czasie Mszy św. niektórych tekstów, zwłaszcza w niedziele i święta (tamże, cap. 8: DS 1749).
- wg Soboru Watykańskiego II [12]: potwierdzenie duszpasterskiego i dydaktycznego charakteru liturgii (por. KL nr 33) i:
  - uznanie języków ojczystych za nierzadko pożyteczne dla wiernych (por. KL nr 36) – ze względu na żarliwość wiernych pod kierunkiem biskupów i Stolicy Apostolskiej z czasem zezwolono, aby wszystkie czynności liturgiczne z udziałem wiernych sprawowano w językach ojczystych;
  - [13] wezwanie do głoszenia homilii w niedziele i święta (wykonanie przepisu trydenckiego) (por. KL nr 52);
  - możliwość wprowadzania wyjaśnień podczas świętych obrzędów (wykonanie przepisu trydenckiego) (por. KL nr 35, 3);
  - wezwanie do przyjmowania Komunii św. nie tylko duchowo, ale także sakramentalnie przez wiernych w każdej Mszy św. (wykonanie przepisu trydenckiego) (por. KL nr 55, Sobór Trydencki, Sesja XXII, *Doctrina de ss. Missae sacrificio*, cap. 6: DS 1747);

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- [14] dla głębszego zrozumienia sakramentu zezwolono w określonych przypadkach na Komunię wiernych pod obiema postaciami (gdyż OWMR twierdzi, że dziś nie poddaje się już w wątpliwość pełnej mocy Komunii wyłącznie pod postacią chleba) (por. KL nr 55);
- [15] przystosowanie modlitw do potrzeb współczesnych, głównie w Mszach obrzędowych i w różnych potrzebach – część dawnych zachowano, a część zastąpiono nowymi; zmieniono wyrażenia w dawnych modlitwach odnoszące się do oceny i używania dóbr ziemskich oraz dawnych praktyk pokutnych;
- cel odnowy Mszału Rzymskiego: aby wszyscy wierni w celebrację Eucharystii wnosili pełny, świadomy i czynny udział, jakiego domaga się sama natura liturgii i do jakiego wierni na mocy swojej godności są uprawnieni i zobowiązani [nr 386, KL 14]

4. ZNACZENIE MSZY ŚW. [16]

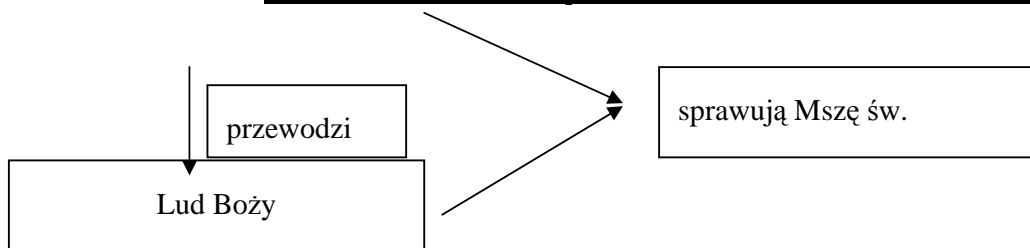
Msza święta

[27]:

Kapłan uosabiający osobę Chrystusa

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Według Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan. 897):

Najświętsza Eucharystia – najczcowniejszy sakrament, ku któremu wszystkie inne sakramenty są ukierunkowane:

- w której obecny jest Chrystus,
- w której Chrystus ofiaruje się,
- w której Chrystus jest spożywany,
- dzięki której Kościół ustawicznie żyje i wzrasta.

Ofiara eucharystyczna – pamiątka śmierci i zmartwychwstania Pana:

- w której uwiecznia się Ofiara Krzyża,
- szczyt i źródło całego kultu i życia chrześcijańskiego,
- oznacza i sprawia jedność Ludu Bożego,
- przez nią buduje się Ciało Chrystusa.

5. Pochodzenie liturgii eucharystycznej [72]:

Ostatnia Wieczerza – Chrystus ustanawia ofiarę i ucztę paschalną

- wziął chleb i kielich,
- złożył dzięki,
- połamał,
- podał swoim uczniom, mówiąc: Bierście, jedzcie, pijcie; to jest Ciało moje; to jest kielich Krwi mojej; to czyńcie na moją pamiątkę;

Msza św. – kapłan reprezentujący Chrystusa czyni to samo (celebracja ułożona jest według czynności i słów Chrystusa), co Chrystus uczynił i polecił czynić na swoją pamiątkę – w ten sposób ofiara krzyża stale uobecnia się w Kościele [Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja Inter Oecumenici, 26.09.1964, nr 56]

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- przygotowanie darów – przynosi się do ołtarza chleb i wino z wodą (Chrystus wziął je w swoje ręce),
- Modlitwa eucharystyczna – składa się Bogu dziękczynienie za dzieło zbawienia, a złożone dary stają się Ciałem i Krwią Chrystusa,
- łamanie Chleba i Komunia św. – wierni przyjmują Ciało Pańskie z jednego Chleba i piją Krew Pańską z jednego kielicha (podobnie Apostołowie przyjęli je z rąk Chrystusa)

6. Skuteczność Eucharystii i częstota jej sprawowania [19]

1. Sprawowanie Eucharystii jest zawsze skuteczne jako czynność Chrystusa i Kościoła.

2. Kapłan może odprawiać Mszę św. za kogokolwiek, za żywych i zmarłych (KPK kan. 901).

3. Zaleca się, aby kapłan w miarę możliwości sprawował codziennie Mszę św. (DP nr 13, KPK kan. 904).

Redemptionis Sacramentum 110 przypomina:

"Pamiętając o tym, że w tajemnicy Ofiary eucharystycznej dokonuje się ustawicznie dzieło zbawienia, kapłani powinni często odprawiać, a zaleca się usilnie codzienne odprawianie, które, nawet gdy nie ma wiernych, stanowi czynność Chrystusa i Kościoła, którą sprawując, kapłani wypełniają swoje główne zadanie" (KPK, kan. 904; por. KK nr 3; DP nr 13; por. także SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XXII, 17 września 1562, O Najświętszej Ofierze Mszy świętej, rozdz. 6: DS 1747; PAWEŁ VI, Enc. *Mysterium fidei*, 3 września 1965: AAS 57 (1965) 753-774, tu 761-762; por. JAN PAWEŁ II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, nr 11: AAS 95 (2003) 440-441; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. *Eucharisticum mysterium*, nr 44: AAS 59 (1967) 564; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 19)

Jednocześnie kan. 906 KPK mówi jednak:

Bez słusznej i uzasadnionej przyczyny kapłan nie powinien odprawiać Ofiary eucharystycznej bez udziału w niej choćby jednego wiernego.

Redemptionis Sacramentum 166 uprasza:

Usilnie prosi się kapłanów, by w miarę możliwości codziennie odprawiali Mszę świętą dla ludu w jednym z kościołów im powierzonych.

Redemptionis Sacramentum 115 upomina:

Należy potępić nadużycie polegające na samowolnym odkładaniu sprawowania Mszy świętej dla dobra ludu, wbrew przepisom Mszału Rzymskiego i zdrowej tradycji obrządku rzymskiego, pod pretekstem popierania "postu od Eucharystii".

Redemptionis Sacramentum 163 poucza:

Wszyscy kapłani, którym "dla dobra" innych zostało powierzone kapłaństwo i Eucharystia (por. JAN PAWEŁ II, List *Dominicae Cenaе*, nr 2: AAS 72 (1980) 116), powinni pamiętać, że są zobowiązani stworzyć okazję wszystkim wiernym, aby mogli wypełnić obowiązek uczestniczenia we Mszy niedzielnej (por. JAN PAWEŁ II, List apost. *Dies Domini*, nr 49: AAS 90 (1998) 744; Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, nr 41: AAS 95 (2003) 460-461; KPK, kan. 1246-1247). Ze swojej strony, wierni świeccy mają prawo, by żaden kapłan, jeśli nie zachodzi rzeczywista przeszkoda, nigdy nie odmawiał sprawowania Mszy dla dobra ludu lub nie sprzeciwiał się, gdy będzie sprawowana przez innego kapłana, jeśli wierni nie mogą w inny sposób wypełnić obowiązku uczestniczenia we Mszy w niedzielę oraz inne ustalone święta.

4. Kilka Mszy św. jednego dnia:

Kan. 905 KPK określa reguły dotyczące ilości Mszy sprawowanych jednego dnia przez kapłana:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

§ 1. Z wyjątkiem wypadków, w których zgodnie z prawem można kilka razy odprawiać lub koncelebrować Eucharystię w tym samym dniu, nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawiać w ciągu dnia.

§ 2. Gdy brakuje kapłanów, ordynariusz miejsca może zezwolić dla słusznej przyczyny na binację, a gdy tego domaga się konieczność duszpasterska, także na trynację w niedzielę i święta nakazane.

Redemptionis Sacramentum 116 upomina:

Msze nie powinny być mnożone wbrew przepisom prawa, a odnośnie do stypendium mszalnego, należy przestrzegać wszystkiego, co skądinąd zgodnie z prawem winno być zachowywane (Por. KPK, kan. 905, 945-958; por. KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA, Dekr. Mos iugiter, 22 lutego 1991: AAS 83 (1991), s. 443-446.)

Ordynariusz diecezji gliwickiej wydał 6 listopada 1995 r. (a przypomniał 9 kwietnia 2001 r.) normy dotyczące mszy binowanych i trynowanych oraz stypendiów mszalnych (normy z 1992 r.):

„Kan. 905 KPK podaje dokładne określenie kiedy wolno binować czy trynować.

1. BINACJA MOŻE MIEĆ MIEJSCE W DWÓCH PRZYPADKACH:

- brak kapłanów
- istnienie słusznej przyczyny

W oparciu o te przesłanki ordynariusz miejsca wydaje odpowiednie zarządzenie dotyczące binacji; por. WDG 3-4 (1996) 520-521 - Kalendarz Liturgiczny.

2. TRYNACJA MOŻE MIEĆ MIEJSCE PRZY ZAISTNIENIU NASTĘPUJĄCYCH RACJI:

- brak kapłanów
- gdy tego domaga się konieczność duszpasterska - *necessitas pastoralis*. Ta *necessitas* to brak kapłanów, aby binowali, to mały kościół i wierni nie mogliby zadośćuczynić niedzielnemu czy świątecznemu obowiązkowi uczestniczenia we Mszy św. Nie może być racją do binowania, ani tym bardziej do trynowania fakt, że są intencje. Zachowują swą moc przypadki określone w "Ogólnym wprowadzeniu do Mszału rzymskiego" nr 158

Ze względów duszpasterskich i gdy brakuje kapłanów (kan. 905 § 2 KPK) niniejszym zezwalam na:

A. Binacje Mszy św.

1. Na jedną binację dla wszystkich parafii w następujące dni:
  1. w niedziele i święta nakazane, w tym również cywilnie zniesione; ponadto w wypadku rzeczywistej konieczności duszpasterskiej zezwalam na dodatkowe binacje,
  2. w I piątek miesiąca i w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa,
  3. w dni powszednie w wypadku Mszy pogrzebowej lub ślubnej,
  4. w soboty i dni przedświąteczne (święta nakazanych); jeżeli w parafii jest więcej niż jeden kapłan z binacji tej wolno skorzystać tylko wówczas, gdy odprawia się Mszę wieczorną również w innym kościele lub kaplicy.
2. Na jedną binację dla parafii, w której pracuje tylko jeden kapłan:
  1. raz w tygodniu na Mszę szkolną,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2. w uroczystość Patrona parafii,
  3. w uroczystość głównych Patronów; 3 maja, 8 maja, 26 lipca, 17 sierpnia, 12 września i 16 października,
  4. ponadto w dniach: 8 marca, 19 marca, 25 marca, 23 kwietnia, 1 maja, 26 sierpnia, 18 września i 31 grudnia,
  5. w Środę Popielcową, w dni dawnej oktawy Bożego Ciała, w dni całodziennej lub nocnej adoracji Najświętszego Sakramentu,
  6. w I sobotę miesiąca i we wspomnienie Niep. Serca NMP.
3. Każdy kapłan diecezjalny może binować bez pobierania stypendium w mieszkaniu osoby chorej, która od dłuższego czasu nie może uczestniczyć we Mszy św. w kościele. Mszę taką można odprawić zwłaszcza z okazji świąt kościelnych oraz w szczególnie ważnych dla chorego okolicznościach, jak rocznice, jubileusze, udzielanie Sakramentu Chorych, itp. Z prawa binacji nie można skorzystać więcej niż dziesięć razy w roku na terenie parafii. Fakt odprawienia takiej Mszy św. należy odnotować w księdze odwiedzin chorych danej parafii.
4. Każdy kapłan diecezjalny może korzystać z binacji, gdy koncelebry z okazji pogrzebu kapłana, osoby zakonnej lub rodziców kapłana, a także podczas koncelebry z okazji konwentów wielkanocnych i spotkań kursowych.
- B. Trynacje Mszy św.
- Na jedną trynację w niedziele i święta nakazane i cywilnie zniesione dla każdej parafii.
Na drugą trynację w te dni w parafiach, w których zaistnieje prawdziwa konieczność w okresie wakacyjnym, to jest od 15 czerwca do 31 sierpnia.
- C. We wszystkich innych wypadkach, poza wyżej wymienionymi, nawet gdy zachodzi konieczność kilku binacji lub trynacji w niedziele i święta, należy postarać się o odrębne zezwolenie. Bezwzględnie należy przestrzegać przepisu kan. 905 KPK: "Z wyjątkiem wypadków, w których zgodnie z prawem można kilka razy odprawić lub koncelebrować Eucharystię w tym samym dniu nie wolno kapłanowi więcej niż raz odprawić w ciągu dnia".
Rozporządzenie niniejsze ogłaszam jako obowiązujące aż do odwołania. Równocześnie zobowiązuję wszystkich do zachowania odnośnych przepisów prawnych, dotyczących stypendium mszalnego (kan. 945-959 KPK).

3. STYPENDIA MSZALNE

KPK w kanonach 945-958 daje wyraźne wskazania. Zgodnie z kan. 951 zostały określone normy dla Diecezji Gliwickiej [WDG 3 (1992) 240], które z pewnym wyjaśnieniem przypominam:

1. Stypendia otrzymane z racji kwadrynacji, trynacji i binacji stanowią fundusz, który Ordynariusz przeznacza na cele diecezjalne.
2. Do kasy tego funduszu oddaje się:
  - a. z kwadrynacji całe stypendium
  - b. z trynacji gdzie jest jeden kościół całe stypendium, zaś gdzie jest więcej kościołów z dojazdami, oddaje się tylko połowę stypendium,
  - c. z binacji w dni tygodnia oddaje się całe stypendium, gdzie jest jeden kościół, zaś gdzie jest więcej kościołów z dojazdami, oddaje się tylko połowę stypendium.

Nie wolno przyjmować stypendium mszalnego za Msze św. binowane w koncelebrze.
3. Jeżeli ofiara stypendialna jest wyższa od przeciętnej (np. z okazji ślubu, pogrzebu, chrztu itp.), to podstawą odprowadzenia jest tzw. przeciętna w danej parafii stypendium mszalnego.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

4. Z ofiar złożonych na Msze św. zbiorowe, odprawiającemu wolno zatrzymać jedynie ofiarę w wysokości jaką wierni zwykli składać z okazji Mszy św. celebrowanej w niedzielę. Zaś sumę przekraczającą to stypendium, w połowie przeznaczają się do kasy parafialnej, zaś połowę przekazuje się Biskupowi Diecezjalnemu, który przekaże ją na cele określone prawem (dekret Kongregacji do Spraw Duchowieństwa w sprawie tzw. Intencji zbiorowej Art. 3 § 1 i § 2).

5. Przekazanie do kasy Kurii ofiar z binacji, trynacji czy kwadrynacji należy do obowiązków każdego proboszcza."

5. Usposobienie i przygotowanie do Mszy św.

Redemptionis Sacramentum 81 przypomina:

Doświadczenie Kościoła pokazuje, że jest konieczne, aby każdy baczył głęboko na siebie samego, aby nikt, kto ma świadomość grzechu ciężkiego, nie celebrował Mszy świętej bez uprzedniej sakramentalnej spowiedzi (...), chyba że zachodzi poważna przyczyna i nie ma możliwości wyświadczenia się; w takim przypadku należy pamiętać o obowiązku wzbudzenia aktu żalu doskonałego, który zakłada pragnienie jak najszybszego wyświadczenia się (Por. KPK, kan. 916; SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XIII, 11 października 1551, Dekret o Najśw. Sakramencie, rozdz. 7: DS 1646-1647; JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 36: AAS 95 (2003) ss.457-458; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 35: AAS 59 (1967) 561).

Kan. 909 KPK przypomina o modlitewnym przygotowaniu się do sprawowania Eucharystii:

Kapłan nie powinien opuszczać należytego przygotowania się przez modlitwę do sprawowania Eucharystii, a po jej zakończeniu złożenia Bogu dziękczynienia.

Redemptionis Sacramentum 168 przypomina o zakazie sprawowania sakramentów przez kapłanów wydalonych ze stanu duchownego:

"Duchowny, który utracił stan duchowny zgodnie z przepisami prawa (...) ma zakaz wykonywania władzy święceń" (KPK, kan. 292; por. PAP. RADA DS. INTERPRET. TEKSTÓW PRAWNYCH, Declaratio de recta interpretatione can. 1335, secundae partis, C.I.C., 15 maja 1997, nr 3: AAS 90 (1998) 64).

- Nie wolno mu więc pod żadnym pretekstem sprawować sakramentów, z zachowaniem jedynie określonego w prawie wyjątku (por. KPK, kan. 976; 986 § 2).
- Nie wolno też wiernym prosić go o celebrację, kiedy nie ma słusznej przyczyny, która na to zezwala, zgodnie z przepisem kan. 1335 (por. PAP. RADA DS. INTERPRET. TEKSTÓW PRAWNYCH, Declaratio de recta interpretatione kan. 1335, secundae partis, C.I.C., 15 maja 1997, nry 1-2: AAS 90 (1998) 63-64).
- Ponadto zabrania się tym osobom głoszenia homilii oraz przyjmowania kiedykolwiek jakiegokolwiek zadania lub funkcji podczas sprawowania świętej liturgii (odnośnie do kapłanów, którzy otrzymali dyspensę od celibatu por. KONGR. NAUKI WIARY, Normy dyspensowania od celibatu kapłańskiego, 14 października 1980, art. 5 [tekst polski W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994, Tarnów 1995, s. 153]; por. KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Wskazówki praktyczne, art. 3 § 5: AAS 89 (1997) 865), aby wśród wiernych nie powstało zamieszanie, a prawda nie została zaciemniona.

6. Celebracje liturgiczne, gdy nie ma kapłana:

Redemptionis Sacramentum 164-165 poucza o celebracjach liturgicznych w sytuacji, gdy nie ma kapłana, który mógłby odprawić Mszę św.:

Biskup diecezjalny w miarę możliwości powinien zatroszczyć się o zorganizowanie w niedzielę jakiejś celebracji dla wiernych, którzy z poważnej przyczyny nie mogą uczestniczyć w Eucharystii. Należy przy tym unikać wszelkiego pomieszania między tego rodzaju zgromadzeniami a celebracją eucharystyczną (por. KONGR. DS. KULTU BOŻEGO, Dyrektorium dot. celebracji niedzielnych pod nieobecność kapłana Christi Ecclesia, nr 22, "Notitiae" 24 (1988) 371):

- biskup diecezjalny rozstrzyga, czy na takiej celebracji powinna być rozdzielana Komunia św. (zaleca się powierzenie tej sprawy Konferencji Episkopatu, której decyzja musi być zatwierdzona przez Stolicę Apostolską),
- funkcje w czasie takich celebracji muszą być podzielone między różnych wiernych,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- nie można nigdy określać kogoś z wiernych świeckich mianem „przewodniczącego celebracji”,
- biskup diecezjalny nie powinien łatwo zezwalać na tego rodzaju celebracje w dni powszednie.

7. Zakaz zastępowania Mszy św. celebracjami ekumenicznymi

Redemptionis Sacramentum 167 przestrzega przed zastępowaniem Mszy św. celebracjami ekumenicznymi:

"Podobnie też nie można myśleć o zastąpieniu Mszy świętej niedzielnej ekumenicznymi celebracjami słowa Bożego lub spotkaniami modlitewnymi razem z chrześcijanami należącymi do Wspólnot kościelnych czy też uczestnictwem w ich służbie liturgicznej" (JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 30: AAS 95 (2003) 453-454; por. PAP. RADA DS. POPIERANIA JEDNOŚCI CHRZEŚCIJAN, Dyrektorium o stosowaniu zasad i norm dotyczących ekumenizmu La recherche de l'unité, 25 marca 1993, nr 115: AAS 85 (1993) s.1039-1119, tu 1085). Jeśli więc z powodu naglącej potrzeby biskup diecezjalny pozwoli jednorazowo (ad actum) na uczestnictwo katolików w tego rodzaju spotkaniu modlitewnym, duszpasterze powinni czuwać, aby wśród wiernych katolików nie powstało nieporozumienie dotyczące konieczności uczestniczenia we Mszy nakazanej również w tych okolicznościach w innej godzinie dnia (Por. PAP. RADA DS. POPIERANIA JEDNOŚCI CHRZEŚCIJAN, Dyrektorium o stosowaniu zasad i norm dotyczących ekumenizmu La recherche de l'unité, nr 115: AAS 85 (1993) 1085).

7. O samowolnych zmianach w celebracji Mszy św.

[24, 25 i 26]

4. Nie wolno kapłanowi niczego dodawać, opuszczać ani zmieniać w celebracji Mszy św. poza:

- przewidzianymi w OWMR akomodacjami i przystosowaniami,
- należącymi do biskupa diecezjalnego albo konferencji biskupów akomodacjami [nr 387, 388-393],
- wprowadzonymi zgodnie z instrukcją „Liturgia rzymska i inkulturacja” (Kongr. ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja „Varietates legitimae” z 25 I 1994, AAS 87 (1995) 288-314) oraz nr 395-399 OWMR przystosowaniami do tradycji i umysłowości ludów i regionów

Redemptionis Sacramentum 59 przypomina:

Powinien zniknąć godny napiętnowania zwyczaj, że kapłani lub diakoni albo wierni, tu i ówdzie według swojego uznania, zmieniają lub zniekształcają teksty świętej liturgii, jakie są zobowiązani wypowiedzieć. Postępując w ten sposób, czynią celebrację świętej liturgii niepewną, a nierzadko fałszują jej autentyczny sens.

8. GODZINA I DZIEŃ SPRAWOWANIA I UDZIELANIA EUCHARYSTII

Zgodnie z kan. 931 KPK Eucharystię można sprawować i jej udzielać:

- w każdym dniu i
- o każdej godzinie,
  - z wyjątkiem przypadków wykluczonych przepisami liturgicznymi.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

II. ELEMENTY MSZY ŚW. [29-45]:

1. CZYTANIE I WYJAŚNIANIE SŁOWA BOŻEGO [29]

- znaczenie teologiczne: Bóg sam przemawia do swojego ludu, a Chrystus zwiastuje Ewangelię;
- wszyscy winni słuchać słowa Bożego z szacunkiem;
- homilia – żywy wykład słowa Bożego – jest częścią czynności liturgicznej [KL nr 7, 33, 52].

2. MODLITWY I INNE CZĘŚCI NALEŻĄCE DO KAPŁANA [30-33]

1. Modlitwa eucharystyczna i oracje (kolekta, modlitwa nad darami, modlitwa po Komunii) – „modlitwy przewodniczącego” w imieniu Kościoła i zgromadzonej wspólnoty
  - wypowiadane głośno i wyraźnie,
  - wszyscy mają ich uważnie słuchać (Św. K. Obrzędów, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 14),
  - w czasie ich wypowiedzania nie wolno:
    - wykonywać innych modlitw,
    - wykonywać śpiewów,
    - grać na organach ani innych instrumentach [*Redemptionis Sacramentum* 53 precyzuje: chyba że podczas prawnie zatwierdzonych aklamacji]
2. modlitwy wypowiadane w swoim imieniu, aby móc wykonywać posługę z większym wewnętrznym skupieniem i pobożnością – wypowiadane po cichu:
  - przed odczytaniem Ewangelii,
  - podczas przygotowania darów,
  - przed Komunią kapłańską,
  - po przyjęciu Komunii kapłańskiej.
3. wypowiadanie pewnych zachęt przewidzianych w obrzędzie – może je dostosować do pojętności uczestników (opcja) , jeżeli przewidują to rubryki:
  - musi być zachowany sens zachęty zaproponowanej w mszale,
  - zachęta musi być krótka

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

4. kierowanie liturgią słowa
5. udzielanie końcowego błogosławieństwa
6. wprowadzanie wiernych (opcja) w krótkich słowach:
  - we Mszę dnia – po wstępnym pozdrowieniu, a przed aktem pokutnym,
  - w liturgię słowa – przed czytaniem,
  - w Modlitwę eucharystyczną – przed prefacją, nigdy w czasie samej prefacji,
7. zakończenie całej świętej czynności (opcja) w krótkich słowach przed rozesłaniem.

3. INNE FORMUŁY WYSTĘPUJĄCE W CZASIE CELEBRACJI [34-37]

ze względu na wspólnotowy charakter Mszy św. [KL 26-27, Św. K. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 3d] –

- *dialogi między kapłanem i zgromadzonymi wiernymi (tzn. odpowiedzi wiernych na pozdrowienia i modlitwy kapłana) oraz aklamacje [KL 30],*

- o są zewnętrznymi znakami wspólnej celebracji,
- o przyczyniają się do pogłębienia komunii między kapłanem i ludem,
- o pogłębiają działanie całej wspólnoty [Św. K. Obrzędów, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 16a],
- o należy ich wymagać w każdej formie sprawowania Mszy św.;

- *akt pokuty, wyznanie wiary, modlitwa powszechna, modlitwa Pańska*

- o bardzo pożyteczne dla wyrażenia i pogłębienia czynnego udziału wiernych,
- o przysługują całemu zgromadzeniu;

- *hymn Chwała na wysokości, psalm responsoryjny, Alleluja i werset przed Ewangelią, Święty, aklamacja anamnezy, śpiew po Komunii*

- o akty liturgiczne (samodzielne obrzędy);

- *pieśń na wejście, pieśń na przygotowanie darów, śpiew na łamanie chleba (Baranku Boży), śpiew na Komunię*

- o formuły towarzyszące innym obrzędom.

4. SPOSÓB WYPOWIADANIA RÓŻNYCH TEKSTÓW [38] PRZEZ KAPŁANA, DIAKONA, LEKTORA LUB WSZYSTKICH WIERNYCH

głośne wypowiedanie powinno:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- odpowiadać rodzajowi tekstu (czytanie, oracja, zachęta, aklamacja, śpiew),
  - odpowiadać formie celebracji i uroczystemu charakterowi zgromadzenia,
  - uwzględniać przymioty różnych języków oraz mentalność ludów;
- ! określenia „mówić, wygłaszać” stosowane w OWMR mogą odnosić się zarówno do recytacji, jak i do śpiewu.

5. ZNACZENIE ŚPIEWU [39-41]:

- śpiew – znak radości serca,
- należy przywiązywać wielką wagę do śpiewu w celebracji Mszy świętej, z uwzględnieniem:
  - mentalności ludów,
  - możliwości zgromadzenia liturgicznego;
- nie zawsze jest konieczne stosowanie śpiewu we wszystkich częściach przeznaczonych do śpiewu (np. we Mszach codziennych),
- należy dbać ze wszelkich miar o śpiew usługujących i ludu podczas Mszy św. celebrowanych w niedziele i święta nakazane;
- dobór części śpiewanych:
  1. części wykonywane przez kapłana, diakona albo lektora, z odpowiedziami ludu lub wspólnie przez kapłana i lud (Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 7, 16),
  2. inne części.
- rodzaje śpiewu:
  1. śpiew gregoriański jako własny liturgii rzymskiej,
  2. muzyka wielogłosowa i inne rodzaje muzyki:
    - odpowiadające duchowi czynności liturgicznej i
    - sprzyjające uczestnictwu wszystkich wiernych [KL nr 116, 30].

Wypada, aby wierni potrafili śpiewać w języku łacińskim przynajmniej niektóre stałe części Mszy św., zwłaszcza symbol wiary i modlitwę Pańską (KL 51, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Inter Oecumenici, 26.09.1964, nr 90, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 47).

Wskazania Episkopatu Polski 4 podają: nie można śpiewać w czasie liturgii piosenek religijnych.

List pasterski bpa Wieczorka poucza:

Podczas Mszy św. powinniśmy śpiewać zarówno pieśni znane, tradycyjne, od lat śpiewane w naszych kościołach, jak też wprowadzać nowe, naprzemienne, oparte na pięknych tekstach biblijnych, a znajdujące się w zatwierdzonych śpiewnikach, przede wszystkim w nowym wydaniu "Drogi do nieba". Nie można jednak we Mszy świętej śpiewać piosenek. Śpiew liturgiczny musi być święty i doskonały pod względem formy, a tych warunków nie spełnia piosenka religijna.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

6. GESTY I POSTAWY CIAŁA [42-44]

powinny zmierzać do tego, aby [KL 30, 34, 21]:

- celebrowanie odznaczało się pięknem i szlachetną prostotą,
- znaczenie poszczególnych części celebrowania było w pełni przejrzyste,
- uczestnictwo wszystkich (kapłana, diakona, usługujących i ludu) stawało się łatwiejsze;

w tym celu należy zwracać uwagę na:

- postanowienia OWMR i
- tradycyjną praktykę obrządku rzymskiego;

cel: wspólne dobro ludu Bożego (a nie zaspokojenie upodobań lub opinii prywatnych osób);

Kan. 930 par. 1 mówi o postawie kapłana chorego celebrowającego Mszę świętą:

Kapłan chory lub w podeszłym wieku, jeśli nie jest w stanie stać, może sprawować Ofiarę eucharystyczną siedząc z zachowaniem jednak przepisów liturgicznych; bez udziału wszakże wiernych, chyba że za zezwoleniem ordynariusza miejsca.

zachowywanie przez wszystkich uczestników jednolitych postaw ciała ----- znak jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty (postawy te wyrażają i kształtują duchowe przeżycia uczestniczących)

- wierni powinni się w tym celu dostosować do zachęć wypowiedzianych (zgodnie z przepisami Mszału) przez diakona, usługującą osobę świecką lub kapłana.

	Część celebrowania		Postawa wiernych wg OWMR	Część celebrowania	Wskazania Episkopatu Polski 48-50
1.	- od rozpoczęcia śpiewu na wejście albo - od początku wejścia kapłana do ołtarza	- do kolekty włącznie	WIERNI STOJĄ	- od początku wejścia kapłana do kolekty włącznie	WIERNI STOJĄ
2.	- podczas czytań przed Ewangelią i podczas psalmu responsoryjnego		WIERNI SIEDZĄ	- podczas czytań przed Ewangelią i podczas psalmu responsoryjnego	WIERNI MOGĄ SIEDZIEĆ
3.	- podczas śpiewu <i>Alleluja</i> przed Ewangelią		WIERNI STOJĄ	- podczas śpiewu przed Ewangelią	WIERNI STOJĄ

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

4.	- w czasie głoszenia Ewangelii		WIERNI STOJĄ	- w czasie głoszenia Ewangelii	WIERNI STOJĄ
5.	- w czasie homilii		WIERNI SIEDZĄ	- w czasie homilii	WIERNI MOGĄ SIEDZIEĆ
6.	- podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej		WIERNI STOJĄ	- podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej	WIERNI STOJĄ
7.	- podczas przygotowania darów		WIERNI SIEDZĄ	- podczas przygotowania darów	WIERNI MOGĄ SIEDZIEĆ
8.	- od wezwania <i>Orate fratres</i> przed modlitwą nad darami	- do końca Mszy św. z wyjątkami:	WIERNI STOJĄ	- od wezwania <i>Módlcie się, aby aż do Oto Baranek Boży</i> , z wyjątkami, w czasie modlitwy po Komunii i zakończenia Mszy świętej	WIERNI STOJĄ
		- od zakończenia akلامacji Święty aż do końca Modlitwy eucharystycznej (gdzie istnieje taki zwyczaj)	wierni klęczą (wypada zachować ten zwyczaj)	- od śpiewu <i>Święty</i> do doksologii <i>Przez Chrystusa, z Chrystusem</i>	wierni mogą klęczeć, jeżeli istnieje taki zwyczaj
		- podczas konsekracji (jeśli nie stoją na przeszkodzie względy zdrowotne, ciasnota, obecność znacznej liczby uczestników lub inne uzasadnione przyczyny)	wierni klęczą (gdy występuje przeszkoda – wykonują głęboki pokłon, gdy kapłan po konsekracji przykłęka)	- w czasie modlitwy epikletycznej i przeistoczenia (klękają na epiklezę, a wstają przed akلامacją po przeistoczeniu)	WIERNI KLĘCZĄ
		- przed Komunią św., gdy kapłan mówi <i>Oto Baranek Boży</i> (gdzie istnieje taki zwyczaj)	wierni klęczą (wypada zachować ten zwyczaj)	- na słowa: <i>Oto Baranek Boży; Panie, nie jestem godzien</i>	WIERNI KLĘCZĄ
				- w czasie rozdzielania Komunii św.	WIERNI MOGĄ SIEDZIEĆ lub klęczeć – jeżeli jest taki zwyczaj
		- gdy zachowuje się święte milczenie po Komunii św. – zależnie od okoliczności	wierni siedzą	- w czasie milczenia po Komunii św.	WIERNI MOGĄ SIEDZIEĆ

Konferencja Episkopatu może:

- przystosować gesty i postawy ciała opisane w Obrzędach Mszy św. do mentalności i uznanych tradycji ludów (KL 40, Kongr. KBiDS, Instrukcja *Varietates legitimae*, 25.01.1994, nr 41)

- adaptacje powinny odpowiadać znaczeniu i charakterowi poszczególnej części celebracji (należy o to zadbać);

Wskazania Episkopatu Polski 46 precyzują:

Zalecony gest spełniają te osoby, które odmawiają daną modlitwę.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- Dlatego wszyscy biją się w piersi podczas aktu pokuty i wszyscy kłaniają się w odpowiednim momencie w czasie odmawiania Wyznania wiary, gdy wymawiają słowa: i za sprawą Ducha Świętego oraz czynią skłon głowy, gdy wymawiają razem imiona Trzech Osób Boskich, imię Jezusa, Najświętszej Maryi Panny oraz Świętego, na którego cześć odprawia się Mszę św. (OWMR 274).
- Natomiast tylko kapłan spełnia gesty, które są nakazane w czasie modlitwy eucharystycznej (w pierwszej modlitwie się kłania, na zakończenie modlitwy ofiarowania czyni znak krzyża na sobie, bije się w piersi, - na słowa *Również nam, Twoim grzesznym sługom* czynią to także koncelebranci [OWMR 222e, 224] - podnosi oczy w górę, we wszystkich modlitwach wyciąga ręce nad chlebem i winem w czasie epiklezy. W pierwszej modlitwie eucharystycznej wszyscy koncelebranci w odpowiednim momentach razem, kłaniają się, biją się w piersi i czynią znak krzyża. We wszystkich modlitwach eucharystycznych razem wyciągają ręce nad chlebem i winem w czasie epiklezy i konsekracji oraz rozkładają ręce, gdy wypowiadają słowa Modlitwy eucharystycznej.

Gestami są również następujące czynności i procesje (mają być pięknie odbywane i z towarzyszeniem śpiewów, zgodnie z zasadami określonymi dla poszczególnych czynności):

- gdy kapłan podąży do ołtarza z diakonem i usługującymi,
- gdy diakon przed głoszeniem Ewangelii zanoszą Ewangeliarz do ambony,
- gdy wierni przynoszą dary,
- gdy wierni przystępują do Komunii św.

7. MILCZENIE [45]

(KL 30, Św. Kongr. Obrz., Instrukcja Musicam sacram, 05.03.2967):

- w akcie pokuty	- wierni skupiają się w sobie,
- po wezwaniu do modlitwy	- wierni skupiają się w sobie,
- po czytaniu lub homilii	- wierni krótko rozważają to, co usłyszeli,
- po Komunii św.	- wychwalają Boga w sercu i modlą się do Niego.

Pochwala się zachowanie milczenia w kościele, zakrystii i pomieszczeniach przyległych przed rozpoczęciem celebracji.

III. STRUKTURA MSZY ŚW. [28, 46 i n.]:

Redemptionis Sacramentum 60 przypomina:

W sprawowaniu Mszy świętej liturgia słowa i liturgia eucharystyczna ściśle się z sobą łączą i stanowią jeden i ten sam akt kultu. Dlatego nie wolno oddzielać jednej od drugiej ani sprawować ich w różnym czasie i miejscu (por. ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. Inestimabile donum, nr 4: AAS 72 (1980) s.334-335). Nie wolno również poszczególnych części Mszy świętej sprawować w różnych porach tego samego dnia.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

1. OBRZĘDY WSTĘPNE [46]

– wstęp, wprowadzenie i przygotowanie

- o cel:
  - aby wierni gromadzący się razem stanowili wspólnotę,
  - aby wierni przygotowali się do uważnego słuchania słowa Bożego i godnego sprawowania Eucharystii;
- o obrzędy wstępne pomija się albo sprawuje się je w szczególny sposób – w niektórych celebracjach, jakie zgodnie z przepisami ksiąg liturgicznych łączą się z Mszą św.;

1.1. Wejście [47-48]

po zgromadzeniu się ludu kapłan wraz z diakonem i usługującymi udaje się do ołtarza

- intonuje się śpiew na wejście, który
  - ❖ cel:
    - rozpoczyna celebrację,
    - umacnia jedność zgromadzonych,
    - wprowadza ich umysły w przeżywanie misterium okresu liturgicznego lub święta,
    - towarzyszy procesji kapłana i usługujących;
  - ❖ wykonawcy:
    - na przemian schola i lud,
    - na przemian kantor i lud,
    - sam lud,
    - sama schola;
  - ❖ treść pieśni:
    - antyfony z psalmem z Graduału Rzymskiego lub Graduału zwykłego,
    - inny śpiew zgodny z czynnością świętą, z treścią dnia lub okresu liturgicznego, którego tekst został zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu (Jan Paweł II, List apostolski Dies Domini, 31.05.1998);

List pasterski bpa Wieczorka poucza:

Śpiew ten nie może trwać zbyt krótko. Powinniśmy na rozpoczęcie Mszy świętej zaśpiewać co najmniej dwie zwrotki pieśni. Śpiew na wejście ma także za zadanie wprowadzić nas w treści liturgiczne, w tajemnicę dnia lub okresu liturgicznego. Dlatego można wybrać odpowiednie, dalsze zwrotki pieśni, jeżeli tego wymagają treści liturgiczne. Podobnymi kryteriami trzeba się kierować w doborze pieśni na przygotowanie darów ofiarnych, na procesję komunijną oraz na uwielbienie po Komunii świętej.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- jeżeli nie wykonuje się śpiewu – recytuje się antyfonę podaną w mszale, czynić to mogą:
  - wszyscy wierni,
  - niektórzy z wiernych,
  - lektor [198],
  - kapłan – który może ją przystosować, ujmując w formie wstępnej zachęty

1.2. Pozdrowienie ołtarza i zgromadzonego ludu [49-50]

po przyjsciu do prezbiterium:

- kapłan, diakon i usługujący oddają cześć ołtarzowi przez głęboki ukłon,
- kapłan i diakon całują ołtarz
- (opcja) kapłan okadza krzyż i ołtarz (wg uznania)

po śpiewie na wejście – stojąc na miejscu przewodniczenia:

- kapłan z całym ludem wykonuje znak krzyża,
- kapłan pozdrawia zgromadzony lud (oznajmiając wspólnie obecność Pana), a lud odpowiada (ujawnia się przez to misterium zgromadzonego Kościoła)

(opcja) po pozdrowieniu ludu

- kapłan, diakon lub osoba świecka może wprowadzić wiernych w bardzo krótkich słowach w treść Mszy św.;

1.3. Akt pokutny [51]

- wezwanie do aktu pokuty przez kapłana,
- krótka chwila milczenia,
- akt pokuty w formie wspólnego wyznania,
- absolucja wypowiedzana przez kapłana (nie posiada skuteczności sakramentu pokuty);

Redemptionis Sacramentum 80 przypomina o tym, iż akt pokuty we Mszy św. nie ma skuteczności sakramentu pokuty:

Eucharystia winna być przedstawiana wiernym jako "lekarstwo, dzięki któremu jesteśmy uwalniani od codziennych przewinień i zachowywani od grzechów śmiertelnych" (SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XIII, 11 października 1551, Dekret o Najśw. Sakramencie, rozdz. 2: DS 1638; por. Sesja XXII, 17 września 1562, Nauka o Najśw. Ofierze Mszy świętej, rozdz. 1-2: DS 1740, 1743; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 35: AAS 59 (1967) 560), co ukazują różne części Mszy świętej. Akt pokuty, umieszczony na początku Mszy świętej, ma na celu pomóc uczestnikom w przygotowaniu się do godnego sprawowania świętych tajemnic, jednak nie posiada "skuteczności sakramentu pokuty" i nie może zastępować sakramentu pojednania, w którym odpuszczane są grzechy ciężkie. Duszpasterze powinni troskliwie zabiegać, aby ta chrześcijańska nauka była przekazywana wiernym w katechezie.

Redemptionis Sacramentum 86 przypomina o sprawowaniu sakramentu pokuty poza Mszą świętą:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Należy przyzwyczajać wiernych do tego, aby przystępowali do sakramentu pokuty poza Mszą świętą, szczególnie w wyznaczonych godzinach, tak aby jego sprawowanie było spokojne i przynosiło im prawdziwy pożytek oraz by nie przeszkadzało im w czynnym uczestnictwie we Mszy świętej. Tych, którzy mają zwyczaj codziennie albo bardzo często przystępować do Komunii świętej, należy pouczyć, aby przystępowali do sakramentu pokuty regularnie, według własnych potrzeb i możliwości (Por. ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 35: AAS 59 (1967) 561).

❖ *(opcja)* specjalna forma aktu pokuty na niedziele (zwłaszcza w Okresie Wielkanocnym):

- błogosławieństwo wody,
- pokropienie wodą wiernych na pamiątkę chrztu.

Wskazania Episkopatu Polski 10 pouczają:

Kapłan wzywa do aktu pokuty. Po tym wezwaniu następuje obowiązkowa chwila ciszy. Ordo Missae przewiduje cztery formy aktu pokuty. Należy posługiwać się każdą z nich w sposób opisany w mszale. W 3. formie aktu pokutnego, na wzór propozycji podanych w mszale kapłan może układać inne, podobne i może ich wykonanie powierzyć lektorowi lub kantorowi, zwłaszcza gdy są śpiewane. W niedzielę, zwłaszcza w okresie wielkanocnym, zaleca się aspersję, jako formę aktu pokuty. Nie można zastępować aktu pokuty dowolnymi modlitwami lub śpiewami.

1.4. Kyrie [52]

- po akcie pokuty następuje zawsze aklamacja Kyrie eleison (Panie, zmiłuj się nad nami) – chyba że wystąpiła już w akcie pokuty,
- jest to śpiew – wykonują go wszyscy (lud + schola lub kantor),
- znaczenie: oddanie czci Bogu i błaganie o Jego miłosierdzie,
- sposób śpiewu: każde wezwanie powtarza się:
  - zwykle – dwukrotnie,
  - ze względu na charakter języka, z racji muzycznych lub innych okoliczności – wielokrotnie,
- jeżeli jest śpiewane jako część aktu pokuty – każdą aklamację poprzedza się „tropem”.

1.5. Chwała na wysokości [53]

- starochrześcijański i czcigodny hymn,
- znaczenie: uwielbienie Boga,
- nie może być zastąpiony innym tekstem,
- rozpoczyna go:
  - kapłan,
  - kantor lub schola (zależnie od okoliczności),

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- gdy jest śpiewany – śpiewają go:
  - wszyscy razem,
  - lud na przemian ze scholą
  - sama schola
- gdy nie jest śpiewany – recytują go:
  - wszyscy razem
  - wszyscy w sposób naprzemienny z podziałem na dwa chóry;
- jest śpiewany lub recytowany:
  - w niedziele poza okresem Adwentu i Wielkiego Postu,
  - w uroczystości,
  - w święta,
  - podczas szczególnie uroczystych celebracji.

List pasterski bpa Wieczorka przypomina:

Pragnę wszystkim zwrócić szczególną uwagę na to, że we Mszy świętej nie można opuszczać śpiewu: "Chwała na wysokości Bogu" oraz wyznania wiary i śpiewać w tym miejscu dowolnej pieśni lub kolędy. Hymn "Chwała na wysokości Bogu" oraz wyznanie wiary "Wierzę w jednego Boga" są tekstami kanonicznymi, które muszą być we Mszy świętej wykonane i których opuszczać nie można.

1.6. Kolekta [54]

- wezwanie ludu do modlitwy przez kapłana,
- chwila milczenia (aby uświadomić sobie obecność w obliczu Boga i wyrazić w sercu swoje prośby),
- ogłoszenie oracji (kolekty) przez kapłana – wyraża się w niej charakter celebracji,
- zazwyczaj skierowana do Boga Ojca przez Syna w Duchu Św. (na mocy starożytnej tradycji Kościoła),
- kończy się dłuższą konkluzją trynitarną:
  - *Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków* – gdy jest skierowana do Ojca,
  - *Który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków* – gdy jest skierowana do Ojca, ale pod koniec zawiera wzmiankę o Synu,
  - *Który żyjesz i królujesz z Bogiem Ojcem w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków* – gdy jest skierowana do Syna.
- aklamacja ludu *Amen* (uznanie modlitwy za swoją),
- zawsze odmawia się we Mszy św. tylko jedną kolektę.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2. LITURGIA SŁOWA [55]

- ❖ część główna – czytania i śpiewy między nimi,
- ❖ rozwinięcie i zakończenie – homilia, wyznanie wiary, modlitwa powszechna (modlitwa wiernych);
- ❖ ogólne zasady [56]:
  - ma sprzyjać medytacji,
  - należy unikać pośpiechu,
  - *Wskazania Episkopatu Polski 12* pouczają: Godność słowa Bożego wymaga, aby czytający posługiwał się zawsze Lekcjonarzem mszalnym, a nie kartką z tekstem czytania.

2.1. Czytania [55, 57-60]

- wzięte z Pisma św. – „zastawiony stół słowa Bożego” „otwarty biblijny skarbiec” [KL 51],
- znaczenie:
  - Bóg przemawia do swego ludu [KL 33],
  - ujawnia misterium odkupienia i zbawienia,
  - dostarcza wiernym duchowego pokarmu,
  - sam Chrystus obecny jest pośród wiernych poprzez swoje słowo [KL 9],
- układ czytań ma ujawniać jedność obu Testamentów i dziejów zbawienia;
- nie wolno ich zastępować innymi tekstami, niebiblijnymi (Jan Paweł II, List apostolski *Vicesimus quintus annus*, 04.12.1988, nr 13);

Redemptionis Sacramentum 61 przypomina:

Nie wolno opuszczać i zmieniać przepisanych czytań biblijnych, a zwłaszcza "czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, nie biblijnymi" (por. *MSZAŁ RZYMSKI*, Ogólne wprowadzenie, nr 57; por. JAN PAWEŁ II, List apost. *Vicesimus quintus annus*, nr 13: AAS 81 (1989) 910; KONGR. NAUKI WIARY, Deklaracja *Dominus Iesus* o jedności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła, 6 sierpnia 2000: AAS 92 (2000) 742-765).

- we Mszach z udziałem ludu – zawsze wykonywane z ambony;
- wykonywanie czytań jest funkcją usługujących (na podstawie tradycji):
  - czytania wykonuje:
    - lektor,
    - kapłan celebrujący – gdy brak odpowiedniego lektora;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Wskazania Episkopatu Polski 13 pouczają:

Wykonywanie czytań poprzedzających Ewangelię należy do lektorów. Wspólnota powinna przygotowywać do tej funkcji zarówno mężczyzn, jak i kobiety. Z zasady czytania powinni wykonywać dorośli, także we Mszach z udziałem dzieci. Po odczytaniu pierwszego lub drugiego czytania lektor w czasie wypowiedzienia aklamacji: Oto słowo Boże nie unosi lekcjonarza i nie ukazuje go wiernym.

- Ewangelię wykonuje –
  - diakon,
  - gdy nie ma diakona – inny kapłan,
  - gdy nie ma innego kapłana – kapłan celebrujący;
  - *Redemptionis Sacramentum* 62 przypomina:

Czytanie Ewangelii, które "stanowi szczyt liturgii słowa", na mocy tradycji Kościoła w sprawowaniu świętej liturgii należy zarezerwować wyświęconemu szafarzowi. Stąd świeckiemu, a nawet zakonnikowi, nie wolno odczytywać Ewangelii podczas Mszy świętej, ani też w innych przypadkach, kiedy przepisy wyraźnie na to nie zezwalają (por. np. RITUALE ROMANUM, ex decreto sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II renovatum, auctoŹriŹtate Pauli Pp. VI editum Ioannis Pauli Pp. II cura recognitum: Ordo celebrandi Matrimonium, editio typica altera, diei 19 martii 1990, Typis Polyglottis Vaticanis, 1991, nr 125; RITUALE ROMANUM, ex decreto sacroŹsancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum, auctoritate Pauli Pp. VI promulgatum: Ordo Unctionis infirmorum eorumque pastoralis curae, editio typica, 7 decembris 1972, Typis Polyglottis Vaticanis 1972, nr 72).
- czytający po każdym czytaniu wykonuje aklamację,
- lud odpowiada na aklamację (oddaje w ten sposób cześć słowu Bożemu);
- szczyt liturgii słowa to Ewangelia [60]:
  - szafarz upowaŹniony do jej wykonania przygotowuje się poprzez:
    - błogosławieństwo lub
    - modlitwę
  - wierni wykonują aklamację (wyznając wiarę, Źe Chrystus jest obecny w słowach Ewangelii i przemawia) i słuchają w postawie stojącej;

Wskazania Episkopatu Polski 19 wprowadzają nową możliwość:

Po proklamacji Ewangelii można odśpiewać: *Alleluja* lub: *Chwała Tobie, słowo BoŹe*. Taki śpiew zaleca się w uroczystych celebracjach. Nie śpiewa się wtedy wersetu z Pisma Świętego, lecz samą aklamację.

- Ewangeliarz jest przedmiotem szczególnych oznak czci;

Wskazania Episkopatu Polski 21 przypominają:

Po odczytaniu Ewangelii Ewangeliarz można zanieść na stosowne i godne miejsce (zob. OWMR 175, a także 117 i 139, 306).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2.2. Milczenie i śpiewy międzylekcyjne

2.2.1. Milczenie [56]

- cel krótkich chwil milczenia: przyswojenie Słowa Bożego przez lud i przygotowanie na nie odpowiedzi przez modlitwę,
- propozycje chwil milczenia:
  - przed samym rozpoczęciem liturgii słowa,
  - po pierwszym czytaniu,
  - po drugim czytaniu,
  - po homilii;

2.2.2. Psalm responsoryjny [61]

- wykonywany po I czytaniu,
- znaczenie: sprzyjanie medytacji nad słowem Bożym,
- powinien odpowiadać każdemu czytaniu,
  - gdy psalm jest śpiewany – (*opcja*) można użyć pewnych tekstów refrenów i psalmów, przeznaczonych na różne okresy roku albo na dni ku czci różnych grup świętych – dla ułatwienia wykonywania refrenu przez lud;
- z zasady powinien pochodzić z lekcjonarza,
  - może być zastąpiony przez:
    - responsorium gradualne z Graduału Rzymskiego,
    - psalm responsoryjny lub allelujatyczny z Graduału zwykłego;
- psalmu responsoryjnego nie wolno zastępować innym tekstem, niebiblijnym [57];
- wypada, aby był śpiewany – przynajmniej refren należący do ludu:
  - psalterzysta (kantor psalmu) stoi na ambonie lub w innym odpowiednim miejscu i wykonuje wersety psalmu,
  - zgromadzenie siedzi i słucha oraz śpiewa refren (chyba że psalm wykonywany jest w sposób ciągły, tzn. bez refrenu);
- gdy nie może być śpiewany – recytuje się go w sposób najbardziej sprzyjający medytacji;

Wskazania Episkopatu Polski 14 pouczają:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Psalm responsoryjny, który następuje po pierwszym czytaniu, powinien być śpiewany cały lub przynajmniej jego refren. Psalterzysta, czyli kantor psalmu, stojąc na ambonie, wykonuje wersety psalmu, podczas gdy całe zgromadzenie siedzi i słucha oraz uczestniczy w śpiewie refrenu. Psalm może wykonywać mężczyzna lub kobieta. Jest to proklamacja słowa Bożego - co czyni jedną osobą - więc nie należy tego śpiewu powierzać scholi ani chórowi.

2.2.3. Aklamacja przed czytaniem Ewangelii [62-64]

- po czytaniu bezpośrednio poprzedzającym Ewangelię śpiewa się:
  - Alleluja z werselem – w każdym okresie poza Wielkim Postem, wersety bierze się z lekcjonarza albo Graduału, albo
  - werseł podany w lekcjonarzu lub inny psalm (traktus) z Graduału – w okresie Wielkiego Postu;
- samodzielny obrzęd – znaczenie: zgromadzenie przyjmuje i pozdrawia Pana mającego doń przemawiać oraz śpiewem wyznaje wiarę;
- sposób śpiewania:
  - wszyscy, stojąc, wykonują ją pod przewodnictwem scholi albo kantora oraz ją powtarzają;
  - werseł śpiewa schola albo kantor;
- gdy przed Ewangelią jest tylko jedno czytanie, to można wykonywać:
  - w okresie, w którym należy śpiewać Alleluja
    - psalm allelujacyjny albo
    - psalm i Alleluja z jego werselem;
  - w okresie, w którym nie jest przewidziany śpiew Alleluja
    - psalm i werseł przed Ewangelią,
    - tylko psalm;
  - jeżeli nie śpiewa się Alleluja lub wersełu przed Ewangelią
    - można je całkowicie opuścić;
- sekwencja – śpiewa się ją przed Alleluja:
  - obowiązkowa w uroczystości Paschy i Pięćdziesiątnicy
  - poza tym uroczystościami pozostaje do uznania

Wskazania Episkopatu Polski 22 pouczają:

Tam, gdzie zachował się zwyczaj śpiewania pieśni do Ducha Świętego przed czytaniem lub przed homilią, można ją wykonać właśnie w tym miejscu liturgii słowa. Tam, gdzie nie było takiego zwyczaju, nie należy wprowadzać śpiewu pieśni do Ducha Świętego przed homilią.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2.3. Homilia [65-66]

- część liturgii,
- bardzo zalecana [KL 52, KPK, kan. 767 par. 1],
- znaczenie: jest pokarmem koniecznym dla podtrzymania życia chrześcijańskiego,
- cel – wyjaśnienie jakiegoś aspektu [Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Inter Oecumenici, 26.09.1964, nr 54]:
  - czytań Pisma św. albo
  - innego tekstu spośród stałych lub zmiennych części Mszy dnia
    - z uwzględnieniem:
      - obchodzonego misterium, jak i
      - szczególnych potrzeb słuchaczy;
  - *Redemptionis Sacramentum* 67 wyjaśnia:

Nade wszystko trzeba szczególnie czuwać, aby homilia:

    - opierała się ściśle na tajemnicach zbawienia,
    - wyjaśniając w ciągu roku liturgicznego na podstawie czytań biblijnych i tekstów liturgicznych tajemnice wiary i zasady życia chrześcijańskiego oraz
    - komentując stałe lub zmienne teksty Mszy świętej albo inne obrzędy Kościoła (por. SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XXII, 17 września 1562, Nauka o Najśw. Ofierze Mszy świętej, rozdz. 8: DS 1749; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 65).
    - wszystkie interpretacje Pisma świętego winny prowadzić do Chrystusa, jako najważniejszej podstawy ekonomii zbawienia, lecz powinno się to dokonywać z uwzględnieniem specyficznego kontekstu celebracji liturgicznej;
    - w głoszonej homilii należy zadbać, aby rzucić światło Chrystusa na wydarzenia życia,
    - nie powinno się jednak pozbawiać słowa Bożego jego prawdziwego i nieskazanego sensu, odnosząc się na przykład jedynie do rzeczywistości politycznej lub świeckiej albo czerpiąc z poglądów wywodzących się ze współczesnych ruchów pseudoreligijnych jak ze źródła (por. JAN PAWEŁ II, Przemówienie do grupy biskupów ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, przybyłych do Rzymu z wizytą ad limina Apostolorum, 28 maja 1993, nr 2: AAS 86 (1994) 330.)
- kto może głosić homilię:
  - kapłan celebrujący – z zasady,
  - kapłan koncelebrujący,
  - diakon – niekiedy, zależnie od okoliczności,
  - NIGDY osoba świecka [KPK kan. 767, par. 1; Pap. Komisja ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, Odpowiedź na wątpliwość odnośnie do kan. 767 par. 1, AAS 79 (1987) 1249; Instrukcja międzydykasterialna o pewnych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich z posługiwaniem kapłanów, Ecclesiae de mysterio, 15.08.1997, art. 3]

Redemptionis Sacramentum 65 i 66 przypominają:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Należy pamiętać, iż w myśl zapisu kan. 767 § 1 wszelkie wcześniejsze przepisy, które dopuszczały wiernych nie wyświęconych do wygłaszania homilii w czasie celebracji eucharystycznej uznaje się za zniesione. Owo dopuszczenie zostaje cofnięte, tak że nie może być przywrócone mocą żadnego zwyczaju.

Zakaz dopuszczania świeckich do głoszenia homilii podczas celebracji Mszy świętej odnosi się również do alumnów seminariów, studentów teologii i tych, którzy podjęli się zadania, jak się określa, "asystentów duszpasterskich", nie wyłączając również wszelkich innych grup, ruchów, wspólnot lub stowarzyszeń świeckich (por. KONGR. DS. DUCHOWIENSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Wskazówki praktyczne, art. 3 § 1: AAS 89 (1997) 864-865.)

Redemptionis Sacramentum 161 mówi o dopuszczaniu wiernych świeckich do innych form przepowiadania:

Co do pozostałych form przepowiadania, jeśli w określonych okolicznościach domaga się tego konieczność albo gdy to w szczególnych przypadkach zalecażytek, do przepowiadania w kościele lub w kaplicy poza Msza święta można dopuścić wiernych świeckich, zgodnie z przepisami prawa (KPK, kan. 766). Może to mieć miejsce jedynie z powodu małej liczby wyświęconych szafarzy w niektórych miejscach w celu ich uzupełnienia; z tego całkowicie wyjątkowego przypadku nie wolno czynić zwyczaju ani uważać go za autentyczną promocję laikatu 262. Ponadto wszyscy powinni pamiętać, że władza na tego rodzaju zezwolenie należy do ordynariuszy miejsca i to jedynie jednorazowo (ad actum).

- biskup lub prezbiter, który uczestniczy w celebracji, choć nie może koncelebrować – w szczególnych przypadkach i ze słusznej przyczyny;
- należy ją głosić we wszystkich Mszach św. z udziałem ludu w niedziele i święta nakazane (można ją opuścić jedynie z bardzo ważnego powodu);
- zaleca się jej głoszenie w innych dniach, zwłaszcza:
  - w dniach powszednich Adwentu, Wielkiego Postu i Okresu Wielkanocnego,
  - w innych dniach świątecznych,
  - przy innych okazjach, w których wierni liczniej gromadzą się w kościele [Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Inter Oecumenici, 26.09.1964, nr 53];
- zaleca się zachowanie po homilii krótkiej chwili milczenia;

2.4. Symbol, czyli wyznanie wiary [67-68]

- cel:
  - danie odpowiedzi na słowo Boże zwiastowane w czytaniach Pisma św. i wyjaśnione w homilii,
  - przypomnienie sobie i uczczenie wielkich misterii wiary przed rozpoczęciem ich celebracji w Eucharystii;
- gdy jest śpiewany:
  - intonuje go kapłan, kantor lub schola (zależnie od okoliczności),
  - śpiewają wszyscy razem lub lud na przemian ze scholą;
- gdy jest recytowany:
  - recytują go wszyscy razem albo na przemian z podziałem na dwa chóry;
- obowiązuje w:
  - niedziele,
  - uroczystości,
  - z okazji szczególnie uroczystych celebracji;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- *Redemptionis Sacramentum* 69 dodaje:

We Mszy świętej oraz w innych celebracjach świętej liturgii nie wolno używać Symbolu, czyli Wyznania wiary, którego nie ma w prawnie zatwierdzonych księgach liturgicznych.

- *Wskazania Episkopatu Polski* 24 pouczają:

Zachowujemy tradycyjną formę wyznania wiary w niedziele i uroczystości. Jest nią symbol nicejskokonstantynopoliński. Zgodnie z nowym Missale Romanum: "W miejsce symbolu nicejskokonstantynopolińskiego, zwłaszcza w czasie Wielkiego Postu i w okresie wielkanocnym, można użyć symbolu chrzcielnego Kościoła Rzymskiego zwanego Składem Apostolskim" (Ordo Missae nr 19). Zaleca się, by w większe uroczystości wyznanie wiary było śpiewane.

2.5. Modlitwa powszechna (modlitwa wiernych) [69-71]

- znaczenie: lud nakarmiony słowem Bożym odpowiada na nie i wykonując swą wynikającą z chrztu funkcję kapłańską zanosí modlitwę w potrzebach całego Kościoła i za zbawienie całego świata;
- wypada, aby była zanoszona w Mszach św. z udziałem ludu;
- wypada, aby zanoszono błagania:
  - za święty Kościół,
  - za tych, którzy sprawują nad nami rządy,
  - za ludzi znajdujących się w różnych potrzebach,
  - za wszystkich ludzi i o zbawienie całego świata [KL 53];
- intencje modlitwy powszechnej (nieliczne, ułożone w duchu mądrej wolności, zwięzłe, wyrażające błagania całej wspólnoty) są zazwyczaj następujące:
  - w potrzebach Kościoła,
  - za rządzących państwami i o zbawienie całego świata,
  - za ludzi doświadczonych różnymi trudnościami,
  - za miejscową wspólnotę;
    - z uwzględnieniem określonej okoliczności, np. z okazji bierzmowania, małżeństwa, pogrzebu...;

Wskazania Episkopatu Polski 26 precyzują:

Wezwań powinno być przynajmniej 4, ale nie więcej niż 6.

- modlitwą kieruje kapłan celebrujący – stojąc w miejscu przewodniczenia;
  - kapłan celebrujący rozpoczyna modlitwę krótką zachętą, w której wzywa wiernych do modlitwy,
  - wezwania wygłasza stojąc przy ambonie lub w innym odpowiednim miejscu:
    - diakon lub
    - kantor albo

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- lektor lub
- inny wierny świecki [Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Inter Oecumenici, 26.09.1964, nr 56];
- lud stojąc, przylączy się do modlitwy przez:
  - wspólne wezwanie wypowiedziane po każdej intencji,
  - modlitwę w milczeniu;
- kapłan celebrujący wypowiada modlitwę na zakończenie;

3. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA [72-89]

3.1. Przygotowanie darów [73-76]

- przygotowuje się ołtarz (stół Pański – ośrodek liturgii eucharystycznej – KL 47, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 3ab), umieszcza się na nim:
    - korporał,
    - puryfikaterz,
    - mszał,
    - kielich (chyba że przygotowuje się go przy kredensie);
  - przynosi się do ołtarza dary na ofiarę, które staną się Ciałem i Krwią Chrystusa,
    - ❖ *(opcja)* godne uznania jest: wierni przynoszą chleb i wino, które przyjmuje od nich kapłan albo diakon, aby je następnie złożyć na ołtarzu (obrzęd ten zachowuje swoją wymowę i swoje duchowe znaczenie);
    - ❖ *(opcja)* pożądane jest: przynoszenie przez wiernych lub zbieranie w kościele pieniędzy albo innych darów przeznaczonych na potrzeby ubogich lub kościoła – składa się je w odpowiednim miejscu obok stołu eucharystycznego;
    - ❖ *Redemptionis Sacramentum 70* przypomina:
      - ↓
      - Dary materialne powinny jednak być zawsze widzialnym wyrazem owego prawdziwego daru, jakiego oczekuje od nas Pan: a jest nim skruszone serce, miłość Boga i bliźniego, dzięki czemu upodabniamy się do ofiary Chrystusa, który za nas wydał samego siebie.
- procesji z darami towarzyszy śpiew na przygotowanie darów [74] – trwa przynajmniej do chwili, gdy dary zostaną złożone na ołtarzu
- ❖ zasady wykonywania śpiewu – takie jak przy śpiewie na wejście,
  - ❖ *(opcja)* śpiew może zawsze towarzyszyć obrzędowi przygotowania darów – nawet, gdy nie ma procesji;

Wskazania Episkopatu Polski 27 pouczają:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Czynności związanych z przygotowaniem darów oraz umieszczenie na ołtarzu wszystkiego, co potrzeba, nie wolno rozpocząć przed zakończeniem modlitwy powszechnej.

Po przygotowaniu ołtarza przynoszone są dary chleba i wina. Zaleca się, aby te owoce ziemi i pracy człowieka, wyrażające ludzki udział w ofierze Chrystusa, były przynoszone w sposób uroczysty, w procesji. Do ołtarza można także przynosić dary na potrzeby ubogich lub kościoła.

W czasie całego obrzędu przygotowania darów (łącznie z procesją) wierni siedzą do wezwania "Módlcie się ..." wyłącznie i wykonują odpowiednio dobrany śpiew (zob. OWMR 74, 139),

Jeśli używa się kadzidła, wierni wstają na okadzenie kapłana.

Wskazania Episkopatu Polski 29 precyzują zasady rządzące procesją z darami:

a. Naczynia z chlebem i ampułki z winem i wodą należy przed Mszą świętą przygotować w odpowiednim miejscu kościoła. Wyznaczone osoby przynoszą je w czasie obrzędu przygotowania darów i wręczają kapłanowi. On je przyjmuje i przy ołtarzu przedstawia Bogu w modlitwie.

b. Jeśli oprócz chleba i wina niesie się także dary na potrzeby biednych lub kościoła, należy je nieść na początku procesji. Na końcu idą osoby niosące chleb i wino.

c. Dary pieniężne powinno się zbierać tylko w czasie przygotowania darów. Nie należy rozpoczynać zbierania wcześniej, ani też przedłużać na czas Modlitwy eucharystycznej, a więc trzeba je zakończyć przed prefacją. W niektórych przypadkach konieczne jest wyznaczenie do tej funkcji więcej osób. Tej składki nie powinien zbierać kapłan przewodniczący celebracji.

- podczas składania chleba i wina na ołtarzu kapłan odmawia ustalone formuły [75],
  - ❖ (opcja) kapłan może okadzić złożone na ołtarzu dary, następnie krzyż i sam ołtarz [znaczenie: ofiara i modlitwa Kościoła wznosi się przed oblicze Boga jak kadzidło];
  - ❖ (opcja) diakon lub inny usługujący może okadzić:
    1. kapłana (dla uczczenia jego świętej posługi) oraz
    2. lud (z racji jego godności wynikającej z chrztu);
- kapłan, stojąc z boku ołtarza, umywa ręce [76, wyraża pragnienie duchowego oczyszczenia].

3.2. Modlitwa nad darami [77]

- kapłan wzywa wiernych, aby modlili się razem z nim,
- kapłan kończy przygotowanie darów modlitwą nad darami (przygotowanie zgromadzenia do Modlitwy eucharystycznej);
  1. odmawia się we Mszy św. tylko jedną modlitwę nad darami,
  2. kończy się krótszą konkluzją:
    - *Przez Chrystusa, Pana naszego,*
    - *Który żyje i króluje na wieki wieków* – jeżeli pod koniec modlitwy jest wzmianka o Synu;
- lud odpowiadając *Amen* przyłącza się do modlitwy i uznaje za swoją;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3.3. Modlitwa eucharystyczna [78-79]

- modlitwa dziękczynienia i uświęcenia – ośrodek i szczyt całej celebracji [30].
- kapłan wzywa lud, aby wznosił serca do Pana oraz jednoczy go z sobą w modlitwie i dziękczynieniu, jakie w imieniu całej wspólnoty zanoszą do Ojca przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym;
- znaczenie: całe zgromadzenie wiernych jednoczy się z Chrystusem w głoszeniu wielkich dzieł Bożych i w składaniu Ofiary;
- wszyscy mają wsłuchiwać się w nią w pełni czci skupieniu;
- zasadnicze części Modlitwy eucharystycznej:

1.	dziękczynienie	wyrażane zwłaszcza w prefacji, kapłan w imieniu całego świętego ludu wielbi Boga Ojca i składa Mu dziękczynienie za całe dzieło zbawienia lub za jakiś szczególny jego aspekt, zależnie od różnorodności dnia, święta lub okresu
2.	aklamacja <i>Święty</i>	śpiewane przez całe zgromadzenie wraz z kapłanem (w zjednoczeniu z mocami niebios)
3.	epikleza	szczególne wezwanie, w którym Kościół błaga o zesłanie mocy Ducha Świętego, aby dary złożone przez ludzi zostały konsekrowane (tzn. stały się Ciałem i Krwią Chrystusa), i by niepokalana Hostia, przyjmowana w Komunii św., przyczyniła się do zbawienia tych, którzy ją spożyją
4.	opowiadanie o ustanowieniu i konsekracja	poprzez słowa i czynności Chrystusa dokonuje się Ofiara, ustanowiona przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy, kiedy swoje Ciało i Krew złożył w darze pod postaciami chleba i wina, dał je Apostołom do spożycia oraz polecił im uwiecznić to samo misterium
5.	anamneza	wspomnienie błogosławionej męki, chwalebego zmartwychwstania i wniebowstąpienia Pana Jezusa
6.	ofiarowanie	Kościół w Duchu Świętym składa Ojcu nieskalaną Ofiarę; wierni mają nie tylko ofiarowywać niepokalaną Hostię, ale starać się również ofiarowywać samych siebie w ofierze [KL 48, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 12]; wierni poprzez pośrednictwo Chrystusa mają coraz

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

		ściślej jednoczyć się z Ojcem, by Bóg stał się wszystkim we wszystkich [KL 49, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 12]
7.	modlitwy wstawiennicze	wyrażają prawdę, że Eucharystia jest sprawowana w zjednoczeniu z całym Kościołem niebiańskim i ziemskim; ofiarę składa się za Kościół i wszystkich jego żywych i umarłych członków
8.	doksologia	wyraża uwielbienie Boga
9.	aklamacja Amen	potwierdzenie uwielbienia przez lud

[nr 147] Kapłan wybiera jedną z modlitw znajdujących się w Mszałe Rzymskim i zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską.

Redemptionis Sacramentum 51 przypomina:

Należy stosować tylko te Modlitwy eucharystyczne, które znajdują się w Mszałe Rzymskim lub zostały prawnie zatwierdzone przez Stolicę Apostolską w okolicznościach i granicach przez nią określonych. "Nie można tolerować tego, że niektórzy kapłani uważają się za uprawnionych do układania modlitw eucharystycznych" (por. JAN PAWEŁ II, List apost. *Vicesimus quintus annus*, nr 13: AAS 81 (1989) 910) lub zmieniają ich teksty zatwierdzone przez Kościół, czy też wprowadzają inne teksty prywatnego autorstwa (por. ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. *Inaestimabile donum*, nr 5: AAS 72 (1980) 335).

Wskazania Episkopatu Polski 31 pouczają:

Należy zgodnie z przepisami korzystać ze wszystkich Modlitw eucharystycznych, a także aklamacji po przeistoczeniu znajdujących się w Mszałe Rzymskim.

Z natury swojej Modlitwa eucharystyczna wymaga, aby wypowiadał ją sam kapłan, uprawniony do tego na mocy święceń.

Kan. 907 KPK mówi:

W sprawowaniu Eucharystii diakonom i świeckim nie wolno wypowiadać modlitw, zwłaszcza modlitwy eucharystycznej, lub wykonywać czynności, które są właściwe kapłanowi odprawiającemu.

Redemptionis Sacramentum 52 przypomina:

Wypowiadanie Modlitwy eucharystycznej, która ze swej natury jest szczytem całej celebracji, jest zarezerwowane kapłanowi na mocy właściwej mu władzy święceń. Dlatego naduzyciem jest czynienie tego w ten sposób, że niektóre fragmenty Modlitwy eucharystycznej są recytowane przez diakona, świeckiego posługującego w liturgii lub poszczególnego wiernego czy też wszystkich wiernych razem. Modlitwa eucharystyczna winna więc być w całości recytowana jedynie przez samego kapłana (Por. JAN PAWEŁ II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, nr 28: AAS 95 (2003) 452; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 147; ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. *Liturgicae instaurationes*, nr 4: AAS 62 (1970) 698; ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. *Inaestimabile donum*, nr 4: AAS 72 (1980) 334).

Lud zaś, ożywiony wiarą, łączy się z kapłanem w milczeniu oraz poprzez formuły ustalone w strukturze modlitwy eucharystycznej:

- odpowiedzi w dialogu prefacji,
- *Święty*,
- aklamacja po konsekracji i aklamacja *Amen* po końcowej doksologii
- oraz inne aklamacje wprowadzone przez Konferencję Episkopatu i zatwierdzone przez Stolicę Świętą.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Redemptionis Sacramentum 55 przestrzega:

Gdzieniedzie utrwalilo się nadużycie, że przy sprawowaniu Mszy świętej kapłan łamie hostię w czasie konsekracji. Nadużycie to dokonuje się wbrew tradycji Kościoła. Należy je napiętnować i jak najszybciej zlikwidować.

[nr 148] Usilnie się zaleca, aby kapłan śpiewał części Modlitwy eucharystycznej mające melodie.

[nr 149] IMIĘ BISKUPA W MODLITWIE EUCHARYSTYCZNEJ

Jeżeli celebrujący kapłan jest biskupem:

- po słowach: *razem z Twoim sługą, naszym papieżem N.* dodaje: *i ze mną, niegodnym sługą Twoim.*

- jeśli biskup celebruje poza swoją diecezją, po słowach: *razem z Twoim sługą, naszym papieżem N.*, dodaje: *z bratem moim N., biskupem Kościoła N., i ze mną, niegodnym sługą Twoim.*

Biskupa diecezjalnego albo tego, który jest z nim zrównany w prawie, wymienia się taką formułą: *Twojego sługę, naszego papieża N. i naszego biskupa (wikariusza, prałata, prefekta, opata) N.* W Modlitwie eucharystycznej wolno wymienić biskupów koadiutorów i pomocniczych. Gdy trzeba wspomnieć kilku, używa się formuły ogólnej: *naszego biskupa N. i jego biskupów pomocniczych.*

W każdej Modlitwie eucharystycznej należy te formuły odpowiednio dostosować, biorąc pod uwagę przepisy gramatyki.

Redemptionis Sacramentum 56 przypomina:

Ze względu na konieczność zachowania starożytnej tradycji i ukazania jedności kościelnej w Modlitwie eucharystycznej nie wolno pomijać wspomnienia imienia papieża oraz biskupa diecezjalnego. "Komunia kościelna zgromadzenia eucharystycznego jest komunią z własnym biskupem i z Papieżem" (JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 39: AAS 95 (2003) 459).

Obrzędy Komunii świętej

znaczenie: Eucharystia – uczta paschalna – należycie usposobieni wierni przyjmują Ciało i Krew Chrystusa [80]

3.4. Modlitwa Pańska [81]

- znaczenie:
  - prośba o codzienny chleb,
  - prośba o odpuszczenie grzechów,
  - prośba o to, aby święci przystępowali do Komunii św.;
- kapłan wypowiada zachętę do modlitwy;
- modlitwę odmawiają wszyscy wierni wraz z kapłanem;
- kapłan dodaje embolizm – rozwinięcie ostatniej prośby modlitwy Pańskiej – błaganie o uwolnienie wspólnoty wiernych spod mocy zła;
- lud kończy embolizm doksologią;
- sposób wykonania zachęty, modlitwy, embolizmu i doksologii – śpiew lub głośna recytacja;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3.5. Obrzęd pokoju [82]

- znaczenie:
  - Kościół prosi o pokój i jedność dla siebie samego i całej ludzkiej rodziny,
  - wierni okazują sobie trwającą w Kościele katolickim komunię i miłość, zanim przyjmą Najświętszy Sakrament (nr 154: wyrażają sobie wzajemnie pokój i komunię miłości);
- znak przekazania pokoju ustalany jest przez Konferencje Episkopatów zgodnie z mentalnością i zwyczajami ludów;

Wskazania Episkopatu Polski 33 podają:

Znakiem pokoju jest:

- ❖ ukłon w stronę najbliższych stojących uczestników Mszy świętej lub
- ❖ podanie im ręki.

Ten gest:

- ❖ wykonuje się w milczeniu lub
- ❖ wypowiada słowa:
  - *Pokój Pański niech zawsze będzie z tobą* albo:
  - *Pokój z tobą*, na co przyjmujący odpowiada: *Amen*.

Należy jednak zachować jednolitość znaku w danym zgromadzeniu (zob. OWMR 42). Nie wolno używać formuły: *Pokój nam wszystkim*.

- wypada, aby każdy z umiarem przekazywał znak pokoju tylko osobom najbliższym stojącym:
    - [nr 154] kapłan może przekazać znak pokoju usługującym, zawsze jednak pozostając w prezbiterium, aby nie zakłócać celebracji; niech uczyni podobnie, jeśli ze słusznej przyczyny pragnie przekazać znak pokoju niektórym wiernym;
  - kiedy przekazuje się znak pokoju, można powiedzieć:
    - Pokój Pański niech zawsze będzie z tobą* lub
    - Pokój z tobą*.
- Na te słowa odpowiada się: *Amen*.

Redemptionis Sacramentum 71 poucza:

W obrzędzie rzymskim należy zachować zwyczaj przekazywania pokoju tuż przed Komunią świętą, tak jak przewiduje obrzęd Mszy świętej. Zgodnie bowiem z tradycją obrządku rzymskiego zwyczaj ten nie oznacza ani pojednania, ani odpuszczenia grzechów, lecz ma na celu okazanie pokoju, jedności i miłości przed przyjęciem Najświętszej Eucharystii. Taki charakter braterskiego pojednania ma akt pokuty na początku Mszy świętej, zwłaszcza jeśli jest odmawiany według pierwszej formuły.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3.6. Łamanie chleba [83]

- znaczenie: wierni, choć liczni, tworzą jedno Ciało przez przyjmowanie Komunii z jednego Chleba, jakim jest Chrystus umarły za zbawienie świata i zmartwychwstały (por. 1 Kor 10, 17); gest ten został spełniony przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy – w czasach apostołskich nadał on nazwę całej akcji eucharystycznej;
- obrzęd zastrzeżony dla kapłana lub diakona;
- kapłan łamie Chleb eucharystyczny,
  - w razie potrzeby wspomagany przez diakona lub koncelebransa;
- następnie wpuszcza do kielicha cząstkę Hostii na znak zjednoczenia Ciała i Krwi Pańskiej w dziele zbawienia (tzn. połączenia Ciała i Krwi Jezusa żyjącego i chwalebego);
- w tym czasie schola albo kantor śpiewa błaganie Baranku Boży, a lud odpowiada – wezwanie to może być kilkakrotnie powtórzony aż do zakończenia obrzędu łamania chleba; ostatnie wezwanie kończy się słowami: *Obdarz nas pokojem*;

Wskazania Episkopatu 34 dodają:

Po zakończeniu śpiewu: *Baranku Boży* należy zachować chwilę ciszy na indywidualną modlitwę.

- łamanie chleba winno się odbywać z należytyym szacunkiem;
- nie należy tej czynności bez potrzeby przedłużać ani przywiązywać do niej nadmiernej wagi;
- *Redemptionis Sacramentum 73* ostrzega:

Bezwzględnie należy wyeliminować nadużycie, które stało się gdzieś zwyczajem, przedłużania tego obrzędu bez potrzeby, wykonywania go wbrew przepisom nawet z pomocą świeckich oraz nadawania mu przesadnego znaczenia (por. *MSZAŁ RZYMSKI*, Ogólne wprowadzenie, nry 83, 240, 321)

3.7. Komunia święta [84-89]

3.7.1. Obrzędy poprzedzające przyjęcie Komunii św. przez kapłana

3.7.1.1. Cicha modlitwa kapłana

- kapłan odmawia po cichu modlitwę, przez którą przygotowuje się do owocnego przyjęcia Ciała i Krwi Pańskiej;
- wierni również modlą się w milczeniu;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3.7.1.2. Ukazanie Chleba eucharystycznego

- następnie kapłan ukazuje wiernym Chleb eucharystyczny i zaprasza ich na Ucztę Chrystusa; chleb trzyma:
  - nad pateną lub
  - nad kielichem;

3.7.1.3. Akt pokory

- kapłan wraz z ludem wyraża akt pokory – ustalonymi słowami ewangelicznymi;
- kapłan zobowiązany jest do przyjęcia Ciała Pańskiego z Hostii konsekrowanych w czasie danej Mszy św.;
- bardzo pożądanym jest, aby wierni [cel: przez znaki ukazuje się uczestnictwo w aktualnie sprawowanej Ofierze, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 31, 32; Św. Kongr. Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja Immensae caritatis, 29.01.1973, nr 2]:
  - przyjmowali Ciała Pańskie również z Hostii konsekrowanych w czasie danej Mszy św. (przypomina o tym również *Redemptionis Sacramentum* 89);
  - przystępowali w przewidzianych przypadkach również do kielicha;

3.7.1.4. Śpiew na Komunię

- kiedy kapłan przyjmuje Najświętszy Sakrament:

Redemptionis Sacramentum 97 przypomina o momencie przyjmowania Komunii św. przez kapłanów:

Kapłan, ilekroć sprawuje Mszę świętą, powinien przyjmować Komunię świętą przy ołtarzu w czasie przewidzianym przez Mszał, koncelebranski zaś zanim sami złączą rozdzielać Komunię świętą. Kapłan celebrujący albo koncelebrujący nie powinien nigdy czekać, aż zakończy się Komunia ludu, aby samemu przyjąć Komunię świętą (Por. KL nr 55; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nry 158-160, 243-244, 246).

A. gdy wykonuje się śpiew

rozpoczyna się śpiew na Komunię – jego znaczenie:

- wyraża duchową jedność komunikujących poprzez zjednoczenie głosów,
- ukazuje radość serca,
- w pełniejszy sposób objawia „wspólnotowy” charakter procesji zdążającej na przyjęcie Eucharystii;
- śpiew na Komunię trwa dopóki Sakrament rozdawany jest wiernym [Św. Kongr. Kultu Bożego, Instrukcja Inaestimabile donum, 03.04.1980, nr 17];
- należy zadbać o to, aby śpiewacy mogli dogodnie przystąpić do Komunii św. (*Wskazania Episkopatu Polski* 37 precyzują: w czasie Mszy św., a nie po jej zakończeniu).
- śpiew na Komunię – utwór:
  - antyfony z Graduału Rzymskiego z psalmem,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- antyfona z Graduału Rzymskiego,
- antyfona z psalmem z Graduału zwykłego,
- inny odpowiedni śpiew zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu;
- śpiew na Komunię – wykonawcy:
  - sama schola,
  - schola z ludem,
  - kantor z ludem;

B.   gdy nie wykonuje się śpiewu

odmawiana jest antyfona podana w mszale, którą recytują:

- wszyscy wierni,
- niektórzy z wiernych,
- lektor [198],
- w przeciwnym razie – kapłan – po przyjęciu Komunii św., a przed rozdawaniem jej wiernym;

3.7.2.   OBRZĄDEK LITURGICZNY A KOMUNIA ŚW. KATOLIKÓW, OBOWIĄZEK KOMUNII WIELKANOCNEJ

Kan. 920 KPK mówi o obowiązku tzw. Komunii św. wielkanocnej:

§ 1. Każdy wierny po przyjęciu Najświętszej Eucharystii po raz pierwszy ma obowiązek przyjmować ją przynajmniej raz w roku.

§ 2. Ten nakaz powinien być wypełniony w okresie wielkanocnym, chyba że dla słusznej przyczyny wypełnia się go w innym czasie w ciągu roku.

Kan. 923 KPK mówi o możliwości uczestniczenia w ofierze eucharystycznej w innym obrzędzie katolickim:

Wierni mogą uczestniczyć w eucharystycznej Ofierze i przyjmować Komunię świętą w jakimkolwiek obrzędzie katolickim, z zachowaniem przepisu kan. 844.

Kan. 844 KPK mówi zaś:

§ 2. Ilekroć domaga się tego konieczność lub zaleca prawdziwy pożytek duchowy i jeśli nie zachodzi niebezpieczeństwo błędu lub indyferentyzmu, wolno wiernym, dla których fizycznie lub moralnie jest niemożliwe udanie się do szafarza katolickiego, przyjmując sakramenty pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych od szafarzy niekatolickich tego Kościoła, w którym są ważne wymienione sakramenty.

§ 3. Szafarze katoliccy godziwie udzielają sakramentów pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych członkom Kościołów wschodnich nie mających pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, gdy sami o nie proszą i są odpowiednio przygotowani. Odnosi się to także do członków innych Kościołów, które według oceny Stolicy Apostolskiej, gdy idzie o sakramenty, są w takiej samej sytuacji, a i wspomniane Kościoły wschodnie.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

§ 4. Jeśli istnieje niebezpieczeństwo śmierci albo przynagła inna poważna konieczność, uznana przez biskupa diecezjalnego lub Konferencję Episkopatu, szafarze katoliccy mogą godziwie udzielać wymienionych sakramentów także pozostałym chrześcijanom, nie mającym pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim, którzy nie mogą się udać do szafarza swojej wspólnoty i sami o nie proszą, jeśli odnośnie do tych sakramentów wyrażają wiarę katolicką i do ich przyjęcia są odpowiednio przygotowani.

§ 5. W odniesieniu do wypadków, o których w §§ 2, 3 i 4, biskup diecezjalny lub Konferencja Episkopatu nie powinni wydawać norm ogólnych, dopóki nie przeprowadzą konsultacji z kompetentną władzą, przynajmniej lokalną, zainteresowanego Kościoła lub wspólnoty niekatolickiej.

3.7.3. WARUNKI KONIECZNE DO PRZYJĘCIA KOMUNII ŚW., W TYM POST EUCHARYSTYCZNY

Kan. 915 KPK poucza:

Do Komunii świętej nie należy dopuszczać ekskomunikowanych lub podlegających interdyktowi, po wymierzeniu lub deklaracji kary, jak również innych osób trwających z uporem w jawnym grzechu ciężkim.

Redemptionis Sacramentum 81 przypomina o braku przywiązania do ciężkiego grzechu jako warunku koniecznego do przyjęcia Komunii:

Doświadczenie Kościoła pokazuje, że jest konieczne, aby każdy baczył głęboko na siebie samego, aby nikt, kto ma świadomość grzechu ciężkiego, (...) nie przyjmował Ciała Pańskiego, chyba że zachodzi poważna przyczyna i nie ma możliwości wyświadczenia się; w takim przypadku należy pamiętać o obowiązku wzbudzenia aktu żalu doskonałego, który zakłada pragnienie jak najszybszego wyświadczenia się (Por. KPK, kan. 916; SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XIII, 11 października 1551, Dekret o Najśw. Sakramencie, rozdz. 7: DS 1646-1647; JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 36: AAS 95 (2003) ss.457-458; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 35: AAS 59 (1967) 561).

Redemptionis Sacramentum 83 ostrzega przed tłumnym przystępowaniem do Komunii:

Jest oczywiście pożądane, aby wszyscy, którzy uczestniczą w celebracji Mszy świętej, przyjmowali Komunię świętą w czasie tej celebracji, o ile spełniają warunki wymagane do jej przyjęcia. Czasami zdarza się jednak, że wierni, nieświadomi tego, tłumnie zbliżają się do ołtarza. Obowiązkiem duszpasterzy jest rozropne i stanowcze wyeliminowanie tego nadużycia.

Redemptionis Sacramentum 84-85 przypomina o niedopuszczaniu do Komunii niekatolików i niechrześcijan:

Oprócz tego, tam gdzie Msza święta jest sprawowana dla wielkiej rzeszy albo, na przykład, w wielkich miastach, trzeba zadbać, by w nieświadomości do Komunii świętej nie przystępowali również niekatolicy lub nawet niechrześcijanie, lekceważąc w ten sposób doktrynalne i dyscyplinarne wskazania Magisterium Kościoła. Obowiązkiem duszpasterzy jest w stosownym czasie upomnieć uczestników celebracji o konieczności ścisłego zachowania prawdy i dyscypliny w tej dziedzinie.

Szafarze katoliccy godziwie udzielają sakramentów jedynie wiernym katolikom, którzy również godziwie je przyjmują jedynie z rąk szafarzy katolickich, z zachowaniem przepisów kan. 844 § 2, 3 i 4 oraz kan. 861 § 2 (Por. KPK, kan. 844 § 1; JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nry 45-46: AAS 95 (2003) 463-464; por. PAP. RADA DS. POPIERANIA JEDNOŚCI CHRZEŚCIJAN, Dyrektorium o stosowaniu zasad i norm dotyczących ekumenizmu La recherche de l'unité, 25 marca 1993, nry 130-131: AAS 85 (1993) 1039-1119, tu 1089). Ponadto warunki ustanowione w kan. 844 § 4, od których nie można w żadnym razie odstąpić (Por. JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 46: AAS 95 (2003) 463-464), nie mogą być od siebie oddzielane; dlatego zawsze wymaga się spełnienia ich wszystkich równocześnie.

Redemptionis Sacramentum 87 poucza o I Komunii świętej dzieci:

Pierwszą Komunię świętą dzieci musi zawsze poprzedzać sakramentalna spowiedź i rozgrzeszenie (Por. KPK, kan. 914; ŚW. KONGR. DS. DYSC. SAKRAM., Declar. Sanctus Pontifex, 24 maja 1973: AAS 65 (1973) 410; ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO ORAZ KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA, List do przewodniczących Konferencji Episkopatów In quibusdam, 31 marca 1977, w: Enchiridion Documentorum Instauratio-nis Liturgicae, II, Roma 1988, s. 142-144; ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO ORAZ KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA, Responsum ad propositum dubium, 20 maja 1977: AAS 69 (1977) 427). Ponadto Pierwsza Komunia święta powinna być zawsze udzielana przez kapłana i nigdy poza celebracją Mszy świętej. Poza wyjątkowymi przypadkami nie jest właściwe organizowanie Pierwszej Komunii świętej w Wielki Czwartek podczas Mszy Wieczerzy Pańskiej. Należy wybrać raczej inny dzień, jakim może być któraś z Niedzieli Wielkanocnych (od II do VI) lub uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej albo któraś z niedziel w ciągu roku, ponieważ niedziela słusznie jest

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

uważana za dzień Eucharystii (Por. Jan Paweł II, List apost. Dies Domini, 31 maja 1998, nry 31-34: AAS 90 (1998) 713-766, tu 731-734). Niech do przyjęcia Komunii świętej "nie przystępują dzieci, które nie osiągnęły używania rozumu", albo które "proboszcz uzna za niewystarczająco przygotowane" (Por. KPK, kan. 914). Gdy się jednak zdarzy, że jakieś dziecko pomimo młodego wieku zostanie uznane za wyjątkowo dojrzałe do przyjęcia sakramentu, nie należy mu odmawiać Pierwszej Komunii, byleby zostało wystarczająco przygotowane.

3.7.3.1. POST EUCHARYSTYCZNY

Kan. 919 KPK poucza:

§ 1. Przystępujący do Najświętszej Eucharystii powinien przynajmniej na godzinę przed przyjęciem Komunii świętej powstrzymać się od jakiegokolwiek pokarmu i napoju, z wyjątkiem tylko wody i lekarstwa.

§ 2. Kapłan, który tego samego dnia sprawuje dwa lub trzy razy Najświętszą Eucharystię, może przed drugim lub trzecim sprawowaniem coś spożyć, chociażby nie zachodziła przerwa jednej godziny.

§ 3. Osoby w podeszłym wieku lub złożone jakąś chorobą, jak również ci, którzy się nimi opiekują, mogą przyjąć Najświętszą Eucharystię, chociażby coś spożyli w ciągu godziny poprzedzającej.

3.7.4. MOMENT PRZYJMOWANIA KOMUNII ŚW. PRZEZ WIERNYCH

Redemptionis Sacramentum 88 przypomina o momencie przyjmowania Komunii przez wiernych:

Zgodnie ze zwyczajem wierni powinni przyjmować sakramentalną Komunię eucharystyczną podczas Mszy świętej i w tym momencie, w którym przewiduje to sam obrzęd celebracji, to znaczy po Komunii celebrującego kapłana [KL 55].

Kan. 918 KPK uczy jednak:

Proszącym o Eucharystię dla słusznej racji poza Mszą świętą, należy jej udzielić, zachowując obrzędy liturgiczne.

Redemptionis Sacramentum 95 poucza o zasadach ponownego przyjęcia tego samego dnia Komunii św. przez świeckiego:

Wierny świecki, "który przyjął już Najświętszą Eucharystię, może ją ponownie tego samego dnia przyjąć jedynie podczas sprawowania Eucharystii, w której uczestniczy, z zachowaniem przepisu kan. 921, § 2" (KPK, kan. 917; por. PAP. KOMISJA DS. AUTENT. INTERPR. KPK, Responso ad propositum dubium, 11 lipca 1984: AAS 76 (1984) 746). Przepis kan. 921, § 2 mówi, iż, nawet jeśli tego dnia ktoś przyjął już Komunię, ale znalazł się w niebezpieczeństwie śmierci – bardzo zaleca się, aby przyjął Komunię świętą.

Redemptionis Sacramentum 96 zabrania następujących praktyk:

Należy odrzucić zwyczaj, polegający na tym, że wbrew przepisom ksiąg liturgicznych podczas sprawowania Mszy świętej lub przed nią rozdziela się na podobieństwo Komunii niekonsekwrowane hostie albo inne rzeczy nadające się czy też nie nadające do spożycia. Zwyczaj ten jest bowiem całkowicie niezgodny z tradycją obrządku rzymskiego i niesie z sobą niebezpieczeństwo wprowadzenia wśród wiernych zamieszania co do nauki Kościoła na temat Eucharystii. Jeśli gdziekolwiek utrzymuje się pochodzący z przyzwolenia swoisty zwyczaj błogosławienia chleba i dzielenia się nim po Mszy świętej, należy z wielką troską wyjaśnić jego sens w stosownej katechezie. Nie należy jednak wprowadzać innych podobnych zwyczajów ani też nigdy używać do tego niekonsekwrowanych hostii.

3.7.5. SPOSÓB PRZYJMOWANIA KOMUNII ŚW. PRZEZ WIERNYCH

➤ [160] nie wolno samym wiernym brać konsekrowanego Chleba ani kielicha Krwi Pańskiej, ani tym bardziej przekazywać między sobą z rąk do rąk;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Redemptionis Sacramentum 94 potępia wzajemne udzielanie sobie Komunii św.:

Należy wyeliminować nadużycie polegające na tym, że nowożeńcy w czasie Mszy świętej ślubnej udzielają sobie wzajemnie Komunii świętej.

- [160] wierni przyjmują Komunię świętą w postawie klęczącej lub stojącej, zgodnie z postanowieniem Konferencji Episkopatu:
  - jeśli przystępują do niej stojąc, zaleca się, aby przed przyjęciem Najświętszego Sakramentu wykonali należyne gesty czci, który winien być określony tym samym postanowieniem;

Redemptionis Sacramentum 91 przypomina:

Przy udzielaniu Komunii świętej należy pamiętać, że "święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie zabrania im ich przyjmowania" (KPK, kan. 843 § 1; por. kan. 915). Stąd każdy ochrzczony katolik, któremu prawo tego nie zabrania, powinien być dopuszczony do Komunii świętej. W związku z tym nie wolno odmawiać Komunii świętej nikomu z wiernych, tylko dlatego, że na przykład chce ją przyjąć na klęcząco lub na stojąco.

Wskazania Episkopatu Polski 38 podają:

Komunię świętą można przyjąć w postawie klęczącej lub stojącej. Postawę stojącą należy zachować zawsze, gdy Komunii świętej udziela się pod obiema postaciami. Wierni przyjmujący Ciało Pańskie w postawie stojącej wykonują wcześniej skłon ciała lub przyklękają na jedno kolano.

3.7.6. OSOBY UPRAWNIONE DO ROZDAWANIA KOMUNII ŚW.

- [162] w rozdawaniu Komunii świętej mogą kapłanowi pomagać:
    - inni obecni prezbiterzy,
    - jeśli ich nie ma, a liczba przystępujących jest znaczna, kapłan może wezwać do pomocy szafarzy nadzwyczajnych, to jest
      - ustanowionego obrzędem akolity [191] (por. Paweł VI, List apostolski *Ministeria quaedam*, 15 sierpnia 1972: AAS 64 (1972) 532) lub
      - także innych wiernych, którzy zostali do tego prawnie upoważnieni [Por. Św. Kongregacja Sakramentów i Kultu Bożego, Instrukcja *Inaestimabile donum*, 3 kwietnia 1980, nr 10: AAS 72 (1980) 336; Instrukcja międzydykasterialna o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, *Ecclesiae de mysterio*, 15 sierpnia 1997, art. 8: AAS 89 (1997) 871]
      - w razie potrzeby kapłan może jednorazowo upoważnić do rozdawania Komunii świętej odpowiednich wiernych [por. niżej Dodatek. Upoważnienie do jednorazowego rozdawania Komunii świętej, s. (6)]
- szafarze ci przystępują do ołtarza dopiero po przyjęciu Komunii świętej przez kaptana i z jego rąk otrzymują naczynia zawierające postacie eucharystyczne, jakie mają rozdawać wiernym.*

Redemptionis Sacramentum 154-156 przypomina, kto jest zwyczajnym, a kto nadzwyczajnym szafarzem Eucharystii:

Zwyczajnymi szafarzami Komunii św. są: biskup, prezbiter i diakon (Por. tamże, kan. 910 § 1; por. JAN PAWEŁ II, List *Dominicae Cenaе*, nr 11: AAS 72 (1980) 142; KONGR. DS. DUCHOWIENSTWA I INNE, Instr. *Ecclesiae de mysterio*, Wskazówki praktyczne, art. 8 § 1: AAS 89 (1997) 870-871).

Nadzwyczajnymi szafarzami Komunii św. (nie należy używać nazw: specjalny szafarz Komunii św., nadzwyczajny szafarz Eucharystii, specjalny szafarz Eucharystii) są:

- prawnie ustanowiony akolita (również poza sprawowaniem Mszy św.),
- inny wierny świecki, wyznaczony przez biskupa diecezjalnego (przy użyciu odpowiedniej formuły błogosławieństwa):
  - *to wyznaczenie nie musi mieć formy liturgicznej, ale jeżeli ją ma – należy unikać jakiegokolwiek podobieństwa do obrzędu święceń;*
- jednorazowo (ad actum, por. KPK, kan. 230 § 3; w szczególnych i nieprzewidzianych przypadkach może zezwolić na to kapłan celebrujący, Por. ŚW. KONGR. DS. DYSC. SAKRAM., Instr. *Immensae caritatis*, nr 1: AAS 65 (1973) 264; PAWEŁ. VI, List apost. motu proprio *Ministeria quaedam*, 15 sierpnia 1972: AAS 64

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

(1972) 32; MISSALE ROMANUM, Appendix III: Ritus ad deputandum ministrum sacrae Communionis ad actum distribuendae, p. 1253; KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, art. 8 § 2: AAS 89 (1997) 871) lub

- na czas określony;

Redemptionis Sacramentum 88 przypomina, kto ma prawo do rozdzielania Komunii św.:

Udzielanie Komunii należy do kapłana celebrującego, wspomaganego w razie potrzeby przez innych kapłanów lub diakonów; nie powinien on kontynuować Mszy świętej przed zakończeniem Komunii wiernych. Zgodnie z przepisami prawa nadzwyczajni szafarze mogą wspomagać kapłana celebrującego jedynie w przypadku konieczności (Por. ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 31: AAS 59 (1967) 558; PAP. KOMISJA DS. AUTENT. INTERPR. KPK, Responsio ad propositum dubium, 1 czerwca 1988: AAS 80 (1988) 1373).

Redemptionis Sacramentum 151 przypomina o ograniczonej możliwości korzystania z pomocy nadzwyczajnych szafarzy:

Przy sprawowaniu liturgii do pomocy nadzwyczajnych szafarzy należy się uciekać jedynie w sytuacji prawdziwej konieczności. Pomoc ta bowiem nie jest przewidziana w celu zapewnienia pełniejszego uczestnictwa świeckich, lecz z natury swojej jest dodatkowa i tymczasowa (Por. KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Wskazówki praktyczne, art. 8 § 2: AAS 89 (1997) 872). Gdzie jednak istnieje konieczność odwołania się do posługi szafarzy nadzwyczajnych, należy wytrwale i gorąco się modlić, aby Pan niezwłocznie posłał kapłana do posługi wspólnocie oraz wzbudził oficje powołania do kapłaństwa (Por. JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 32: AAS 95 (2003) 455).

Redemptionis Sacramentum 158 precyzuje określenie „prawdziwa konieczność”, która uprawnia do rozdzielania Komunii przez nadzwyczajnych szafarzy:

Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej będzie mógł udzielać Komunii jedynie w przypadku:

- braku kapłana lub diakona,
- kiedy kapłan napotyka trudności z powodu choroby lub podeszłego wieku **lub innej ważnej przyczyny (???)**,
- gdy jest tak wielka liczba wiernych przystępujących do Komunii, że sama celebrowanie Mszy zbytnio by się przeciągnęła (Por. ŚW. KONGR. DS. DYSC. SAKRAM. , Instr. Immensae caritatis, nr 1: AAS 65 (1973) 264-271, tu 265-266; PAP. KOMISJA DS. AUTENT. INTERPR. KPK, Responsio ad propositum dubium, 1 czerwca 1988: AAS 80 (1988) 1373; KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Wskazówki praktyczne, art. 8 § 2: AAS 89 (1997) 871) - **w żadnym przypadku wystarczającą przyczyną nie będzie nieznaczne przedłużenie**, oceniane w świetle zwyczajów i kulturowego kontekstu miejsca

Redemptionis Sacramentum 159 zakazuje:

Nadzwyczajnemu szafarzowi Komunii świętej nie wolno nigdy wyznaczać nikogo innego do udzielania Eucharystii, jak na przykład rodzica albo współmałżonka, albo dziecka tego chorego, który ma przyjąć Komunię.

Redemptionis Sacramentum 157 potępia postępowanie kapłanów powstrzymujących się na rzecz świeckich od rozdzielania Komunii św.:

Jeśli w sytuacji zwyczajnej obecna jest wystarczająca liczba wyświęconych szafarzy, również do rozdawania Komunii świętej, nie należy wyznaczać nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej. W takich okolicznościach ci, którzy byliby wyznaczeni do tego rodzaju posługi, nie powinni jej wykonywać. **Należy potępić postępowanie tych kapłanów**, którzy, choć sami uczestniczą w celebrowaniu, powstrzymują się jednak od udzielania Komunii, powierzając to zadanie świeckim (Por. ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. Inaestimabile donum, nr 10: AAS 72 (1980) 336; PAP. KOMISJA DS. AUTENT. INTERPR. KPK, Responsio ad propositum dubium, 11 lipca 1984: AAS 76 (1984) 746).

3.7.7. KARY ZA ZNIEWAŻENIE POSTACI EUCHARYSTYCZNYCH

Redemptionis Sacramentum 107 przypomina o karach za znieważenie postaci eucharystycznych i postępowaniu z pozostałymi postaciami eucharystycznymi:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- "kto postacie konsekrowane porzuca albo w celu świętokradczym zabiera lub przechowuje, podlega ekskomunie wiążącej mocą samego prawa, zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej; duchowny może być ponadto ukarany inną karą, nie wyłączając wydalenia ze stanu duchownego" (por. KPK, kan. 1367). Do tego przypadku należy jeszcze zaliczyć wszelkie działanie mające znamiona dobrowolnej i poważnej pogardy okazywanej świętym postaciom. Stąd jeśli ktoś postępuje wbrew wspomnianym normom, np. rzucając święte postacie do kościelnej studzienki lub w miejsce niegodne, lub na ziemię, podlega ustalonym karom (Por. PAP. RADA DS. INTERPRET. TEKSTÓW PRAWNYCH, Responsio ad propositum dubium, 3 lipca 1999: AAS 91 (1999) 918).
- ponadto wszyscy powinni pamiętać, że po zakończeniu Komunii świętej podczas sprawowania Mszy świętej należy zachowywać przepisy Mszału Rzymskiego. W szczególności zaś należy pamiętać, aby Krew Chrystusa, jeśli pozostanie, była natychmiast całkowicie spożyta przez kapłana lub zgodnie z przepisami przez innego szafarza, konsekrowane zaś Hostie, które pozostaną, były spożyte przez kapłana przy ołtarzu lub odniesione do miejsca przeznaczonego na przechowywanie Eucharystii.

3.7.8. OBRZĘDY PO ROZDANIU KOMUNII ŚW.:

- zależnie od okoliczności – kapłan i wierni przez pewien czas modlą się w ciszy lub
- jeżeli okaże się to stosowne – całe zgromadzenie wykonuje:
  - psalm,
  - inną pieśń pochwalną lub
  - hymn;

Wskazania Episkopatu Polski 42 zachęcają:

Niech jako owoc Roku Eucharystii pozostanie w naszych wspólnotach praktyka śpiewów uwielbienia po Komunii świętej.

3.7.8.1. Modlitwa po Komunii

- kapłan wypowiada modlitwę po Komunii (znaczenie: prosi o owoce celebrowanego misterium);
- odmawia się we Mszy św. tylko jedną modlitwę po Komunii, którą kończy się krótszą konkluzją:
  - Przez Chrystusa, Pana naszego – jeśli jest skierowana do Ojca,
  - Który żyje i króluje na wieki wieków – jeżeli jest skierowana do Ojca, ale pod koniec zawiera wzmiankę o Synu,
  - Który żyjesz i królujesz na wieki wieków – jeśli jest skierowana do Syna;
- lud wypowiada aklamację Amen – uznając modlitwę za swoją;

4. OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA [90]

1. Krótkie ogłoszenia
jeśli są konieczne.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Redemptionis Sacramentum 74 poucza:

Jeśli zajdzie potrzeba, aby świecki przekazał wiernym zgromadzonym w kościele jakieś informacje albo świadectwo o życiu chrześcijańskim, należy to zasadniczo przenieść poza celebrację Mszy świętej. Z poważnych jednak przyczyn można takie informacje lub świadectwa przekazać po odmówieniu przez kapłana modlitwy po Komunii. Praktyka ta nie może stać się jednak zwyczajem. Co więcej, informacje te i świadectwa w żadnym razie nie powinny posiadać takich cech, aby mogły być kojarzone z homilią (Por. KONGR. DS. DUCHOWIEŃSTWA I INNE, Instr. Ecclesiae de mysterio, Wskazówki praktyczne, art. 3 § 2: AAS 89 (1997) 865), ani być powodem nie wygłoszenia homilii w ogóle.

Wskazania Episkopatu Polski 43 pouczają:

Jeśli przed rozstaniem przemawia osoba świecka czyni to nie z amfony, lecz od mikrofonu z miejsca przeznaczonego dla komentatora.

2. Pozdrowienie kapłańskie i błogosławieństwo

w pewnych dniach i okolicznościach,

- w postaci modlitwy nad ludem (która poprzedza zgodnie z przepisami formułę błogosławieństwa),
- w postaci innej formuły bardziej uroczystej;

[167] Biskup błogosławi lud odpowiednią formułą, czyniąc trzykrotnie znak krzyża nad ludem [por. *Caeremoniale episcoporum*, nry 1118- 1121].

3. odesłanie ludu przez diakona lub kapłana (cel: aby każdy wrócił do swoich dobrych czynów, wielbiąc i błogosławiąc Boga);
4. ucałowanie ołtarza przez kapłana i diakona
5. głęboki pokłon w stronę ołtarza – wykonany przez kapłana, diakona i innych usługujących.

4.1. O ŁĄCZENIU MSZY ŚW. Z INNYMI CZYNNOŚCIAMI

[170] jeśli po Mszy świętej następuje jakaś czynność liturgiczna, opuszcza się obrzędy zakończenia, to jest pozdrowienie, błogosławieństwo i odesłanie wiernych.

Redemptionis Sacramentum 75 poucza:

Z racji teologicznej księgi liturgiczne czasami nakazują lub pozwalają na celebrację Mszy świętej w połączeniu z innym obrzędem, zwłaszcza ze sprawowaniem sakramentów (Por. zwłaszcza OWLG, nry 93-98; RYTUAŁ RZYMSKI, Obrzędy błogosławieństw, Katowice 2001, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, nr 28; Obrzędy koronacji wizerunków Najświętszej Maryi Panny, Katowice 2004, nry 10 i 14, s. 10-11; ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. o Mszach dla grup specjalnych *Actio pastoralis*, 15 maja 1969: AAS 61 (1969) 806-811; Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci *Pueros baptizatos*, 1 listopada 1973: AAS 66 (1974) 30-46; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 21). W innych jednak przypadkach Kościoł nie dopuszcza takiego łączenia, szczególnie gdy ma to związek ze sprawami mało znaczącymi.

Redemptionis Sacramentum 76 poucza:

Oprócz tego, zgodnie z najdawniejszą tradycją Kościoła rzymskiego, ze Mszą świętą nie wolno łączyć sakramentu pokuty w taki sposób, że powstaje jedna czynność liturgiczna. Nie przeszkadza to jednak, aby kapłani, z wyjątkiem tych, którzy celebrują albo koncelebrują Mszę świętą, słuchali spowiedzi tych wiernych, którzy tego pragną, by wyjść naprzeciw ich potrzebom, nawet wtedy, kiedy w tym samym miejscu sprawowana jest Msza święta (Por. JAN PAWEŁ II, List apost. (motu proprio) *Misericordia Dei*, 7 kwietnia 2002, nr 2: AAS 94 (2002) 455; por. KONGR. DS. KULTU BOŻEGO I DYSC. SAKRAM., *Responsa ad dubia proposita*, "Notitiae" 37 (2001) 259-260). Musi się to jednak dokonywać w odpowiedni sposób.

Redemptionis Sacramentum 77 poucza:

W żadnym przypadku celebracji Mszy świętej nie wolno łączyć ze zwykłym, czy też nawet uroczystym posiłkiem. Jeśli nie zachodzi poważna potrzeba, nie należy też sprawować Mszy świętej na stole służącym do spożywania posiłków (por. ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. *Liturgicae instaurationes*, nr 9: AAS 62 (1970) 702), ani w jadalni, ani w miejscu, które jest wykorzystywane do wspólnego ucztowania, ani też w jakimkolwiek pomieszczeniu, gdzie znajduje się pożywienie; nie mogą też uczestnicy Mszy świętej w czasie jej trwania zasiadać przy stołach. Jeśli z poważnej przyczyny Msza święta musi być sprawowana w tym samym miejscu, w którym ma być następnie spożywany posiłek, należy zrobić wyraźną przerwę między zakończeniem Mszy świętej a początkiem posiłku; podczas celebracji Mszy świętej zabrania się również podawania wiernym zwykłego pokarmu.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Redemptionis Sacramentum 78 poucza:

Mszy świętej nie wolno łączyć ze sprawami politycznymi albo świeckimi, czy też z tym wszystkim, co nie jest w pełni zgodne z nauczaniem Magisterium Kościoła katolickiego. Co więcej, aby nie pozbawiać Eucharystii jej autentycznego znaczenia, należy za wszelką cenę unikać celebrowania Mszy świętej jedynie w celu stworzenia okazałego widowiska, jak też nie nadawać jej stylu podobnego do innych ceremonii, zwłaszcza świeckich.

Redemptionis Sacramentum 79 poucza:

Trzeba wreszcie jak najsurowiej potępić nadużycie polegające na wprowadzaniu do celebracji Mszy świętej elementów niezgodnych z przepisami ksiąg liturgicznych, a zaczerpniętych z obrzędów innych religii.

IV. FUNKCJE I POSŁUGI WE MSZY ŚWIĘTEJ [91-111]

Każdy – wyświęcony szafarz, jak i wierny świecki sprawujący swą posługę bądź funkcję – wykonuje **tylko** to, co do niego należy [KL 28], [91].

Redemptionis Sacramentum 32 przypomina, iż wypada, aby proboszcz w dobrze przygotowanych celebracjach liturgicznych, zwłaszcza we Mszy świętej, był wspomagany przez różnych wiernych, to jednak nie powinien w sprawach liturgii w żaden sposób przekazywać im tego, co należy do jego własnych obowiązków.

Redemptionis Sacramentum 152 przestrzega:

Niech w parafiach nigdy nie dochodzi do tego, aby kapłani lekkomyślnie zamieniali się własnymi funkcjami kapłańskimi z diakonami lub świeckimi, wprowadzając tym samym zamieszanie co do specyfiki każdego z nich. Chodzi tu głównie o:

- Mszę św. dla powierzonego ludu,
- osobistą troskę chorych,
- staranie o chrzest dzieci,
- asystowanie przy udzielaniu sakramentu małżeństwa,
- odprawianie pogrzebów chrześcijańskich]

Redemptionis Sacramentum 152 przestrzega ponadto:

Świeckim nigdy nie wolno przyjmować funkcji diakona lub kapłana lub nakładać ich szat albo innych do nich podobnych.

1. FUNKCJE wynikające ze święceń

❖ biskup [92]

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- celebracją Eucharystii kieruje
  - biskup osobiście albo
  - biskup przez prezbiterów jako swoich współpracowników [KK 26, 28, KL 42]
- biskup uczestniczący we Mszy św. z udziałem ludu powinien sam celebrować Eucharystię (wypada tak); obecni prezbiterzy powinni koncelebrować (wypada tak) (cel – okazanie misterium Kościoła jako sakramentu jedności, KL 26);
- biskup uczestniczący we Mszy św., ale nie celebrujący Eucharystii – ubrany jest w albę, stulę i kapę, mając krzyż na piersiach – przewodniczy liturgii słowa i udziela końcowego błogosławieństwa (tak wypada) [por. Caeremoniale episcoporum, 175-186];
  - ❖ prezbiter [93]
- na mocy święceń również posiada władzę składania Ofiary w osobie Chrystusa [KK 28, DP 2]; na tej podstawie:
  - przewodniczy zgromadzonemu ludowi [30, KL 33],
  - kieruje modlitwą zgromadzonego ludu,
  - głosi ludowi orędzie zbawienia,
  - jednoczy ze sobą lud w składaniu Ofiary Bogu Ojcu przez Chrystusa w Duchu Świętym,
  - rozdaje ludowi Chleb życia wiecznego,
  - razem z ludem spożywa ten Chleb;
- zadania prezbitera celebransza:
  - służyć Bogu i wiernym z pokorą i godnością,
  - sposobem zachowania się i wypowiedzania Bożych słów ukazywać wiernym żywą obecność Chrystusa;
  - ❖ diakon [94 i 171]
- zajmuje pierwsze po prezbiterze miejsce wśród pełniących posługę w celebracji Eucharystii (por. Paweł VI, List apostolski Sacrum diaconatus Ordinem, 18.06.1967; Pontyfikał Rzymski. Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów, II wydanie wzorcowe, 1989), ubrany w szaty liturgiczne:
  - głosi Ewangelię,
  - niekiedy przepowiada słowo Boże – głosi homilię (z upoważnienia celebrującego kapłana),
  - wygłasza intencje modlitwy powszechnej,
  - pomaga kapłanowi przygotowując ołtarz i usługując przy sprawowaniu Ofiary – idzie obok kapłana, posługuje przy kielichu i mszale, oczyszcza i porządkuje naczynia liturgiczne,
  - rozdziela Eucharystię, zwłaszcza pod postacią wina,
  - niekiedy wzywa lud do wykonywania pewnych gestów i przyjmowania postaw ciała;
  - pełni funkcje innych usługujących, gdy ich nie ma, a zachodzi taka potrzeba.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2. FUNKCJE ludu Bożego [95-97]

- lud składa Ofiarę:
  - przez ręce kapłana,
  - razem z kapłanem,
  - uczy się ofiarowania samych siebie [KL 48, Św. Kongr. Obrzędów, Instrukcja Eucharisticum mysterium, 25.05.1967, nr 12];
- cechy zachowań ludu:
  - głęboka pobożność
  - miłość względem braci uczestniczących;
  - wystrzeżenie się wszelkiego indywidualizmu i podziału (gdyż wszyscy mamy jednego Ojca w niebie);
  - jedność przez wspólne zachowywanie tych samych gestów i postaw ciała;
  - przyjmowanie z radością pełnienia posług lub funkcji liturgicznych;

3. Szczególne FUNKCJE liturgiczne

- ustanowiony akolita [98]
  - usługuje przy ołtarzu i pomaga kapłanowi i diakonowi:
    - przygotowuje ołtarz i naczynia liturgiczne,
    - jest nadzwyczajnym szafarzem Komunii św. (tzn. w razie potrzeby rozdaje ją wiernym) (por. KPK kan. 910 par. 2; Instrukcja międzydykasterialna o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, Ecclesiae de mysterio, 15.08.1997, art. 8);
    - w posługiwaniu przy ołtarzu sam wykonuje funkcje dla niego przewidziane [187-193];
    - zajmuje odpowiednie miejsce w prezbiterium, aby mógł bez trudu podejść do ołtarza lub miejsca przewodniczenia, gdzie pełni swoje funkcje [189];
    - funkcje akolity wypada podzielić między kilku akolitów; jeżeli jednak jest obecny tylko jeden akolita, on winien pełnić czynności ważniejsze, a pozostałe należy powierzyć innym usługującym [187].
- ustanowiony lektor [99]
  - wykonuje czytania z Pisma świętego, z wyjątkiem Ewangelii;
  - może podawać intencje modlitwy powszechnej,
  - może wykonać psalm między czytaniem – gdy nie ma psalterzysty;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- sam winien pełnić swoje funkcje dla siebie przewidziane [194-198],
- w prezbiterium zajmuje miejsce wśród innych ministrantów [195];
- świeccy ministranci [100]
  - (gdy nie ma ustanowionego akolity) – mogą posługiwać przy ołtarzu oraz pomagają kapłanowi i diakonowi:
    - mogą nieść krzyż, świece, kadzielnicę, chleb, wino, wodę,
    - mogą zostać wyznaczeni jako nadzwyczajni szafarze Komunii św. [Św. Kongr. Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja Immensae caritatis, 29.01.1973, nr 1; KPK kan. 230, par. 3];
  - *Redemptionis Sacramentum* 47 przypomina, iż funkcje te zwyczajnie pełnią chłopcy i młodzieńcy; dopuszczenie do służby ołtarza dziewcząt lub kobiet zależy od decyzji biskupa diecezjalnego (por. PAP. RADA DS. INTERPRET. TEKSTÓW PRAWNYCH, Responsio ad propositum dubium, 11 lipca 1992: AAS 86 (1994) s.541-542; KONGR. DS. KULTU BOŻEGO I DYSC. SAKRAM., List do przewodniczących Konferencji Episkopatów na temat funkcji liturgicznych pełnionych przez świeckich, 15 marca 1994, "Notitiae" 30 (1994) 333-335, 347-348; List do pewnego biskupa, 27 lipca 2001, "Notitiae" 38 (2002) 46-54)
  - *Ordynariusz diecezji gliwickiej* dnia 24 czerwca 1994 r. przypomniał, iż w diecezji gliwickiej dziewczęta nie mogą pełnić funkcji ministrantów:

Konstytucja o Liturgii II Soboru Watykańskiego mówi o rozlicznych możliwościach ożywienia życia liturgicznego a zwłaszcza liturgii Mszy świętej. Podział funkcji w zgromadzeniu liturgicznym: celebrans, ministranci, lektor, kantor, schola, komentator itd. jest jednym z naszych zasadniczych zadań pastoralnych.

Ostatnio daje się zauważyć, że w niektórych parafiach, zaniedbuje się pracę wśród ministrantów, których liczba maleje a w ich miejsce wprowadza się służbę tzw. "ministrantek". Dziewczęta powinny być zaangażowane zwłaszcza w scholi, pełnić w czasie Mszy św. dziecięcych czy młodzieżowych także inne funkcje liturgiczne np. lektora, ale nigdzie nie udzielono w naszej diecezji pozwolenia na sprawowanie funkcji ministranta przez dziewczęta.
- inne osoby świeckie [101]
  - (gdy nie ma ustanowionego lektora) – mogą wykonywać czytania z Pisma świętego;
  - muszą nadawać się do pełnienia tej funkcji,
  - muszą być starannie przygotowane (aby wierni przejęli się żywą miłością Pisma świętego, KL 24);
- psalterzysta [102]
  - wykonuje psalm lub inną pieśń biblijną między czytaniem;
  - musi posiadać sztukę wykonywania psalmodii,
  - musi zdobyć umiejętność prawidłowej wymowy i dykcji;
- zespół śpiewaków lub chór, inni wykonawcy muzyki i organista [103]
  - wykonuje wyznaczone dla siebie części,
  - troszczy się o czynny udział wiernych w śpiewie [Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 19];
- kantor lub dyrygent chóru [104]
  - podtrzymuje śpiew całego ludu,
  - kieruje śpiewem ludu,
  - gdy nie ma chóru – czuwa nad wykonywaniem poszczególnych śpiewów; wierni śpiewają to, co do nich należy [Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja Musicam sacram, 05.03.1967, nr 21];

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- zakrystian [105]
  - przygotowuje księgi liturgiczne, szaty i inne przedmioty konieczne w celebracji;
- komentator [105]
  - przy pomocy objaśnień i pouczeń wprowadza wiernych w liturgię i pomaga im lepiej ją zrozumieć,
  - uwagi powinny być starannie przygotowane, zwięzłe i jasne;
  - podczas pełnienia funkcji – stoi w odpowiednim miejscu, mając przed sobą wiernych – ale nie na ambonie;
- zbierający ofiary w kościele [105]
- przyjmujący wiernych w drzwiach kościoła (w pewnych krajach), wskazujący im miejsca i utrzymujący porządek [105];
- mistrz ceremonii [106]
  - obecny w katedrach i w większych kościołach (wypada, aby był),
  - odpowiednio przygotowany,
  - ma się troszczyć o organizację czynności liturgicznych i ich wykonywanie przez wyświęconych szafarzy i świeckich w sposób godny, w należyтым porządku i pobożnie;
- *powyżej wymienione funkcje od świeckich ministrantów do mistrza ceremonii proboszcz lub rektor kościoła może powierzyć odpowiednio przygotowanym wiernym świeckim [107] (por. Papińska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, Odpowiedź na przedstawioną wątpliwość dotyczącą kan. 230, par. 2, 1994) poprzez:*
  - *liturgiczne błogosławieństwo lub*
  - *upoważnienie dane na określony czas;*
- *należy stosować się do zasad określonych przez biskupa diecezjalnego w kwestii posługiwania kapłanowi przy ołtarzu;*
- *Wskazania Episkopatu Polski 53* określają:

Wszystkie te funkcje mogą spełniać zarówno mężczyźni jak i kobiety, z wyjątkiem czynności, które są bezpośrednio usługiwaniem kapłanowi przy ołtarzu i przy miejscu przewodniczenia. Funkcje te są zarezerwowane dla męskiej służby liturgicznej (ministrantów). Mogą być powierzone dziewczętom (ministrantkom) tylko wtedy, gdy udzielił na to wyraźnej zgody biskup diecezjalny. On zaś, aby taką zgodę wydać, powinien zasięgnąć opinii Konferencji Episkopatu Polski (zob. Wyjaśnienie Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 15 marca 1994 r. przypomniane i potwierdzone przez prefekta tejże Kongregacji 27 lipca 2001 r.). W Polsce do posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej dopuszczani są dziś tylko mężczyźni.

Redemptionis Sacramentum 149 poucza o miejscu i roli tzw. „asystentów pastoralnych”:

Do niektórych diecezji, dawno już ewangelizowanych, zostali ostatnio posłani wierni świeccy, znani jako "asystenci pastoralni", wśród których niewątpliwie bardzo wielu przyczyniło się do dobra Kościoła, wspierając działalność duszpasterską biskupa, prezbiterów i diakonów. Należy jednak czuwać, aby styl tej funkcji nie upodobił się zbytnio do kształtu duszpasterskiej posługi duchownych. Trzeba oczywiście dotożyć starań, aby "asystenci pastoralni" nie brali na siebie tych zadań, które należą tylko do posługi wyświęconych szafarzy.

4. PODZIAŁ FUNKCJI [108-111]

1. Jeden i ten sam kapłan przewodniczy celebracji we wszystkich jej częściach

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- z wyjątkiem Mszy św., w której uczestniczy biskup (patrz nr 92 – przewodniczy liturgii słowa i udziela końcowego błogosławieństwa)
2. Różne części tej samej funkcji można podzielić między kilka osób, np.
- jeden diakon wykonuje części przeznaczone do śpiewu, drugi posługuje przy ołtarzu,
  - kilku lektorów czyta wykonuje czytania;
3. Nie wypada, aby jeden element celebracji wykonywany był przez kilka osób po sobie, np.
- to samo czytanie było wykonywane przez kolejno dwóch lektorów – wyjątkiem jest opis Męki Pańskiej;
4. Jeżeli we Mszy z udziałem ludu jest tylko jeden usługujący – winien wykonywać różne funkcje.
5. Celebrację należy przygotować
- starannie,
  - przy zgodnym współudziale wszystkich zainteresowanych,
  - przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych,
  - mając na uwadze stronę obrzędową, sprawy duszpasterskie i muzykę
- przygotowaniem celebracji kieruje rektor kościoła,
  - należy uwzględnić zdanie wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą,
  - kapłanowi celebransowi zawsze przysługuje prawo decydowania o tym, co należy do jego zadań [KL 22].

V. RÓŻNE FORMY SPRAWOWANIA MSZY ŚW.

1. Msza św. sprawowana pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego w otoczeniu prezbiterium, diakonów i posługujących świeckich, w której lud w pełni i czynnie uczestniczy (I miejsce pod względem symbolicznym pośród wszystkich Mszy św. – w ten sposób objawia się Kościół) [KL 41] [112]

- we Mszy św. sprawowanej przez biskupa oraz we Mszy św., której biskup przewodniczy, ale nie celebruje – należy zachować zasady podane w Caeremoniale episcoporum (nr 199-186);

2. Msza św. z udziałem jakiejś wspólnoty:

- msza wspólnoty parafialnej – w ten sposób objawia się Kościół w określonym czasie i miejscu – szczególne znaczenie ma wspólna Msza niedzielna (por. KL 42; KK 28; DP 5; Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 26) [113];

Redemptionis Sacramentum 114 poucza:

"Podczas niedzielnych Mszy sprawowanych w parafii - jako >wspólnocie eucharystycznej< - spotykają się różne grupy, ruchy, stowarzyszenia, a także małe wspólnoty zakonne istniejące na jej terenie" (JAN PAWEŁ II, List apost. Dies Domini, nr 36: AAS 90 (1998) 735; por. ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 27: AAS 59 (1967) 556). Jednak, chociaż zgodnie z przepisami prawa wolno sprawować Msze dla grup specjalnych (Por. JAN PAWEŁ II, List apost. Dies Domini, zwłaszcza nr 36: AAS 90 (1998) 735-736; ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. Actio pastoralis: AAS 61 (1969) 806-811), grupy te nie są bynajmniej w żaden sposób zwolnione z wiernego zachowywania norm liturgicznych.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Normy dotyczące odprawiania mszy za parafian w diecezji gliwickiej:

Na mocy kan. 534 Kodeksu Prawa Kanonicznego proboszcz parafii obowiązany jest odprawiać Mszę św. za powierzony sobie lud:

1. we wszystkie niedziele roku,
2. w święta nakazane we własnej diecezji.

Jeżeli w jakimś dniu proboszcz nie może ich odprawić wskutek uznanej przez prawo przeszkody, winien tego dokonać w te same dni przez kogoś innego albo w innym dniu osobiście. Proboszcz pasterzujący w kilku parafiach obowiązany jest w powyższe dni odprawić tylko jedną Mszę św. za cały powierzony sobie lud.

Ponadto proboszcz, który nie uczynił zadość obowiązkowi odprawiania za parafian, powinien jak najszybciej odprawić tyle Mszy św. za wiernych, ile opuścił. Zgodnie z kan. 1246 KPK i prawem zwyczajowym należy obchodzić w diecezji jako święta nakazane dni:

1. Narodzenia Pana Naszego Jezusa Chrystusa - 25 XII,
2. Objawienia Pańskiego - 6 I,
3. Wniebowstąpienia Pańskiego,
4. Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa,
5. Świętej Bożej Rodzicielki Maryi - 1 I,
6. Wniebowzięcia NMP - 15 VIII,
7. Wszystkich Świętych - 1 XI,
8. Zwyczajowo: drugi dzień Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia.

Jednakże należy mieć na względzie dekret Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów dotyczący świąt zniesionych w Polsce z 4 marca 2003 r.:

"Na wniosek Jego Eminencji Józefa Kardynała Glempa, Arcybiskupa Warszawskiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, z dnia 22 sierpnia 2001 roku, a na mocy uprawnień przyznanych tej Kongregacji przez Ojca Świętego Jana Pawła II, biorąc pod uwagę powyższe, bardzo chętnie udzielamy pozwolenia, aby obchodzenie Uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego było przypisane do następującej po nim siódmej niedzieli Wielkanocy, obchodzenie zaś Uroczystości Świętego Józefa (19 marca), Uroczystości Świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca) i Uroczystości w dniu Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (8 grudnia), nie obowiązywało już w przyszłości jako świąt nakazanych".

- Postanowienia dekretu obowiązują od I niedzieli Adwentu, czyli od 30 listopada 2003 r.
- Wierni w uroczystości Świętego Józefa (19 marca), Świętych Apostołów Piotra i Pawła (29 czerwca) i Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (8 grudnia) nie są zobowiązani do udziału we Mszy św. i do powstrzymania się od prac niekoniecznych. Zachęca się jednak wiernych do udziału we Mszy św. w te uroczystości.
- Księży proboszczów nie obowiązują w te dni Msza św. za parafian.
- Uroczystość Objawienia Pańskiego (Trzech Króli) pozostaje świętem obowiązującym."

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- msza konwentualna („Msza zgromadzenia”) [114]
  - stanowi część codziennego Officjum,
  - nie przewiduje się dla niej żadnej szczególnej formy celebrowania,
  - powinna być śpiewana i z udziałem wszystkich członków wspólnoty (zakonników bądź kanoników) (jest to wskazane),
  - poszczególni członkowie wspólnoty winni pełnić funkcje liturgiczne według swoich uprawnień wynikających ze święceń bądź powierzonych posług;
    - wszyscy kapłani powinni koncelebrować (chyba że z racji duszpasterskich zobligowani są do celebrowania indywidualnie);
    - wszyscy kapłani, którzy dla dobra wiernych zobowiązani są do celebrowania indywidualnie, mogą tego dnia koncelebrować Mszę konwentualną lub „Mszę zgromadzenia” (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 47);
  - kapłani koncelebrujący muszą być ubrani w szaty liturgiczne; kapłani uczestniczący w celebracji, ale nie koncelebrujący, powinni nosić własny strój chórowy lub komżę nałożoną na sutannę.

Redemptionis Sacramentum 128 poucza:

Z wyjątkiem przypadków usprawiedliwionych zaistnieniem rozumnej przyczyny, nie wypada, aby kapłani uczestniczyli we Mszy, gdy chodzi o wygląd zewnętrzny, tak jakby byli wiernymi świeckimi.

3. Msze św. ze względu na uczestnictwo wiernych:

I. MSZA ŚW. Z LUDEM

- oznacza Mszę św., w której uczestniczą wierni [115-116],
  - zwłaszcza w niedziele i święta powinna być sprawowana ze śpiewem i odpowiednią liczbą usługujących (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 26; Instrukcja *Musicae sacram*, 5 marca 1967, nr 16, 27);
  - może być jednak sprawowana bez śpiewu i z jednym ministrantem;
- w każdej formie Mszy św. może brać udział diakon, pełniąc swe funkcje;
- kapłanowi z zasady asystują (tak wypada) akolita, lektor i kantor bądź większa liczba usługujących;

II. MSZA ŚW., W KTÓREJ UCZESTNICZY TYLKO JEDEN USŁUGUJĄCY [252-255]

- zachowuje się obrzęd mszy z ludem (por. 120-169),
- ministrant pełni w miarę możliwości funkcje ludu,
- gdy usługującym jest diakon, wykonuje on swoje normalne funkcje i pełni funkcje ludu,
- tylko ze słusznej i rozumnej przyczyny można celebrować mszę bez usługującego lub bez obecności przynajmniej jednego wiernego,
- wówczas opuszcza się:
  - pozdrowienia,
  - zachęty oraz
  - błogosławieństwo na zakończenie Mszy św.;
- potrzebne naczynia przygotowuje się przed Mszą:
  - na kredensie obok ołtarza lub

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- o po prawej stronie samego ołtarza.

Przepisy dotyczące innych szczególnych form sprawowania Mszy św. znajdują się w:

- w odniesieniu do Mszy z udziałem specjalnych grup: Święta Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja *Actio pastoralis*, 15 maja 1969: AAS 61 (1969) 806-811;
- w odniesieniu do Mszy z udziałem dzieci: *Dyrektorium o Mszach z udziałem dzieci*, 1 listopada 1973: AAS 66 (1974) 30-46;
- odnośnie do sposobu łączenia Liturgii Godzin z Mszą: OWLG nr 93-98;
- odnośnie do sposobu łączenia z Mszą niektórych błogosławieństw i koronacji obrazów Najświętszej Maryi Panny: *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, nr 28; *Obrzęd koronacji obrazu Najświętszej Maryi Panny*, nry 10 i 14.

VI. JĘZYK MSZY ŚW.

Redemptionis Sacramentum 112 poucza:

Mszę świętą odprawia się:

- w języku łacińskim albo
- w innym języku pod warunkiem użycia tekstów liturgicznych zatwierdzonych zgodnie z prawem.

! Z wyjątkiem Mszy świętych, które powinny być sprawowane w języku ojczystym zgodnie z rozkładem i czasem wyznaczonym dla nich przez władzę kościelną, wolno kapłanom w każdym czasie i miejscu sprawować Mszę świętą po łacinie (por. KL nr 36 § 1; KPK, kan. 928).

VII. KONCELEBRACJA [199-251]

- ukazuje we właściwy sposób jedność kapłaństwa, ofiary i całego Ludu Bożego,
- nakazana przez sam obrzęd w czasie:
  - o święceń biskupa,
  - o święceń prezbiterów,
  - o błogosławieństwa opata,
  - o we Mszy krzyżma;
- zalecana, chyba że pożytek wiernych inaczej doradza lub czego innego wymaga:
  - o we Mszy wieczornej w Wielki Czwartek,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- we Mszach sprawowanych na soborach, zjazdach biskupów i synodach,
  - we Mszy konwentalnej i Mszy głównej w kościołach i kaplicach,
  - we Mszach sprawowanych w czasie wszelkiego rodzaju zjazdów kapłanów diecezjalnych i zakonnych (por. KL nr 57).
- każdemu kapłanowi wolno sprawować Eucharystię pojedynczo, jednakże nie w tym samym czasie i nie w tym samym kościele lub kaplicy, gdzie odbywa się koncelebrowanie (KPK kan. 902);
- w Wielki Czwartek oraz w Wigilię Paschalną nie wolno celebrować indywidualnie;
- kapłani przyjezdni powinni być chętnie dopuszczani do koncelebrowania eucharystycznej pod warunkiem, że będzie znana ich kapłańska tożsamość;

Redemptionis Sacramentum 111 poucza:

Kapłan powinien być dopuszczony do celebrowania lub koncelebrowania Eucharystii, "choć jest nie znany rektorowi kościoła, jeśli przedstawi pismo polecające" (czyli tzw. celebret) Stolicy Apostolskiej lub własnego ordynariusza, lub własnego przełożonego, wystawione nie wcześniej niż przed rokiem, "albo można roztropnie uważać, że nie ma przeszkód do odprawiania" (por. KPK, kan. 903). Biskupi powinni czuwać, aby zostały wyeliminowane zwyczaje przeciwnie.

Ordynariusz diecezji gliwickiej w dniu 6 maja 1994 r. podał następujące normy dotyczące dopuszczania nieznanego kapłana do odprawiania Mszy św.:

Skoro jedynie kapłan może sprawować Ofiarę Eucharystyczną, rozumiałe jest, że muszą obowiązywać pewne normy określające sposób stwierdzenia zarówno tożsamości osoby, jak i faktu, że dany kapłan może godziwie odprawić Mszę świętą. W tej materii prawodawca podał następujące wytyczne: "Chociaż kapłan jest nieznan (osobiście) rektorowi kościoła, powinien być dopuszczony do odprawiania, jeśli:

1. przedstawi pismo polecające własnego ordynariusza lub przełożonego, wystawione nie wcześniej niż przed rokiem; albo
2. można roztropnie uważać, że nie ma przeszkód do odprawiania" (kan.903).

Pismo, o którym wyżej, nazywane jest *celebret*. Niektóre kurie stosują słuszną praktykę, zaznaczając w treści pisma zezwalającego na urlop, że okaziciel jest uprawniony we własnej diecezji do odprawiania Mszy. Takie zaświadczenie, traci jednak swój walor, gdy na pewno wiadomo, że zaistniała okoliczność, która wyklucza możliwość godziwego sprawowania Eucharystii, np. podano do publicznej wiadomości zaciągnięcie kary kościelnej, zabraniającej odprawiania. Gdy obcy kapłan nie może przedstawić "pisma", rektor kościoła powinien w inny sposób roztropnie ustalić, czy "nie ma przeszkód do odprawiania".

- tam gdzie jest wielu kapłanów, koncelebrowanie może się odbyć nawet kilkakrotnie w ciągu dnia, jeśli przemawia za tym duszpasterska potrzeba lub stosowność; koncelebrowanie winno być zaplanowane w różnym czasie albo w różnych miejscach świętych (Por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 47: AAS 59 (1967) 566); celebrować lub koncelebrować kilkakrotnie w ciągu dnia można w następujących wypadkach:
- celebrujący lub koncelebrowujący w Wielki Czwartek Mszę krzyżma może celebrować lub koncelebrować Mszę wieczorną;
  - kto celebrowa lub koncelebrowa Mszę w noc paschalną, może celebrować lub koncelebrować Mszę w dniu Paschy;
  - w Narodzenie Pańskie wszyscy kapłani mogą celebrować lub koncelebrować trzy Msze święte, jeżeli się je sprawuje we właściwej porze;
  - w dniu Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych wszyscy kapłani mogą celebrować lub koncelebrować trzy Msze święte, byleby odbywały się one w różnych porach i by zachowano przepisy dotyczące aplikacji drugiej i trzeciej Mszy (por. Benedykt XV, Konstytucja apostolska *Incruentum altaris sacrificium*, 10 sierpnia 1915: AAS 7 (1915) 401-404);
  - kto na synodzie, podczas wizytacji pasterskiej lub na zjeździe kapłanów koncelebrowa z biskupem lub jego delegatem, może powtórnie w tym dniu celebrować Mszę dla dobra wiernych; odnosi się to również, z zachowaniem obowiązujących przepisów, do zebrań zakonników.
- do biskupa, zgodnie z przepisami prawa, należy nadzór nad dyscypliną koncelebrowania we wszystkich kościołach i kaplicach jego diecezji.
- szczególnym uznaniem powinna się cieszyć koncelebrowanie, w której biorą udział prezbiterzy jakiejś diecezji ze swym biskupem:
- w tzw. Mszy stacyjnej, zwłaszcza w bardziej uroczystych dniach roku liturgicznego,
  - we Mszy świętej nowego biskupa diecezjalnego albo jego koadiutora lub biskupa pomocniczego,
  - w Mszy krzyżma,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- w Mszy Wieczery Pańskiej Wielkiego Czwartku,
  - w dniach obchodów ku czci świętego Założyciela lokalnego Kościoła lub Patrona diecezji,
  - w rocznice biskupa,
  - wreszcie z okazji synodu lub wizytacji pasterskiej.
  - ilekroć prezbiterzy spotykają się ze swym biskupem czy to z okazji ćwiczeń duchownych, czy na jakimś zjeździe;
- nikt nie może być dopuszczony do koncelebrowania po rozpoczęciu Mszy świętej;
- w prezbiterium należy przygotować:
- krzesła i teksty dla kapłanów koncelebrujących;
  - na kredensie: wystarczającej wielkości kielich albo kilka kielichów.
- jeśli w Mszy koncelebrowanej nie bierze udziału diakon, jego funkcje pełnią niektórzy spośród koncelebransów.
- jeśli nie ma też innych usługujących, właściwe im funkcje można powierzyć innym odpowiednio przygotowanym wiernym; w przeciwnym razie pełnią je niektórzy koncelebransi
- koncelebransi nakładają w zakrystii lub w innym odpowiednim miejscu szaty liturgiczne, jakich zwykle używają, gdy celebrują pojedynczo,
- gdy jednak zaistnieje słusza przyczyna, np. większa liczba koncelebransów i brak szat liturgicznych, koncelebransi, z wyjątkiem głównego celebransa, mogą nie wkładać ornatu, lecz na albę nałożyć tylko stulę.

Redemptionis Sacramentum 124 poucza:

Możliwość założenia na albę tylko stulę, bez ornatu, nie dotyczy przewodniczącego, który zawsze powinien nałożyć ornat w kolorze określonym przepisami. Kiedy jednak można przewidzieć tego rodzaju sytuację, trzeba, na ile to możliwe, jej zaradzić. Koncelebransi, oprócz przewodniczącego, w przypadku konieczności mogą również nałożyć ornat koloru białego. W pozostałych sprawach należy zachować przepisy ksiąg liturgicznych.

1. SPOSÓB WYPOWIADANIA MODLITWY EUCHARYSTYCZNEJ WE MSZY KONCELEBROWANEJ [216-236]

Redemptionis Sacramentum 113 poucza:

Kiedy Msza święta jest koncelebrowana przez wielu kapłanów, Modlitwę eucharystyczną należy odmówić w języku, który jest znany równocześnie wszystkim koncelebrującym kapłanom oraz zgromadzonemu ludowi. Kiedy się zdarzy, że wśród kapłanów są tacy, którzy nie znają języka celebracji, tak że nie mogą należycie odmówić przeznaczonych dla nich części Modlitwy eucharystycznej, niech nie koncelebrują, lecz raczej biorą udział w celebracji ubrani w strój chórowy, zgodnie z przepisami.

Oznaczenia:

GC – główny celebrans

WK – wszyscy koncelebransi z celebransem głównym

K – koncelebrans, koncelebransi

PK – pozostali koncelebransi

GC	śpiew lub odmówienie prefacji
WK + lud + schola	śpiew lub recytacja aklamacji <i>Święty</i>
GC	wykonuje gesty w czasie Modlitwy eucharystycznej (chyba że są inne wskazania)
WK	słowa konsekracji (obowiązkowo)

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

GC	głosem wyraźnie słyszalnym							
PK	głosem przyciszonym (części modlitwy przeznaczone do wspólnego odmawiania) – dla ułatwienia wiernym zrozumienia słów							
	<i>zalecenie:</i> śpiewać części przeznaczone do wspólnego odmawiania, a zaopatrzone w mszale w melodie							
	inne zatwierdzone przez Stolicę Apostolską modlitwy eucharystyczne rządzą się swoimi prawami							
	Pierwsza Modlitwa eucharystyczna, czyli Kanon Rzymski		Druga Modlitwa eucharystyczna		Trzecia Modlitwa eucharystyczna		Czwarta Modlitwa eucharystyczna	
	GC mając ręce rozłożone	<i>Ojcze nieskończenie dobry</i>	GC mając ręce rozłożone	<i>Zaprawdę, święty jesteś</i>	GC mając ręce rozłożone	<i>Zaprawdę, święty</i>	GC mając ręce rozłożone	<i>Wystawiamy Cię, Ojcze Święty aż do słów: dopełnia wszelkiego uświęcenia</i>
	(opcja) jeden lub dwaj K sami – mając ręce rozłożone	Modlitwa za żywych <i>Pamiętaj, Boże oraz Zjednoczeni</i>						
	GC mając ręce rozłożone	<i>Boże, przyjmij łaskawie tę ofiarę</i>						
	GC wykonuje gesty, a WK recytują wszystkie modlitwy wspólnie	od <i>Prosimy Cię, Boże, uświęć aż do Pokornie Cię błagamy</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Prosimy Cię, Boże, uświęć, mając ręce wyciągnięte nad darami;</i> • <i>On to w dzień, Podobnie po wieczerzy ze złożonymi rękami;</i> • <i>Słowa Pańskie mając prawą rękę wyciągniętą w stronę chleba i kielicha, jeśli się to wyda stosowne; w czasie ukazania postaci patrzą na Hostię i kielich, a potem głęboko się pochylają;</i> • <i>Boże Ojcze, my, Twój słudzy i Raczej wejrzyć, mając ręce rozłożone;</i> • <i>Pokornie Cię błagamy pochyleni i mając ręce złożone aż do słów:</i> 	WK	Od <i>Uświęć te dary aż do Pokornie błagamy:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Uświęć te dary, mając ręce wyciągnięte nad darami.</i> • <i>On to, gdy dobrowolnie i Podobnie po wieczerzy z rękami złożonymi.</i> • <i>Słowa Pańskie wypowiadają, mając prawą rękę wyciągniętą w stronę chleba i kielicha, jeśli się to wyda stosowne; w czasie ukazania postaci patrzą na Hostię i kielich, a potem pochylają się głęboko.</i> 	WK	Od <i>Pokornie błagamy Cię, aż do Wejrzyj, prosimy, na dar:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pokornie błagamy Cię, mając ręce wyciągnięte nad darami.</i> • <i>On bowiem tej nocy, której był wydany i Podobnie po wieczerzy z rękami złożonymi.</i> • <i>Słowa Pańskie wypowiadają, mając prawą rękę wyciągniętą w stronę chleba i kielicha, jeśli się to wyda stosowne; w czasie ukazania postaci patrzą na Hostię i kielich, a</i> 	WK	Od <i>Prosimy Cię, Boże aż do Wejrzyj, Boże, na ofiarę:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Prosimy Cię, Boże, mając ręce wyciągnięte nad darami.</i> • <i>Kiedy nadeszła godzina i Podobnie wziął kielich z rękami złożonymi.</i> • <i>Słowa Pańskie wypowiadają, mając prawą rękę wyciągniętą w stronę chleba i kielicha, jeśli się to wyda stosowne; w czasie ukazania postaci patrzą na Hostię i kielich, a potem pochylają się głęboko.</i> • <i>Boże Ojcze,</i>

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

		<i>abyśmy przyjmując z tego ołtarza, a następnie wyprostowani żegnają się na słowa: otrzymali obfite błogosławieństwo i łaskę.</i>		<ul style="list-style-type: none"> Wspominając śmierć i Pokornie błagamy, mając ręce rozłożone. 		<p>potem pochylają się głęboko.</p> <ul style="list-style-type: none"> Wspominając, Boże i Wejrzyj, prosimy, na dar, mając ręce rozłożone. 		<i>sprawując teraz pamiątkę i Wejrzyj, Boże, na ofiarę, mając ręce rozłożone.</i>
	<i>(opcja)</i> jeden lub dwaj K sami – mając ręce rozłożone	Modlitwa za zmarłych <i>Pamiętaj, Boże oraz Również nam, Twoim grzesznym sługom</i>	<i>(opcja)</i> jeden lub dwaj K sami – mając ręce rozłożone	Modlitwy wstawiennicze za żywych <i>Pamiętaj, Boże</i> i za zmarłych <i>Pamiętaj także o naszych zmarłych braciach i siostrach</i>	<i>(opcja)</i> jeden lub dwaj K sami – mając ręce rozłożone	Modlitwy wstawiennicze <i>Niech On nas uczyni i Prosimy Cię, Boże</i>	<i>(opcja)</i> jeden z K sam – mając ręce rozłożone	Modlitwę wstawienniczą <i>Teraz więc, Boże, pamiętaj o wszystkich</i>
	WK uderzają się w piersi	na słowa <i>Również nam, Twoim grzesznym sługom</i>						
	GC	<i>Przez Chrystusa, naszego Pana, przez którego, Boże</i>						
GC lub WK (nigdy wierni)	doksologia końcowa							

2. KOMUNIA POD POSTACIĄ WINA KONCELEBRANSÓW [245-246, 248-249]:

Redemptionis Sacramentum 98-99 przypomina:

Komunia kapłanów koncelebrujących winna się odbywać zgodnie z normami zapisanymi w księgach liturgicznych, zawsze przy użyciu Hostii, które zostały konsekrowane podczas aktualnie sprawowanej Mszy świętej, ponadto wszyscy koncelebrujący winni ją zawsze przyjmować pod obiema postaciami.

Zawsze zezwala się na Komunię pod obiema postaciami "kapłanom, którzy nie mogą celebrować ani koncelebrewać".

- Krew Pańską można spożywać:
  - albo pijąc bezpośrednio z kielicha:
    - główny celebrans bierze kielich i mówi cicho: *Krew Chrystusa niech mnie strzeże na życie wieczne*, spożywa trochę Najświętszej Krwi i przekazuje kielich diakonowi lub koncelebransowi. Następnie rozdziela Komunię wiernym (por. nry 160-162); koncelebransi podchodzą do ołtarza jeden za drugim lub jeśli używa się dwóch kielichów, parami, przyklękają, spożywają Najświętszą Krew, ocierają brzeg kielicha i wracają na swoje miejsca LUB
    - główny celebrans pije Krew Pańską jak zwykle, stojąc przed środkiem ołtarza. Koncelebransi natomiast mogą przyjmować Krew Pańską, pozostając na swoich miejscach, kielich podaje im diakon albo jeden z koncelebransów; mogą też kielich podawać sobie kolejno. Kielich zawsze się ociera; czyni to albo ten, kto pije, albo ten, kto kielich podaje. Poszczególne koncelebransi zaraz po Komunii wracają na miejsca, gdzie siedzieli;
  - Redemptionis Sacramentum* 98 przypomina:
Należy zaznaczyć, że jeśli kapłan lub diakon podaje koncelebrującym konsekrowaną Hostię lub kielich, nie mówi nic, to znaczy nie wypowiada słów: "Ciało Chrystusa" i "Krew Chrystusa".
  - albo przez zanurzenie:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- główny celebrans spożywa Ciało i Krew Pana w zwykły sposób, zwracając uwagę na to, by w kielichu pozostała wystarczająca ilość Najświętszej Krwi do Komunii koncelebransów. Następnie diakon lub jeden z koncelebransów stawia kielich pośrodku ołtarza lub z boku na innym korporale, razem z pateną zawierającą części Hostii. Koncelebransi podchodzą kolejno do ołtarza, przyklękają, biorą Hostię i zanurzywszy ją częściowo w kielichu, podłożywszy puryfikaterz pod usta, spożywają. Następnie wracają na swoje miejsca jak na początku Mszy świętej; Komunię przez zanurzenie przyjmuje również diakon z rąk jednego z koncelebransów; na słowa koncelebransa: *Ciało i Krew Chrystusa* odpowiada: *Amen*.
- albo za pomocą rurki lub łyżeczki.
- sposób, w którym każdy koncelebrans po przyjęciu Ciała, od razu przyjmuje Krew:
  - wówczas główny celebrans przyjmuje Komunię pod obiema postaciami jak wtedy, gdy sam celebruje Mszę (por. nr 158), z tym jednak, że zachowuje taki sposób przyjmowania Komunii z kielicha, jaki został w tym wypadku przyjęty i jaki stosują pozostali koncelebransi; po Komunii głównego celebransa przenosi się kielich na bok ołtarza i stawia się go na osobnym korporale. Koncelebransi podchodzą kolejno przed środek ołtarza, przyklękają i spożywają Ciało Pańskie. Następnie przechodzą na bok ołtarza i spożywają Krew Pańską według sposobu przyjętego dla Komunii z kielicha, jak wyżej powiedziano.

VIII.SZCZEGÓŁOWE NORMY LITURGICZNE DOTYCZĄCE POSZCZEGÓLNYCH FORM SPRAWOWANIA MSZY ŚW.

PRZYGOTOWANIE DO MSZY ŚW. [117-119]

- ❖ ołtarz nakryty przynajmniej jednym białym obrusem,
- ❖ na czas każdej celebracji stawia się:
  - na ołtarzu lub
  - obok ołtarza
- przynajmniej dwa świeczniki z zapalonymi świecami,
- może być więcej świeczników,
  - cztery lub sześć (zwłaszcza w niedziele i obowiązujące święta) lub
  - siedem (gdy celebruje biskup diecezjalny);
- ❖ krzyż z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego ma się znajdować:
  - na ołtarzu lub
  - w pobliżu ołtarza;
- ❖ (*opcja*) świeczniki i krzyż można również wnieść w procesji na wejście;
- ❖ (*opcja*) można położyć na ołtarzu księgę Ewangelii (odrębną od księgi innych czytań), jeśli jej się nie wnosi w procesji na wejście;
- ❖ obok krzesła dla kapłana kładzie się:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- ❖ mszał oraz
- ❖ książkę ze śpiewami (w razie potrzeby),
- ❖ na ambonie kładzie się księgę czytań,
- ❖ na kredensie kładzie się:
  - kielich przykryty welonem (w kolorze dnia lub białym),
  - korporał,
  - puryfikaterz,
  - palkę (zależnie od potrzeby),
  - patenę,
  - puszki z Chlebem do Komunii kapłana, diakona, usługujących i ludu (jeśli są potrzebne),
  - ampulki z winem i wodą
    - (*opcja*) patena, puszki z Chlebem do Komunii i ampulki mogą zostać przyniesione przez wiernych na przygotowanie darów,
  - naczynie z wodą do pobłogosławienia – jeśli ma się odbyć pokropienie wiernych,
  - patena do Komunii wiernych,
  - przybory do umycia rąk.
- ❖ w zakrystii przygotowuje się:
  - szaty liturgiczne (por. nr 337-341) dla kapłana, diakona i usługujących, uwzględniając rozmaite formy celebrowania:
    - dla kapłana: alba, stuła i ornat,
    - dla diakona: alba, stuła i dalmatyka
      - (*opcja*) dalmatyki można nie używać, gdy jej nie ma lub liturgia ma charakter mniej uroczysty);
    - dla innych usługujących: alby lub inne szaty prawnie zatwierdzone (Por. Instrukcja międzydykasterialna o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, *Ecclesiae de mysterio*, 15 sierpnia 1997, art. 6);
      - wszyscy, którzy ubierają albę, używają również paska i humerału, chyba że ze względu na krój alby nie są potrzebne;
  - jeśli odbywa się procesjonalne wejście – należy przygotować Ewangeliarz, krzyż do niesienia w procesji i świeczniki z zapalonymi świecami;
  - w niedziele i święta, jeśli się używa – należy przygotować kadzielnicę i łódkę z kadzidłem.

	MSZA ŚWIĘTA BEZ DIAKONA	MSZA ŚWIĘTA Z DIAKONEM	MSZA ŚWIĘTA KONCELEBROWANA	MSZA ŚWIĘTA, W KTÓREJ UCZESTNICZY TYLKO JEDEN USŁUGUJĄCY
I.	OBRZĘDY WSTĘPNE [120-127]	[172-174]	[210-211]	[256-259]
	• zgromadzenie się ludu,			

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

<ul style="list-style-type: none"> • <i>(opcja)</i> jeśli używa się kadzidła – kapłan w zakrystii nakłada kadzidło do kadzielnicy i błogosławi w milczeniu znakiem krzyża; • następnie kapłan i usługujący, ubrani w szaty liturgiczne, udają się do ołtarza w następującym porządku: <ul style="list-style-type: none"> ○ ministrant z dymiącą kadzielnicą – jeśli się stosuje okadzenia, ○ ministranci niosący zapalone świece, a pomiędzy nimi akolita [188] albo inny ministrant z krzyżem, ○ akolici oraz inni ministranci (w tym lektorzy, którzy nie niosą Ewangeliarza, 194), ○ lektor, który może nieść nieco uniesiony Ewangeliarz [194], nie zaś lekcjonarz, ○ kapłan celebrujący; • w czasie procesji do ołtarza śpiewa się pieśń na wejście [por. 47-48]; • po przybyciu do ołtarza kapłan i usługujący wykonują głęboki ukłon; • przyniesiony w procesji krzyż z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego [188]: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>(opcja)</i> można ustawić obok ołtarza, aby pełnił funkcję krzyża ołtarzowego, który winien być tylko jeden; ○ w przeciwnym razie należy krzyż procesyjny ustawić w godnym miejscu; • świeczniki umieszcza się: <ul style="list-style-type: none"> ○ na ołtarzu lub ○ obok ołtarza; • Ewangeliarz kładzie się na ołtarzu (czyni to niosący); • kapłan podchodzi do ołtarza i całuje go na znak czci; 	<ul style="list-style-type: none"> • w procesji do ołtarza diakon, niosąc uniesioną nieco ku górze księgę Ewangelii, poprzedza kapłana; <ul style="list-style-type: none"> ○ jeśli nie niesie Ewangeliarza, idzie obok kapłana. • jeśli diakon nie niósł księgi Ewangelii, wykonuje jak zwykle wraz z kapłanem głęboki ukłon i razem z nim na znak czci całuje ołtarz <ul style="list-style-type: none"> ○ Jeśli niósł księgę Ewangelii, opuszcza ukłon po przyjsciu do ołtarza i przystępuje do niego. Następnie składa na nim Ewangeliarz. • wraz z kapłanem na znak czci całuje ołtarz. 	<ul style="list-style-type: none"> • kapłani koncelebrujący idą przed głównym celebransem. • po przybyciu do ołtarza koncelebransi i główny celebrans oddają ołtarzowi głęboki ukłon, • koncelebransi i główny celebrans całują ołtarz na znak czci, a następnie udają się na wyznaczone miejsca. 	<ul style="list-style-type: none"> • kapłan przychodzi do ołtarza i po wykonaniu wraz z usługującym głębokiego ukłonu • ze czcią całuje ołtarz
--	---	--	--

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

<ul style="list-style-type: none"> • (opcja) kapłan może okadzić krzyż i ołtarz, obchodząc go dokoła; • kapłan podchodzi do krzesła na miejscu przewodniczenia; • kiedy zakończy się śpiew na wejście, kapłan i wierni stojąc żegnają się: kapłan mówi <i>W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego</i>, lud odpowiada <i>Amen</i>. • następnie kapłan, zwrócony do ludu, rozkładając ręce, pozdrawia go, stosuje przy tym jedną z przewidzianych formuł; • (opcja) kapłan lub odpowiednio przygotowany ministrant może w bardzo zwięzłych słowach wprowadzić wiernych w treść Mszy św. danego dnia; • następuje akt pokuty, • zgodnie z przepisami śpiewa się lub recytuje <i>Panie zmiłuj się</i> (por. nr 52), • podczas pewnych celebracji śpiewa się lub recytuje <i>Chwała na wysokości</i> (por. nr 53), • następnie kapłan wzywa lud do modlitwy, mówiąc ze złożonymi rękami <i>Módlmy się</i>, • wszyscy razem z kapłanem, przez krótką chwilę modlą się w milczeniu, • następnie kapłan rozkłada ręce i odmawia kolektę, • po odmówieniu kolekty, lud potwierdza ją aklamacją <i>Amen</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> • (opcja) następnie, jeśli stosuje się okadzenia, asystuje kapłanowi przy nałożeniu kadzidła oraz okadzaniu krzyża i ołtarza. • po okadzeniu ołtarza udaje się z kapłanem do siedzeń i tam pozostaje obok kapłana, usługując mu w miarę potrzeby. 	<ul style="list-style-type: none"> • (opcja) główny celebrans, stosownie do okoliczności, okadza krzyż i ołtarz, po czym udaje się na miejsce przewodniczenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • udaje się na miejsce przewodniczenia • (opcja) jeśli uzna za stosowne, kapłan może pozostać przy ołtarzu; w tym przypadku tam również umieszcza się mszał. • usługujący lub kapłan recytuje antyfonę na wejście. • następnie kapłan razem z usługującym, stojąc, żegna się i mówi: <i>W imię Ojca</i> itd.; zwróciwszy się do ministranta, pozdrawia go, stosując jedną z przewidzianych formuł. • potem następuje akt pokuty i zgodnie z przepisami recytuje się: <i>Panie, zmiłuj się i Chwała na wysokości</i>. • następnie, mając ręce złożone, kapłan mówi: <i>Módlmy się</i>. Po stosownej chwili milczenia rozkłada ręce i wypowiada kolektę. Kończy ją aklamacją ministranta <i>Amen</i>.
---	--	---	--

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

II.	LITURGIA SŁOWA [128-138]	[175-177]	[212-213]	[260-264]
	<ul style="list-style-type: none"> • po kolekcie wszyscy siadają, • (<i>opcja</i>) kapłan w bardzo zwięzłych słowach może wprowadzić wiernych w Liturgię słowa, • lektor (gdy nie ma lektora to sam kapłan) udaje się na ambonę [196] i z lekcjonarza wygłasza pierwsze czytanie (lekcjonarz umieszcza się na swoim miejscu jeszcze przed Mszą św.), którego wszyscy słuchają, • na koniec lektor wypowiada aklamację <i>Oto słowo Boże</i>, na którą wierni odpowiadają <i>Bogu niech będą dzięki</i>, • (<i>opcja</i>) zależnie od okoliczności można zachować krótką chwilę milczenia, aby wszyscy zastanowili się nad tym, co usłyszeli, • psalterzysta albo sam lektor [196] (lub sam kapłan, gdy nie ma lektora) śpiewa wersety psalmu, lud zaś powtarza refren, • jeżeli przed Ewangelią jest drugie czytanie – lektor (lub sam kapłan, gdy nie ma lektora) wygłasza je z ambony; wszyscy słuchają, lud odpowiada aklamacją jak wyżej; • (<i>opcja</i>) następnie można zachować chwilę milczenia; • wszyscy wstają i wykonuje się Alleluja lub inny śpiew, zależnie od okresu liturgicznego (por. nr 62-64); • (<i>opcja</i>) jeśli stosuje się okadzenia – to podczas Alleluja lub innego śpiewu – kapłan nakłada kadzidło i błogosławi (gdy wykonywał czytania, czyni to przy ambonie), • następnie kapłan pochylony przed ołtarzem (gdy wykonywał czytania, to przy ambonie), mając ręce złożone, mówi: <i>Wszchemogący Boże, oczyść serce</i>, • potem kapłan bierze Ewangeliarz, jeśli jest złożony na ołtarzu, i poprzedzany przez świecików ministrantów, którzy mogą nieść kadzidło i świece, udaje się na ambonę (chyba że już przy niej jest, jeśli sam wykonywał wszystkie czytania), niosąc Ewangeliarz nieco uniesiony ku górze, • uczestnicy zwracają się w stronę ambony, okazując szczególną cześć dla Ewangelii Chrystusa; • na ambonie kapłan otwiera księgę, po czym mając ręce 	<ul style="list-style-type: none"> • (<i>opcja</i>) jeśli nie ma właściwego lektora, diakon wykonuje także inne czytania. • (<i>opcja</i>) podczas <i>Alleluja</i> lub innego śpiewu diakon służy kapłanowi przy nałożeniu kadzidła, gdy są okadzenia. • następnie głęboko pochyla się przed kapłanem i prosi go o błogosławieństwo, mówiąc półgłosem: <i>Pobłogosław mnie, ojcze</i>. Kapłan udziela mu błogosławieństwa, mówiąc: <i>Niech Pan będzie w sercu twoim</i> itd. Diakon wyprostowany, żegna się i odpowiada: <i>Amen</i>, po czym przed ołtarzem wykonuje głęboki ukłon, bierze księgę Ewangelii z ołtarza, jeśli jest tam złożona, i niosąc ją uniesioną nieco ku górze, udaje się na ambonę. Poprzedza go turyferarz niosący dymiącą kadzielnicę i ministranci z zapalonymi świecami. • stanąwszy na ambonie, diakon, mając złożone ręce, pozdrawia lud, mówiąc: <i>Pan z</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • podczas Liturgii słowa koncelebransi pozostają na swoich miejscach; siadają i powstają według tych samych zasad co celebrans główny; • gdy rozpocznie się śpiew <i>Alleluja</i>, wszyscy wstają z wyjątkiem biskupa, który w milczeniu nakłada kadzidło i udziela błogosławieństwa diakonowi lub w razie jego nieobecności koncelebransowi mającemu wygłosić Ewangelię; <ul style="list-style-type: none"> ○ Podczas koncelebracji, której przewodniczy prezbiter, koncelebrans mający pod nieobecność diakona głosić Ewangelię nie prosi głównego celebransa o błogosławieństwo ani go nie otrzymuje. 	<ul style="list-style-type: none"> • jeśli to możliwe, czytania wykonuje się przy ambonie albo pulpicie. • po kolekcie usługujący wykonuje pierwsze czytanie i psalm oraz gdy jest przewidziane, drugie czytanie i werset do Alleluja lub tekst innego śpiewu. • następnie kapłan, pochylwszy się głęboko, odmawia modlitwę: <i>Wszchemogący Boże, oczyść serce</i> i odczytuje Ewangelię. Na zakończenie mówi: <i>Oto słowo Pańskie</i>. Usługujący odpowiada: <i>Chwała Tobie, Chryste</i>. Kapłan całuje księgę ze czcią, mówiąc cicho: <i>Niech słowa Ewangelii</i> itd.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

<p>złożone, mówi: <i>Pan z wami</i>; lud odpowiada: <i>I z duchem twoim</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> • następnie kapłan dodaje: <i>Słowa Ewangelii według świętego N.</i>, czyniąc wielkim palcem znak krzyża na księdze, na swym czole, ustach i piersiach; to samo czynią wszyscy inni; lud wypowiada aklamację: <i>Chwała Tobie, Panie</i>; • (opcja) następnie kapłan, jeśli stosuje się okadzenia, okadza księgę (por. nry 276-277); • następnie kapłan wygłasza Ewangelię, na koniec zaś dodaje aklamację: <i>Oto słowo Pańskie</i>, lud zaś odpowiada: <i>Chwała Tobie, Chryste</i>; <p><i>Wskazania Episkopatu Polski 18 poucza:</i></p> <p>Proklamujący Ewangelię, po jej odczytaniu, nie unosi Ewangeliarza i nie ukazuje go wiernym w czasie wypowiedzania aklamacji: <i>Oto słowo Pańskie</i>. Słowo zostało wygłoszone i żyje teraz w ludzkich sercach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • kapłan całuje księgę, mówiąc cicho: <i>Niech słowa Ewangelii zglądzą nasze grzechy</i>; • kapłan, wygłasza homilię stojąc: <ul style="list-style-type: none"> o przy krześle lub o na ambonie albo, o zależnie od okoliczności, w innym stosownym miejscu; • (opcja) po homilii można zachować krótką chwilę milczenia; • wyznanie wiary śpiewa lub recytuje kapłan razem z ludem (por. nr 68); wszyscy stoją; na słowa: <i>I za sprawą Ducha Świętego</i> itd. głęboko się pochylają, a w uroczystości Zwiastowania i Narodzenia Pańskiego przyklękają; <p><i>Wskazania Episkopatu Polski 25 precyzują:</i></p> <p>W czasie wyznania wiary wszyscy głęboko się pochylają na słowa: "I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem" względnie "który się począł z Ducha Świętego, narodził się z Maryi Panny".</p> <ul style="list-style-type: none"> • po wyznaniu wiary kapłan, stojąc przy krześle i mając ręce złożone, krótką zachętą wzywa wiernych do 	<p><i>wami</i>. Następnie mówi: <i>Słowa Ewangelii według świętego N.</i>, kciukiem prawej ręki czyniąc znak krzyża na księdze, a potem na swoim czole, ustach i piersiach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • (opcja) Okadza księgę i wygłasza Ewangelię. • na zakończenie dodaje: <i>Oto słowo Pańskie</i>, a wszyscy odpowiadają: <i>Chwała Tobie, Chryste</i>. • następnie całuje księgę na znak czci, mówiąc przy tym cicho: <i>Niech słowa Ewangelii</i> itd. i wraca do kapłana. • kiedy diakon posługuje biskupowi, zanosí mu księgę do ucałowania albo sam ją całuje, mówiąc cicho: <i>Niech słowa Ewangelii</i> itd. • (opcja) podczas bardziej uroczystych celebracji biskup, zależnie od uznania, błogosławi lud księgą Ewangelii. • (opcja) Ewangeliarz można następnie zanieść na kredens albo na inne stosowne i godne miejsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • homilię głosi z reguły celebrans główny albo jeden z koncelebransów. • potem, stosownie do przepisów, kapłan razem z usługującym odmawia wyznanie wiary. • (opcja) następuje modlitwa powszechna, którą można odmówić również i w tej Mszy. Kapłan wypowiada wstęp i zakończenie, usługujący zaś odczytuje intencje.
--	--	--

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	<p>modlitwy powszechnej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • następnie kantor albo lektor [197], lub ktoś inny, z ambony albo z innego odpowiedniego miejsca, podaje ludowi intencje, na które lud odpowiada; • na koniec kapłan, mając ręce rozłożone, wypowiada końcową formułę modlitwy. 	<ul style="list-style-type: none"> • (<i>opcja</i>) po wstępie wypowiedzianym przez kapłana diakon podaje zwykle z ambony intencje modlitwy wiernych. 		
III.	LITURGIA EUCHARYSTYCZNA [139-165]	[178-183]	[214-249]	[265-271]
	<ul style="list-style-type: none"> • po zakończeniu modlitwy powszechnej kapłan pozostaje na miejscu przewodniczenia [190], wszyscy siadają i rozpoczynają się śpiew na przygotowanie darów (por. nr 74); • akolita [190] albo inny świecki ministrant umieszcza na ołtarzu korporał, puryfikaterz, kielich, palkę i mszał; • jest wskazane, aby udział wiernych uwidocznił się przez złożenie czy to chleba i wina do sprawowania Eucharystii, czy też innych darów na potrzeby Kościoła i ubogich. • dary wiernych może kapłan przyjmować przez akolitę [190] lub innego ministranta; Chleb i wino do Eucharystii wręcza się celebransowi, który zanoszą je na ołtarz; pozostałe zaś dary składa się w innym odpowiednim miejscu (por. nr 73); • przy ołtarzu kapłan bierze od akolity lub innego usługującego patenę z chlebem i trzymając ją obiema rękami, wzniesioną nieco nad ołtarzem, wypowiada cicho słowa: <i>Błogosławiony jesteś, Panie</i>; następnie patenę z chlebem kładzie na korporale; • potem, stojąc z boku ołtarza, wlewa do kielicha wino i trochę wody; wypowiada przy tym cicho słowa: <i>Przez to misterium wody i wina</i>. Ampułki podaje mu ministrant. Po powrocie przed środek ołtarza bierze kielich obiema rękami, wznosi go nieco nad ołtarzem i mówi cicho: <i>Błogosławiony jesteś, Panie</i>. Następnie stawia kielich na korporale i jeżeli trzeba, nakrywa go palką. • (<i>opcja</i>) Jeżeli na przygotowanie darów nie wykonuje się śpiewu ani nie gra na organach, kapłan podczas składania chleba i wina może głośno wypowiedzieć formułę błogosławieństwa, na które lud odpowiada aklamacją: <i>Błogosławiony jesteś, Boże, teraz i na wieki</i>. • Gdy kapłan postawi kielich na ołtarzu, pochyla się i mówi cicho: <i>Przyjmij nas, Panie</i> • (<i>opcja</i>) Następnie, jeżeli stosuje się okadzenia, akolita podaje kadzielnice [190], kapłan nakłada i w milczeniu błogosławi kadzidło, po czym okadza dary ofiarne, krzyż i ołtarz (asystuje mu przy tym akolita, 190). Asystujący przy okadzaniu akolita [190] lub ministrant, który podczas okadzania darów, krzyża i ołtarza stał z boku ołtarza, 	<ul style="list-style-type: none"> • po modlitwie powszechnej kapłan pozostaje na miejscu przewodniczenia, diakon zaś przy pomocy akolity przygotowuje ołtarz; do diakona należy też przygotowanie naczyń liturgicznych. • diakon również towarzyszy kapłanowi podczas przyjmowania darów od ludu. • następnie podaje kapłanowi patenę z chlebem przeznaczonym do konsekracji; • wlewa do kielicha wino i trochę wody, mówiąc cicho: <i>Przez to misterium</i>, po czym wręcza kielich kapłanowi. Przygotowania kielicha, tj. wiania wina i wody, może dokonać przy kredensie. • Gdy są okadzenia, diakon służy kapłanowi, kiedy ten okadza dary ofiarne, krzyż i ołtarz, a następnie on sam lub akolita okadza kapłana i lud. 	<ul style="list-style-type: none"> • czynności przygotowania darów (por. nry 139-146) spełnia główny celebrans; inni koncelebranci pozostają na swoich miejscach; 	<ul style="list-style-type: none"> • w Liturgii eucharystycznej wszystko odbywa się tak, jak we Mszy z ludem, z podanymi wyjątkami. niżej

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

<p>okadza kapłana, a następnie lud.</p> <ul style="list-style-type: none"> Po modlitwie: <i>Przyjmij nas, Panie</i> albo po okadzeniu kapłan, stojąc z boku ołtarza, myje ręce, mówiąc cicho: <i>Obmyj mnie, Panie, z mojej winy</i>. Ręce polewa mu wodą ministrant. Powróciwszy znów przed środek ołtarza, kapłan, zwrócony do ludu, rozkładając oraz składając ręce, wzywa wiernych do modlitwy słowami: <i>Módlcie się itd.</i> Lud wstaje i odpowiada: <i>Niech Pan przyjmie Ofiarę</i>. Następnie kapłan rozkłada ręce i wypowiada modlitwę nad darami. Na koniec lud odpowiada: <i>Amen</i>. <ul style="list-style-type: none"> Następnie kapłan rozpoczyna Modlitwę eucharystyczną. Rozpoczynając Modlitwę eucharystyczną, kapłan rozkłada ręce i śpiewa lub mówi: <i>Pan z wami</i>. Lud odpowiada: <i>I z duchem twoim</i>. Kiedy następnie mówi: <i>W górę serca</i>, wznosi ręce. Lud odpowiada: <i>Wnosimy je do Pana</i>. Z kolei kapłan, mając rozłożone ręce, dodaje: <i>Dzięki składajmy Panu, Bogu naszemu</i>. Lud odpowiada: <i>Godne to i sprawiedliwe</i>. Potem kapłan wygłasza dalszy ciąg prefacji, trzymając ręce rozłożone. Pod koniec składa ręce i razem z wszystkimi uczestnikami śpiewa lub głośno mówi: <i>Święty</i> (por. nr 79 b). W dalszym ciągu kapłan wypowiada Modlitwę eucharystyczną zgodnie z przepisami zamieszczonymi przy poszczególnych modlitwach. (opcja) Jeśli okoliczności za tym przemawiają, krótko przed konsekracją ministrant dzwonkiem daje znak wiernym. Podobnie dzwoni zgodnie z miejscowym zwyczajem, gdy kapłan ukazuje wiernym święte postacie. (opcja) Jeśli stosuje się okadzenia, kiedy kapłan ukazuje ludowi Hostię i kielich, ministrant je okadza. Po konsekracji, gdy kapłan powie: <i>Oto wielka tajemnica wiary</i>, lud wypowiada akklamację, stosując jedną z formuł podanych w mszale. Pod koniec Modlitwy eucharystycznej kapłan bierze patenę z Hostią oraz kielich, i trzymając je podniesione, sam wypowiada doksologię: <i>Przez Chrystusa</i>. Na końcu lud odpowiada: <i>Amen</i>. Potem kapłan składa patenę i kielich na korporale. Po Modlitwie eucharystycznej kapłan, mając złożone ręce, wypowiada słowa wezwania przed modlitwą Pańską, którą następnie wygłasza razem z wiernymi, trzymając rozłożone ręce. <p>Wskazania Episkopatu Polski 32 precyzują: Modlitwę <i>Ojciec nasz</i> z rękami rozłożonymi odmawiają tylko</p>	<ul style="list-style-type: none"> w czasie Modlitwy eucharystycznej diakon stoi w pobliżu kapłana, nieco za nim, i kiedy trzeba, służy mu przy kielichu i mszale. (opcja?) począwszy od epiklezy aż do podniesienia kielicha diakon zwykle kłęczy. <ul style="list-style-type: none"> jeśli jest więcej diakonów, jeden z nich przed konsekracją może nałożyć kadzidło do kadzielnicy oraz dokonać okadzenia Hostii i kielicha podczas podniesienia. w czasie doksologii kończącej Modlitwę eucharystyczną diakon stojąc obok kapłana, który podnosi patenę z Hostią, trzyma podniesiony kielich aż do wypowiedzenia przez lud akklamacji: <i>Amen</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> po wypowiedzeniu przez głównego celebransa modlitwy nad darami koncelebransi podchodzą do ołtarza i stają wokół niego tak, by nie przeszkadzać w spełnianiu czynności obrzędowych i by wierni mogli je dobrze widzieć, a diakon nie miał trudności w podchodzeniu do ołtarza, kiedy jego funkcja będzie tego wymagała. główny celebrans, mając ręce złożone, wypowiada słowa wezwania przed modlitwą Pańską, po czym rozkłada ręce i wspólnie z pozostałymi koncelebransami, którzy również rozkładają ręce, oraz z ludem odmawia modlitwę Pańską. <i>Wybaw nas</i> mówi sam główny celebrans,
---	---	--

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

<p>kapłani celebrujący i koncelebrujący.</p> <ul style="list-style-type: none"> Po modlitwie Pańskiej sam kapłan, nadal z rozłożonymi rękami, dodaje embolizm: <i>Wybaw nas</i>, który lud kończy aklamacją: <i>Bo Twoje jest królestwo</i>. Następnie kapłan, mając rozłożone ręce, wypowiada głośno modlitwę: <i>Panie, Jezu Chryste, Ty powiedziałeś</i>; gdy ją skończy, rozkładając i składając ręce, wypowiada życzenie pokoju słowami: <i>Pokój Pański niech zawsze będzie z wami</i>. Lud odpowiada: <i>I z duchem twoim</i>. (opcja) Następnie kapłan może dodać stosownie do okoliczności: <i>Przekażcie sobie znak pokoju</i>. Potem kapłan bierze Hostię, łamie ją nad pateną i wpuszcza cząstkę do kielicha, mówiąc cicho: <i>Ciało i Krew naszego Pana, Jezusa Chrystusa</i>. W tym czasie chór i lud śpiewa lub recytuje: <i>Baranku Boży</i> (por. nr 83). <i>Wskazania Episkopatu Polski 36</i> dodają: Do Mszy świętej można używać jednej większej i głębszej pateny, na której konsekruje się hostię dla kapłana i komunikanty dla wiernych. Gdy rozdających Komunię świętą jest więcej i biorą puszki z tabernakulum, powinni w czasie śpiewu: <i>Baranku Boży</i> przynieść naczynia z konsekrowanymi Postaciami na ołtarz i stamtąd je wziąć po modlitwie: <i>Panie, nie jestem godzien</i>, by iść rozdawać Komunię świętą. Następnie kapłan, mając złożone ręce, odmawia cicho modlitwę przed Komunią: <ul style="list-style-type: none"> <i>Panie, Jezu Chryste, Synu Boga żywego</i> lub <i>Panie, Jezu Chryste, niech przyjęcie Ciała i Krwi</i>. Po odmówieniu modlitwy kapłan przyklęka, bierze Hostię 	<ul style="list-style-type: none"> (opcja) gdy kapłan odmówi modlitwę o pokój, a lud na jego słowa: <i>Pokój Pański niech zawsze będzie z wami</i> odpowie: <i>I z duchem twoim</i>, diakon stosownie do okoliczności, mając złożone ręce i zwrócony do ludu, wzywa do obrzędu pokoju, mówiąc: <i>Przekażcie sobie znak pokoju</i>. Sam zaś przyjmuje od kapłana znak pokoju i może go przekazać innym usługującym, stojącym w pobliżu. 	<p>mając ręce rozłożone. Pod koniec modlitwy składa ręce. Wszyscy koncelebranci razem z ludem wypowiadają słowa końcowej aklamacji: <i>Bo Twoje jest królestwo</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> po wezwaniu diakona lub jednego z koncelebransów: <i>Przekażcie sobie znak pokoju</i> wszyscy przekazują sobie wzajemnie znak pokoju. Ci, którzy stoją bliżej głównego celebransa, od niego otrzymują znak pokoju, przed diakonem. w czasie śpiewu lub recytacji <i>Baranku Boży</i> diakoni lub niektórzy z koncelebransów mogą pomagać głównemu celebransowi w łamaniu hostii przeznaczonych do Komunii koncelebransów i ludu. po zmieszaniu postaci sam główny celebrans, mając ręce złożone, odmawia cicho modlitwę <i>Panie, Jezu Chryste, Synu Boga żywego</i> lub <i>Panie, Jezu Chryste, niech przyjęcie</i>. po modlitwie przed Komunią główny celebrans przyklęka i odchodzi cokolwiek do tyłu. Wówczas koncelebranci, jeden za drugim, podchodzą przed środek ołtarza, przyklękają, biorą ze czią z ołtarza Ciało Chrystusa i trzymając je prawą ręką, pod którą podkładają lewą, wracają na swoje miejsca. Koncelebranci mogą jednak pozostać na swych miejscach, a Ciało Chrystusa brać z pateny trzymanej przez głównego celebransa lub jednego albo kilku spośród koncelebransów, którzy przed nimi przechodzą. Mogą też kolejno 	<ul style="list-style-type: none"> po aklamacji kończącej embolizm, który następuje po modlitwie Pańskiej, kapłan odmawia modlitwę: <i>Panie Jezu Chryste, Ty powiedziałeś</i>, i dodaje: <i>Pokój Pański niech zawsze będzie z wami</i>. Usługujący odpowiada: <i>I z duchem twoim</i>. Gdy okoliczności za tym przemawiają, kapłan przekazuje usługującemu znak pokoju. następnie, recytując z usługującym <i>Baranku Boży</i>, kapłan łamie Hostię nad pateną. Po odmówieniu <i>Baranku Boży</i> miesza postaci, mówiąc cicho: <i>Ciało i Krew</i> itd. po zmieszaniu postaci kapłan odmawia po cichu modlitwę: <i>Panie Jezu Chryste, Synu Boga żywego</i> lub: <i>Panie Jezu Chryste, niech przyjęcie</i>. Potem przyklęka i bierze Hostię. Jeśli usługujący przyjmuje Komunię, zwraca się ku niemu, i trzymając Hostię podniesioną nieco nad pateną albo nad kielichem, mówi: <i>Oto Baranek Boży</i>, a następnie razem z usługującym dodaje: <i>Panie, nie jestem godzien</i>.
---	--	--	---

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	<p>konsekrowaną w tej Mszy świętej i trzymając ją uniesioną nieco nad pateną lub nad kielichem, zwrócony do ludu mówi: <i>Oto Baranek Boży</i> i wspólnie z ludem dodaje: <i>Panie, nie jestem godzien</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> Potem, zwrócony do ołtarza, kapłan mówi cicho: <i>Ciało Chrystusa niech mnie strzeże na życie wieczne</i> i ze czcią spożywa Ciało Chrystusa. Następnie bierze kielich i mówi: <i>Krew Chrystusa niech mnie strzeże na życie wieczne</i>, po czym ze czcią przyjmuje Krew Chrystusa. Kiedy kapłan przyjmuje Najświętszy Sakrament, rozpoczyna się śpiew na Komunię (por. nr 86). Następnie kapłan bierze patenę lub puszkę i podchodzi do przyjmujących Komunię, którzy zazwyczaj zbliżają się procesjonalnie. <p><i>Redemptionis Sacramentum</i> 93 poucza: <i>W celu uniknięcia niebezpieczeństwa upadku konsekrowanej hostii lub jakiegoś jej fragmentu, podczas Komunii wiernych należy używać pateny.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Jeżeli udziela się Komunii świętej tylko pod postacią chleba, kapłan każdemu z przyjmujących ukazuje nieco uniesioną Hostię, mówiąc: <i>Ciało Chrystusa</i>. Przystępujący do Komunii świętej odpowiada: <i>Amen</i> i przyjmuje Najświętszy Sakrament: <ul style="list-style-type: none"> do ust lub, jeśli jest to dozwolone, na dłoń, według swego 	<ul style="list-style-type: none"> po Komunii kapłana diakon przyjmuje od kapłana Komunię pod obiema postaciami, a następnie pomaga kapłanowi w rozdzielaniu Komunii ludowi. 	<p>podawać sobie patenę aż do ostatniego.</p> <ul style="list-style-type: none"> główny celebrans bierze Hostię i trzymając ją podniesioną nieco nad pateną lub nad kielichem, zwrócony do ludu, mówi: <i>Oto Baranek Boży</i>. Dalsze słowa: <i>Panie, nie jestem godzien</i> wypowiada razem z koncelebransami i ludem. następnie główny celebrans, zwrócony do ołtarza, mówi cicho: <i>Ciało Chrystusa niech mnie strzeże na życie wieczne</i> i ze czcią spożywa Ciało Chrystusa. Podobnie czynią koncelebransi. Po nich diakon przyjmuje Ciało i Krew Pana z rąk głównego celebransa. Krew Pańską można spożywać albo pijąc bezpośrednio z kielicha, albo przez zanurzenie, albo za pomocą rurki lub łyżeczki. diakon przy ołtarzu z czcią spożywa Krew Chrystusa, która została, wspomagany w razie potrzeby przez niektórych koncelebransów, po czym przenosi kielich na kredens i tam on sam albo ustanowiony obrzędem akolita oczyszcza, wyciera i porządkuje naczynia liturgiczne jak zwykle (por. nr 183). 	<ul style="list-style-type: none"> następnie, zwrócony do ołtarza, mówi cicho: <i>Ciało Chrystusa niech mnie strzeże</i>, i spożywa Ciało Chrystusa. Z kolei bierze kielich i mówi cicho: <i>Krew Chrystusa niech mnie strzeże</i>, po czym spożywa Krew Pańską. przed udzieleniem mu Komunii świętej usługujący recytuje antyfonę na Komunię albo czyni to sam kapłan.
--	--	---	---	---

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	<p>uznania. (przystępujący do Komunii spożywa całą świętą Hostię tuż po jej przyjęciu). <i>Redemptionis Sacramentum</i> 92 ostrzega: Chociaż każdy wierny zawsze ma prawo według swego uznania przyjąć Komunię świętą do ust, jeśli ktoś chce ją przyjąć na rękę, w regionach, gdzie Konferencja Biskupów, za zgodą Stolicy Apostolskiej, na to zezwala, należy mu podać konsekrowaną Hostię. Ze szczególną troską trzeba jednak czuwać, aby natychmiast na oczach szafarza ją spożył, aby nikt nie odszedł, niosąc w rękę postacie eucharystyczne. Jeśli mogłoby zachodzić niebezpieczeństwo profanacji, nie należy udzielać wiernym Komunii świętej na rękę (KONGR. DS. KULTU BOŻEGO I DYSC. SAKRAM., Dubium, „Notitiae” 35 (1999) ss.160-161). <i>Wskazania Episkopatu Polski</i> 40 określają: Komunii świętej udziela się przez podanie Hostii wprost do ust. Jeżeli jednak ktoś prosi o Komunię na rękę przez gest wyciągniętych dłoni, należy mu w taki sposób jej udzielić. Przyjmujący winien spożyć Ciało Pańskie wobec szafarza.</p> <ul style="list-style-type: none"> • (<i>opcja</i>) przy udzielaniu Komunii świętej pod obiema postaciami zachowuje się obrzędy opisane w nrach 284-287. • Po rozdzieleniu Komunii świętej kapłan sam spożywa przy ołtarzu pozostałe konsekrowane Wino; konsekrowane zaś Hostie, które pozostały: <ul style="list-style-type: none"> ○ albo spożywa przy ołtarzu, ○ albo znosi na miejsce przechowywania Eucharystii. • Po powrocie do ołtarza kapłan, gdyby znalazł okruszyny, zbiera je, a następnie, stojąc z boku ołtarza albo przy kredensie, oczyszcza patenę lub puszkę nad kielichem, po czym oczyszcza kielich, mówiąc cicho: <i>Panie, daj nam czystym sercem itd.</i> i wyciera go puryfikaterzem (w oczyszczeniu i uporządkowaniu naczyń wspomaga go akolita, 192). <ul style="list-style-type: none"> ○ jeżeli nie ma diakona, a jest ustanowiony akolita, przynosi on naczynia liturgiczne na kredens, gdzie je oczyszcza i porządkuje (192); ○ jeżeli naczynia zostały oczyszczone przy ołtarzu, ministrant odnosi je na kredens. ○ (<i>opcja</i>) można jednak naczynia do puryfikacji, zwłaszcza gdy jest ich wiele, pozostawić odpowiednio nakryte na ołtarzu lub na kredensie na rozłożonym korporale, a po Mszy świętej, gdy lud zostanie odesłany, dokonać 	<ul style="list-style-type: none"> • po rozdzieleniu Komunii ze czcią spożywa przy ołtarzu resztę Krwi Chrystusa, w razie potrzeby wspomagany przez innych diakonów i prezbiterów. • Kiedy skończy się rozdzielanie Komunii, diakon wraca z kapłanem do ołtarza. Jeśli pozostały okruszyny, zbiera je, a następnie odnosi kielich i inne naczynia liturgiczne na kredens. Po puryfikacji naczyń przykrywa je jak zwykle; w tym czasie kapłan wraca na miejsce przewodniczenia. <ul style="list-style-type: none"> ○ naczynia przeznaczone do puryfikacji wolno jednak pozostawić na kredensie, umieszczone na korporale i odpowiednio nakryte, a puryfikacji dokonać po Mszy świętej, po odesłaniu ludu. 	<ul style="list-style-type: none"> • puryfikacji kielicha dokonuje się przy kredensie albo przy ołtarzu. Jeśli odbyła się ona przy ołtarzu, usługujący może odnieść kielich na kredens albo można go zostawić z boku ołtarza. • po puryfikacji kielicha kapłan może zachować przez pewien czas milczenie; potem odmawia modlitwę po Komunii.
--	---	--	--

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	<p>oczyszczenia (puryfikacji).</p> <ul style="list-style-type: none"> • (opcja) po puryfikacji kapłan może powrócić do krzesta na miejscu przewodniczenia. Można przez pewien czas zachować święte milczenie lub odśpiewać pieśń pochwalną albo psalm (por. nr 88). • potem kapłan, stojąc przy krześle lub przy ołtarzu, zwrócony do ludu, mówi: <i>Módlmy się</i> i mając ręce rozłożone, odmawia modlitwę po Komunii; <ul style="list-style-type: none"> ◦ (opcja) modlitwę może poprzedzić krótkie milczenie, o ile nie zachowano go zaraz po Komunii świętej. <p>Modlitwę kończy aklamacja ludu: <i>Amen</i>.</p>			
IV.	OBRZĘDY ZAKOŃCZENIA [166-170]	[184-186]	[250-251]	[272]
	<ul style="list-style-type: none"> • (opcja) po modlitwie po Komunii można podać ludowi krótkie ogłoszenia, jeśli są przewidziane, • następnie kapłan rozkłada ręce i pozdrawia lud słowami: <i>Pan z wami</i>, lud zaś odpowiada: <i>I z duchem twoim</i>. Kapłan ponownie składa ręce, a następnie lewą rękę kładzie na piersiach, prawą zaś unosi ku górze i dodaje: <i>Niech was błogosławi Bóg wszechmogący</i> i czyniąc nad ludem znak krzyża, wypowiada słowa: <i>Ojciec i Syn, i Duch Święty</i>. Wszyscy odpowiadają: <i>Amen</i>. • bezpośrednio po błogosławieństwie kapłan, mając ręce złożone, dodaje: <i>Idźcie w pokoju Chrystusa</i>; wszyscy odpowiadają: <i>Bogu niech będą dzięki</i>. • wtedy kapłan na znak czci całuje ołtarz. • potem razem z usługującymi świeckimi składa głęboki ukłon i wraz z nimi odchodzi (w takim samym porządku, w jakim przyszedli do ołtarza, 193). <p><i>Wskazania Episkopatu Polski 45</i> dodają: Wracając do zakrystii po zakończeniu Mszy świętej można nieść krzyż i świece.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • (opcja) gdy zostanie odmówiona modlitwa po Komunii, diakon podaje ludowi krótkie ogłoszenia, jeśli są przewidziane, chyba że sam kapłan wolałby to uczynić. • (opcja) jeśli stosuje się modlitwę nad ludem lub formułę uroczystego błogosławieństwa, diakon mówi: <i>Pochylcie głowy na błogosławieństwo</i>. • gdy kapłan udzieli błogosławieństwa, diakon, mając złożone ręce i zwrócony do ludu, odsyła go, mówiąc: <i>Idźcie w pokoju Chrystusa</i>. • następnie razem z kapłanem całuje ołtarz na znak czci i po oddaniu głębokiego ukłonu odchodzi w podobny sposób, w jaki przyszedł na początku. 	<ul style="list-style-type: none"> • pozostałe czynności liturgiczne aż do zakończenia Mszy świętej spełnia główny celebrans jak zwykle (por. nry 166-168); koncelebransi pozostają na swoich miejscach. • przed odejściem koncelebransi składają cześć ołtarzowi przez głęboki pokłon. Natomiast główny celebrans razem z diakonem, jak zwykle, całuje ołtarz. 	<ul style="list-style-type: none"> • przebieg obrzędów zakończenia jest taki sam, jak we Mszy z udziałem ludu. Opuszcza się jednak słowa: <i>Idźcie w pokoju Chrystusa</i>. • Kapłan jak zwykle całuje ołtarz i po wykonaniu razem z usługującym głębokiego ukłonu odchodzi.

IX. NIEKTÓRE PRZEPISY OGÓLNE DOTYCZĄCE WSZYSTKICH MSZY

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

1. Oddawanie czci ołtarzowi i księdze Ewangelii [273]

- przez ucałowanie;
- Konferencja Episkopatu może ustalić znak zastępczy za zgodą Stolicy Apostolskiej – tam, gdzie pocałunek nie odpowiada w pełni zwyczajom i duchowi jakiegoś regionu.

2. Przyklęknięcia [274]

- przez zgięcie prawego kolana aż do ziemi,
- znaczenie: uwielbienie,
- obowiązuje przed:
  - Najświętszym Sakramentem i
  - Krzyżem świętym, od jego uroczystej adoracji w liturgii Wielkiego Piątku aż do rozpoczęcia Wigilii Paschalnej;
- w czasie Mszy świętej kapłan celebrujący przykłada trzy razy (szczególne przepisy obowiązują we Mszy koncelebrowanej):
  - po podniesieniu Hostii,
  - po podniesieniu kielicha i
  - przed Komunią świętą;
- jeśli w prezbiterium jest tabernakulum z Najświętszym Sakramentem, to kapłan, diakon i inni usługujący przyklękają:
  - po przyjsciu do ołtarza i
  - przed odejściem od niego, nie zaś podczas samej celebracji Mszy świętej.
- poza tym przyklękają wszyscy, którzy przechodzą przed Najświętszym Sakramentem, chyba że idą w procesji.
- usługujący, którzy niosą krzyż procesyjny lub świece, zamiast przyklęknięcia wykonują skłon głowy.

3. Ukłony [275]

- znaczenie: uszanowanie i cześć oddawaną osobom lub ich wyobrażeniom,
- dwa rodzaje:
  - pochylenie głowy – wymawiając:
    - razem imiona Trzech Osób Boskich,
    - imię Jezusa,
    - imię Najświętszej Maryi Panny,
    - imię Świętego, na cześć którego sprawuje się Mszę;
  - pochylenie ciała – głęboki ukłon:
    - przed ołtarzem;
    - podczas wypowiedzania modlitw: *Wszchemogący Boże, oczyść i Przyjmij nas, Panie;*
    - w czasie wyznania wiary na słowa: *I za sprawą Ducha Świętego;*
    - w Kanonie Rzymskim na słowa: *Pokornie Cię błagamy,*
    - w ten sposób pochylony stoi diakon, gdy prosi o błogosławieństwo przed głoszeniem Ewangelii,
    - ponadto kapłan pochyla się nieco, kiedy w czasie konsekracji wymawia słowa Pańskie.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

4. Okadzenia [276-277]

- znaczenie: cześć i modlitwa (por. Ps 140, 2; Ap 8, 3),
- mogą występować w każdej formie Mszy świętej:
  - podczas procesji na wejście;
  - na początku Mszy, do okadzenia krzyża i ołtarza;
  - w czasie procesji przed Ewangelią i podczas jej głoszenia;
  - po złożeniu na ołtarzu chleba i kielicha – do okadzenia darów, krzyża, ołtarza, kapłana i ludu;
  - podczas ukazania Hostii i kielicha po konsekracji.
- kapłan nakłada kadzidło do kadzielnicy i błogosławi je znakiem krzyża, nic nie mówiąc;
- przed okadzeniem i po jego wykonaniu oddaje się głęboki ukłon w stronę okadzanej osoby lub rzeczy, z wyjątkiem ołtarza i darów złożonych na ofiarę w Mszy świętej.
- ilość rzutów kadzielnicy:
  - Trzema rzutami kadzielnicy okadza się:
    - Najświętszy Sakrament,
    - relikwie świętego Krzyża i obrazy Chrystusa Pana wystawione do publicznej czci,
    - dary złożone na ofiarę w Mszy świętej,
    - krzyż ołtarzowy,
    - Ewangeliarz,
    - paschał,
    - kapłana i
    - lud.
  - Dwoma rzutami kadzielnicy okadza się:
    - relikwie i obrazy Świętych wystawione do publicznej czci, i to tylko na początku celebracji, po okadzeniu ołtarza.
- ołtarz okadza się pojedynczymi ruchami kadzielnicy w ten sposób:
  - jeśli ołtarz jest odsunięty od ściany, kapłan okadza go, obchodząc dokoła;
  - jeśli ołtarz nie jest odsunięty od ściany, kapłan, przechodząc wzdłuż niego, okadza najpierw prawą, potem lewą stronę.
- jeżeli krzyż jest na ołtarzu lub obok niego, okadza się go przed okadzeniem ołtarza. Natomiast jeżeli jest za ołtarzem, kapłan okadza go, gdy przed nim przechodzi;
- dary ofiarne kapłan okadza trzema rzutami kadzielnicy, przed okadzeniem krzyża i ołtarza. Może też wykonać okadzenie darów, czyniąc nad nimi znak krzyża kadzielnicy.

5. Puryfikacja [278-280]

- ilekroć przyłgnie do palców jakaś cząstka Hostii, zwłaszcza po łamaniu Chleba i Komunii wiernych, kapłan powinien:
    - otrzeć palce nad pateną, a
    - jeśli to konieczne, obmyć je.
  - kapłan ma również zebrać cząstki znajdujące się poza pateną;
  - naczynia liturgiczne puryfikuje
    - kapłan,
    - diakon albo
    - ustanowiony akolita
    - po Komunii lub
    - po Mszy świętej, w miarę możliwości, na kredensie.
- Redemptionis Sacramentum 119* porządkuje:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

1. Kapłan, po powrocie do ołtarza po udzieleniu Komunii, stojąc przy ołtarzu lub przy kredensie, puryfikuje patenę lub puszkę nad kielichem, następnie puryfikuje kielich, zgodnie z przepisami Mszału, i wyciera kielich puryfikaterzem.
  2. Gdzie jest obecny diakon, on podchodzi do ołtarza wraz z kapłanem i puryfikuje naczynia. Naczynia przeznaczone do puryfikacji, zwłaszcza jeśli jest ich wiele, po odpowiednim nakryciu wolno jednak pozostawić na korporale na ołtarzu lub na kredensie; w tym przypadku kapłan lub diakon puryfikuje je zaraz po Mszy, po odesłaniu ludu.
  3. Podobnie prawnie ustanowiony akolita pomaga przy ołtarzu lub kredensie kapłanowi albo diakonowi przy puryfikacji naczyń liturgicznych i ich porządkowaniu. Jeśli diakon jest nieobecny, prawnie ustanowiony akolita przenosi naczynia liturgiczne na kredens i tam w zwykły sposób puryfikuje je, wyciera i porządkuje.
- Kielich puryfikuje się
    - wodą albo
    - wodą i winem; spożywa ją ten, kto dokonuje puryfikacji.
  - Patenę wyciera się zwykle puryfikaterzem.
  - należy dbać o to, aby cała reszta Krwi Chrystusa, która by pozostała po rozdzieleniu Komunii świętej, została od razu spożyta przy ołtarzu.
  - jeśli upadnie Hostia lub jakaś jej częśćka, należy ją podnieść z czcią,
  - gdyby zaś rozlała się Najświętsza Krew, wtedy miejsce, na które spłynęła, należy obmyć wodą, a wodę wlać do kościelnej studzienki.

6. Komunia pod obiema postaciami [281-287]

- Kan. 925 KPK mówi, iż Komunii świętej należy udzielać:
  - TYLKO pod postacią chleba ALBO
  - ZGODNIE Z PRZEPISAMI LITURGICZNYMI – pod obiema postaciami
  - W WYPADKU KONIECZNOŚCI – tylko pod postacią wina;
- Komunia święta nabiera pełniejszego wyrazu, gdy jest przyjmowana pod obiema postaciami,
  - dlaczego? – ze względu na wymowę znaku, tzn.
    - w tej formie ukazuje się w doskonalszym świetle znak Uczty eucharystycznej,
    - jaśniej wyraża się wola dopełnienia nowego i wiecznego przymierza we Krwi Pana,
    - jaśniej też uwidatnia się związek istniejący pomiędzy Ucztą eucharystyczną a ucztą eschatologiczną w królestwie Ojca (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 32: AAS 59 (1967) 558);
- niech duszpasterze dołożą starań (*Redemptionis Sacramentum 100* używa słów: „winna ją (tzn. Komunię pod obiema postaciami) i stale jej towarzyszyć odpowiednia katecheza”), aby wiernym, którzy uczestniczą w obrzędzie Komunii pod obiema postaciami lub są wtedy obecni, przypominali w sposób możliwie dla nich dostępny katolicką naukę Soboru Trydenckiego o Komunii świętej:
  - przede wszystkim mają wiernych nauczać, że według katolickiej wiary przyjmuje się całego Chrystusa i prawdziwy Sakrament także pod jedną tylko postacią;
    - dlatego ci, którzy przyjmują tylko jedną postać, gdy idzie o owoce Komunii, nie są pozbawieni żadnej łaski koniecznej do zbawienia (por. Sobór Trydencki, Sesja XXI (16 lipca 1562), Dekret o Komunii eucharystycznej, rozdz. 1-3: DS 1725-1729);
  - ponadto niech nauczają, że co do udzielania sakramentów Kościół może ustalać lub zmieniać to, co uzna za słuszne ze względu na cześć należną sakramentom lub na pożytek przyjmujących, stosownie do okoliczności rzeczy, czasu i miejsca, z zachowaniem istotnej treści sakramentów (por. Sobór Trydencki, Sesja XXI (16 lipca 1562), Dekret o Komunii eucharystycznej, rozdz. 2: DS. 1728);
  - równocześnie niech zachęcają wiernych, by z większą gorliwością uczestniczyli w obrzędzie, w którym znak Uczty eucharystycznej ukazuje się w pełniejszym blasku.
- Komunia święta pod obiema postaciami jest dozwolona w przypadkach przewidzianych w rytuale; ponadto mogą ją przyjmować następujące osoby:
  - kapłani, którzy nie mogą celebrować ani koncelebrować;
  - diakon i usługujący, którzy pełnią swoje funkcje we Mszy świętej;
  - członkowie zgromadzeń w Mszy konwentalnej oraz Mszy zgromadzenia, alumni seminarium, uczestnicy rekolekcji lub zebrania jakiegoś zespołu duszpasterskiego.

Redemptionis Sacramentum 101 nakazuje:

(Komunię pod obiema postaciami) zawsze trzeba wykluczyć, gdy zachodzi niebezpieczeństwo, nawet małe, znieważenia świętych postaci.

Redemptionis Sacramentum 102 podaje inne warunki uniemożliwiające udzielanie wiernym Komunii pod obiema postaciami:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- jeśli będzie tak duża liczba przystępujących do Komunii (Por. ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. Sacramentali Communione, 29 czerwca 1970: AAS 62 (1970) 665; Instr. Liturgicae instaurationes, nr 6a: AAS 62 (1970) 699), że trudno określić potrzebną do Eucharystii ilość wina i zachodzi niebezpieczeństwo, że "pod koniec celebracji pozostanie zbyt dużo Krwi Chrystusa do spożycia";
- kiedy uciążliwe byłoby zorganizowanie podejścia do kielicha lub
- gdy celebracja wymaga użycia takiej ilości wina, że tylko z trudnością można rozeznać jego pewne pochodzenie i jakość, albo
- gdy nie można szybko zapewnić odpowiedniej liczby świętych szafarzy, ani nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej, którzy posiadaliby odpowiednią formację, lub
- gdy znaczna część ludu nie chce ustawnie, z różnych powodów, przystępować do kielicha, tak że w jakiś sposób ginie wtedy znak jedności.

kompetencje biskupa diecezjalnego

- biskup diecezjalny może ustalić dla swej diecezji zasady dotyczące udzielania Komunii świętej pod obiema postaciami; zasady te obowiązują także w kościołach zakonnych oraz w małych grupach;
- miejscowemu biskupowi udziela się też władzy zezwalania na Komunię świętą pod obiema postaciami, ilekroć uzna to za słuszną sprawującą pasterską pieczę nad powierzoną mu wspólnotą; winien być jednak spełniony warunek, aby wierni zostali przedtem należycie pouczeni, by wykluczone było niebezpieczeństwo znieważenia Najświętszego Sakramentu, a sam obrzęd nie okazał się za trudny do wykonania z powodu zbyt dużej liczby uczestników lub z innej przyczyny;

Redemptionis Sacramentum 101 przypomina, iż to do biskupa diecezjalnego należy ocena okoliczności dla ewentualnego zezwolenia na Komunię pod obiema postaciami.

kompetencje Konferencji Episkopatu

- odnośnie do sposobu udzielania wiernym Komunii świętej pod obiema postaciami oraz rozszerzenia możliwości jej przyjmowania Konferencje Episkopatów mogą (*Redemptionis Sacramentum 101* używa słów „winna”) wydać normy, wymagające zatwierdzenia przez Stolicę Apostolską.
- kiedy jest udzielana Komunia święta pod obiema postaciami:
  - przy podawaniu kielicha posługuje:
    - z zasady diakon [182] lub,
    - gdy nie ma diakona, prezbiter;
    - może służyć także ustanowiony obrzędem akolita [192]
    - lub inny nadzwyczajny szafarz Komunii świętej, albo też
    - w razie potrzeby wierny upoważniony jednorazowo do tej funkcji;
- resztę Krwi Chrystusa, która by pozostała, winien spożyć przy ołtarzu:
  - kapłan lub
  - diakon albo też
  - ustanowiony akolita, który służył przy kielichu (on też jak zwykle oczyszcza, wyciera i porządkuje naczynia liturgiczne);
- wiernym, którzy pragną przyjąć Komunię świętą tylko pod postacią chleba, należy to umożliwić;
- do udzielania Komunii świętej pod obiema postaciami należy przygotować, a Komunia przebiega w następujący sposób:
  - gdy Komunia odbywa się przez picie z kielicha:
    - kielich wystarczającej wielkości albo
    - kilka kielichów pod warunkiem jednak, aby pod koniec celebracji nie pozostało zbyt dużo Krwi Chrystusa do spożycia;

Redemptionis Sacramentum 105-106 poucza o liczbie kielichów:
Jeśli do udzielania Komunii pod obiema postaciami dla kapłanów koncelebrujących i wiernych nie wystarcza jeden kielich, nic nie stoi na przeszkodzie, aby kapłan celebrujący użył kilku kielichów. Należy bowiem pamiętać, że wszyscy kapłani celebrujący Mszę świętą są zobowiązani do przyjęcia Komunii pod obiema postaciami. Ze względu na wymowę znaku jest godne pochwały, aby kielich główny był większy, a pozostałe mniejsze.
Za wszelką cenę jednak należy unikać przelewania konsekrowanej Krwi Chrystusa z jednego kielicha do drugiego, aby nie dopuścić do znieważenia tak wielkiego Sakramentu. Do podawania Krwi Pańskiej nie wolno używać butelek, dzbanków ani innych naczyń, które całkowicie nie odpowiadają ustalonym normom.

    - przyjmujący Komunię po otrzymaniu Ciała Chrystusa przechodzi do usługującego przy kielichu i staje przed nim, on mówi: *Krew Chrystusa*, a przyjmujący Komunię odpowiada: *Amen*,
    - usługujący przy kielichu podaje mu kielich, który przyjmujący swoimi rękami zbliża sobie do ust; pije trochę z kielicha oraz oddaje go usługującemu i odchodzi, a usługujący ociera puryfikaterzem brzeg kielicha;
  - gdy Komunię rozdziela się przez zanurzenie:
    - należy zadbać, by hostie nie były zbyt cienkie ani zbyt małe, lecz nieco grubsze niż zazwyczaj, aby po częściowym zanurzeniu ich w Najświętszej Krwi można je było dogodnie rozdzielać;
    - przyjmujący, trzymając pod ustami patenę komunijną, podchodzi do kapłana,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- kapłan trzyma naczynie z cząstkami świętej Hostii, obok niego zaś stoi usługujący, który trzyma kielich,
- kapłan bierze Hostię, częściowo zanurza ją w kielichu i ukazując ją mówi: *Ciało i Krew Chrystusa*. Przyjmujący odpowiada: *Amen*, otrzymuje od kapłana Sakrament do ust, po czym odchodzi.

Redemptionis Sacramentum 103-104 poucza o sposobie udzielania wiernym Komunii pod obiema postaciami:

Jeśli chodzi o udzielanie Komunii wiernym świeckim, biskupi mogą wykluczyć Komunię za pomocą rurki lub łyżeczki tam, gdzie nie ma takiego zwyczaju, pozostawiając jednak zawsze możliwość udzielania Komunii przez zanurzenie. W tym ostatnim przypadku należy jednak używać hostii, które nie będą zbyt cienkie ani zbyt małe, a ten, kto przyjmuje Komunię, powinien przyjąć Sakrament od kapłana i wyłącznie do ust.

Nie zezwala się, aby przyjmujący Komunię sam zanurzał Hostię w kielichu ani brał na rękę Hostię, która została zanurzona we Krwi Chrystusa. Jeśli chodzi o hostię przeznaczoną do Komunii przez zanurzenie, powinna być wykonana z ważnej materii i konsekrowana. W żadnym przypadku nie wolno używać chleba niekonsekrowanego lub sporządzonego z innej materii.

X. URZĄDZENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA DO SPRAWOWANIA EUCHARYSTII [288-318]

1. ZASADY OGÓLNE [288-294]

- na sprawowanie Eucharystii lud Boży gromadzi się:
  - zwykle w kościele lub
  - w innym odpowiednim miejscu, godnym tak wielkiego misterium:
    - gdy kościoła brak albo
    - jest on niewystarczający;

Redemptionis Sacramentum 108-109 przypomina o miejscu sprawowania Eucharystii:

"Eucharystię należy sprawować w miejscu świętym, chyba że w poszczególnym wypadku czego innego domaga się konieczność; w takim wypadku Eucharystia winna być sprawowana w odpowiednim miejscu" (KPK, kan. 932 § 1; por. ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. Liturgicae instaurationes, nr 9: AAS 62 (1970) 701). O tym, czy istnieje taka konieczność, za każdym razem zgodnie ze zwyczajem na terenie swojej diecezji będzie rozstrzygał biskup diecezjalny.

Kapłanowi nigdy nie wolno sprawować Eucharystii w świątyni lub miejscu świętym jakiegokolwiek religii niechrześcijańskiej.

Kan. 933 KPK zezwala jedynie na sprawowanie Eucharystii w świątyni jakiegoś Kościoła lub wspólnoty kościelnej nie mającej pełnej jedności z Kościołem katolickim:

- dla słusznej przyczyny,
  - za wyraźną zgodą ordynariusza,
  - z wykluczeniem zgorszenia.
- zarówno kościoły, jak i te miejsca powinny być odpowiednio przystosowane do:
    - sprawowania czynności liturgicznych i
    - osiągnięcia czynnego udziału wszystkich wiernych.
  - świątynie i przedmioty związane z kultem Bożym winny być prawdziwie godne i piękne, stanowiąc jednocześnie znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonych (por. KL nr 122-124; DP nr 5; Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 90: AAS 56 (1964) 897; Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 24: AAS (1967) 554);
    - dlatego Kościół zawsze stara się korzystać ze szlachetnej służby sztuki, dopuszczając formy artystyczne wszystkich narodów i krajów (por. KL nr 123);
    - usiłuje zachować dzieła i skarby sztuki przekazane przez wieki poprzednie (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 24: AAS 59 (1967) 554) i gdy zachodzi konieczność, dostosować je do nowych potrzeb,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- zabiega o wprowadzenie nowych dzieł, zgadzających się z duchem następujących po sobie epok (por. KL nr 123, 129; Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 13 c: AAS 56 (1964) 880) – dlatego przy stawianiu zadań artystom i wybieraniu dzieł, które mają być umieszczone w kościołach, należy poszukiwać prawdziwych wartości artystycznych, aby te dzieła utwierdzały wiarę i pobożność oraz były zgodne z prawdą, którą wyrażają, i celem, któremu służą (por. KL nr 123);
- wszystkie kościoły powinny być:
  - uroczyscie poświęcone (obowiązkowo dotyczy to kościołów katedralnych i parafialnych) albo
  - przynajmniej pobłogosławione;
- aby zapewnić właściwe budowanie kościołów, odnawianie ich i urządzenie, ci, do których z obowiązku należy troska o to, powinni zasięgać rady diecezjalnej Komisji Liturgicznej i Komisji Sztuki Kościelnej; biskup diecezjalny powinien korzystać z rady i pomocy komisji zarówno wtedy, gdy idzie o ustalenie przepisów w tej dziedzinie, jak również przy zatwierdzaniu projektów nowych budowli, a także w każdej poważniejszej sprawie (por. KL nr 126);
- w wystroju kościoła należy dążyć raczej do szlachetnej prostoty niż do przepychu;
- w doborze elementów zdobniczych należy dbać o prawdziwość rzeczy, a ponadto zmierzać do tego, by te elementy służyły pouczeniu wiernych i odpowiadały godności miejsca świętego;
- urządzenie i wyposażenie kościoła oraz pomieszczeń przyległych powinno odpowiadać potrzebom naszych czasów; dlatego należy dbać nie tylko o te rzeczy, które są bezpośrednio związane ze sprawowaniem świętych czynności, ale także przewidzieć urządzenia mające służyć wygodzie wiernych, jakie zwykle przewiduje się w miejscach, gdzie odbywają się zgromadzenia;
- ogólny plan budowli kościelnej winien być tak pomyślany, by wyrażał niejako obraz zgromadzonego ludu (jego organiczną i hierarchiczną strukturę), umożliwiał zachowanie należytego porządku, a także ułatwiał każdemu prawidłowe wykonywanie jego funkcji;
  - wiernym i zespołowi śpiewaczemu należy zapewnić takie miejsce, które by ułatwiało ich czynny udział w liturgii (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nry 97-98: AAS 56 (1964) 899);
  - kapłan celebrans, diakon i inni usługujący powinni zajmować miejsce w prezbiterium;
  - ma się to wszystko przyczynić do wytworzenia wewnętrznej i organicznej jedności, przez którą ukazuje się jedność całego ludu świętego; natura i piękno miejsca oraz urządzenie wnętrza winny sprzyjać pobożności i ukazywać świętość sprawowanych misterii.

2. URZĄDZENIE PREZBITERIUM [295-310]

- prezbiterium to miejsce, w którym:
  - znajduje się ołtarz,
  - głosi się słowo Boże i
  - gdzie pełnią swoje funkcje: kapłan, diakon i inni usługujący;
- powinno być wyodrębnione z wnętrza kościoła:
  - przez pewne podwyższenie albo
  - przez odmienną formę i wystrój;
- jego rozmiary winny być takie, by swobodnie można było celebrować Eucharystię i zapewnić jej widoczność (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 91: AAS 56 (1964) 898);

2.1. Ołtarz i jego wyposażenie

- ołtarz:
  - na nim pod sakramentalnymi znakami uobecnia się Ofiara krzyża,
  - jest także stołem Pańskim, do którego zaprasza się Lud Boży, aby do niego przystępował w czasie Mszy świętej,
  - jest także ośrodkiem dziękczynienia, które się spełnia przez sprawowanie Eucharystii.
- w miejscu poświęconym Eucharystię należy sprawować na ołtarzu;
- poza miejscem poświęconym można ją celebrować na odpowiednim stole, zawsze jednak przykrywa się go obrusem i korporalem oraz ustawia się na nim krzyż i świeczniki;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- w każdym kościele powinien być ołtarz stały, jasno i trwale wskazujący na Jezusa Chrystusa, który jest żywym kamieniem (por. 1 P 2, 4; Ef 2, 20);
  - ołtarzem stałym nazywamy ołtarz tak zbudowany, że łączy się ściśle z posadzką i nie może być przesunięty;
- w innych zaś miejscach przeznaczonych do świętych obrzędów może być umieszczony ołtarz przenośny;
  - ołtarz przenośny można przesuwać;
- ołtarz winien być zbudowany w oddaleniu od ściany (wypada go tak umieścić wszędzie, gdzie to jest możliwe), aby:
  - łatwo można było obchodzić go dookoła i
  - celebrować przy nim w stronę ludu.
- ołtarz powinien być ustawiony w takim miejscu, by rzeczywiście stanowił ośrodek, ku któremu spontanicznie zwracać się będzie uwaga całego zgromadzenia wiernych (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 91: AAS 56 (1964) 898); z zasady winien to być ołtarz stały i poświęcony.
- ołtarz stały:
  - poświęca się zgodnie z obrzędem zawartym w Pontyfikale Rzymskim,
- ołtarz przenośny:
  - poświęca się jak wyżej lub
  - można go jednak tylko pobłogosławić.
- zgodnie z tradycyjnym zwyczajem Kościoła i ze względu na znaczenie symboliczne mensa ołtarza stałego winna być kamienna i to z kamienia naturalnego.,
  - za zgodą Konferencji Episkopatu można też użyć innego materiału wartościowego, trwałego i odpowiednio obrobionego;
- fundament i podstawa podtrzymujące mensę mogą być wykonane z dowolnego materiału, byleby godnego i trwałego.
- ołtarz przenośny może być zbudowany z dowolnych materiałów szlachetnych i trwałych, jakie zgodnie z tradycją i zwyczajami różnych regionów nadają się do użytku liturgicznego.
- należy zachować zwyczaj składania pod ołtarzem poświęconym relikwii świętych, chociażby nie byli męczennikami; należy się jednak zatroszczyć o stwierdzenie autentyczności tych relikwii.
- w nowo budowanych kościołach winien być wzniesiony tylko jeden ołtarz, który w zgromadzeniu wiernych będzie oznaczał jednego Chrystusa i jedną Eucharystię Kościoła.
- gdy zaś w kościołach już istniejących dawny ołtarz jest tak ustawiony, że utrudnia uczestnictwo wiernych, a nie może być przeniesiony bez naruszenia wartości dzieła sztuki, należy zbudować inny ołtarz stały, artystycznie wykonany, i poświęcić go zgodnie z Pontyfikałem,
  - tylko przy tym nowym ołtarzu należy odtąd sprawować święte obrzędy,
  - aby zaś uwaga wiernych nie odrywała się od nowego ołtarza, dawny ołtarz nie powinien być specjalnie przyozdabiany.
- ze względu na szacunek należy zarówno sprawowaniu pamiętki Pana, jak i Uczcie eucharystycznej, na której rozdziela się Ciało i Krew Pańską, ołtarz powinien być przykryty przynajmniej jednym białym obrusem, który pod względem formy, rozmiarów i ornamentacji winien być dostosowany do kształtu ołtarza.
- w przyozdabianiu ołtarza trzeba zachować umiar.
- w okresie Adwentu należy zdobić ołtarz kwiatami z umiarem odpowiadającym charakterowi tego czasu, bez uprzedzania pełnej świątecznej radości płynącej z Narodzenia Pańskiego,
- zakazuje się przyozdabiać ołtarz kwiatami w okresie Wielkiego Postu; wyjątek od tej zasady stanowią: Niedziela *Laetare* (4. niedziela Wielkiego Postu), uroczystości i święta,
- dekoracja kwiatowa zawsze winna być umiarkowana, radzi się ją umieszczać nie na mense ołtarza, ale raczej obok niego.
- na mense ołtarza można umieszczać tylko te przedmioty, które są konieczne przy sprawowaniu Mszy świętej, to znaczy:
  - Ewangeliarz od początku celebracji aż do ogłoszenia Ewangelii;
  - od przygotowania darów do puryfikacji naczyń: kielich, patenę, puszkę, jeśli to konieczne, korporał, puryfikaterz, palkę i mszał,
- w sposób dyskretny można w razie potrzeby umieścić na ołtarzu przyrządy wzmacniające głos kapłana.
- świeczniki, które są wymagane przy poszczególnych czynnościach liturgicznych dla podkreślenia szacunku i uroczystego charakteru celebracji (por. nr 117), należy umieścić na ołtarzu lub obok niego, uwzględniając strukturę ołtarza i prezbiterium, należy odpowiednio wkomponować je we wnętrze, przy czym nie powinny przesłaniać wiernym ołtarza, by łatwo można było widzieć, co się na ołtarzu czyni i co na nim się składa;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- na ołtarzu lub obok niego należy umieścić krzyż z wizerunkiem Chrystusa ukrzyżowanego, dobrze widoczny dla zgromadzonych wiernych; wypada pozostawić ten krzyż przy ołtarzu także poza czasem sprawowania liturgii, aby przypominał wiernym zbawczą mękę Pana.

2.2. Ambona

Słowo Boże w kościele należy głosić ze względu na godność słowa Bożego:

- z miejsca, na którym w czasie Liturgii słowa spontanicznie skupia się uwaga wiernych (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 96: AAS 56 (1964) 899).
  - stała ambona (*zwykle*), a nie zwykły, przenośny pulpit,
  - powinna być tak umieszczona, by czytający i mówiący byli dobrze widziani i słyszani przez wiernych,

Z ambony wykonuje się jedynie:

- czytania,
- psalm responsoryjny oraz
- orędzie wielkanocne,
- (*opcja*) można wygłaszać homilię,
- (*opcja*) można wygłaszać intencje modlitwy powszechnej.

Na ambonę wstępować może ze względu na godność ambony:

- tylko sługa słowa.

Nową ambonę przed oddaniem do użytku:

- należy pobłogosławić zgodnie z obrzędem zamieszczonym w Rytuale Rzymskim (Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, nry 900-918).

2.3. Miejsce przewodniczenia dla kapłana celebransa oraz inne siedzenia

Znaczenie i cel krzesła kapłana celebransa:

- uwydatnianie jego funkcji:
  - przewodniczącego zgromadzenia i
  - kierującego modlitwą.

Usytuowanie miejsca dla kapłana celebransa:

- u szczytu prezbiterium, zwrócone w stronę ludu (najodpowiedniejsze),
- inne miejsce – w razie określonych okoliczności, np.
  - gdyby utrudniało to łączność między kapłanem a wiernymi z powodu zbyt wielkiej odległości, albo
  - gdyby tabernakulum znajdowało się na środku za ołtarzem

Krzesło kapłana celebransa nie może być podobne do tronu (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 92: AAS 56 (1964) 898)

Krzesło kapłana przed oddaniem go do użytku liturgicznego:

- wypada je pobłogosławić zgodnie z obrzędem podanym w Rytuale Rzymskim (Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, nry 880-899).

W prezbiterium należy też umieścić siedzenia:

- dla kapłanów koncelebrujących oraz
- dla prezbiterów, którzy ubrani w strój chórowy biorą udział we Mszy świętej, choć nie koncelebrują,
- dla diakona – w pobliżu krzesła celebransa,
- dla innych usługujących – mają jasno odróżniać się od miejsc dla duchowieństwa oraz tak być ustawione, aby usługujący łatwo mogli pełnić powierzone im funkcje (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 92: AAS 56 (1964) 898).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3. URZĄDZENIE KOŚCIOŁA [311-318]

3.1. Miejsca dla wiernych

Ustalając miejsca dla wiernych, należy zatroszczyć się o to, by

- mogli oni dobrze widzieć święte czynności (oraz dobrze słyszeć dokonujących czynności: kapłana, diakona, lektora przy użyciu współczesnych środków technicznych) i
- mogli duchowo w nich uczestniczyć.

Wypada, aby ustawiono dla nich ławki lub krzesła.

Należy nieść zwyczaj rezerwowania miejsc siedzących dla niektórych osób prywatnych [KL 32].

Krzesła lub ławki, zwłaszcza w nowo zbudowanych kościołach, należy tak ustawić, by wierni:

- mogli przyjmować postawę właściwą dla odpowiednich części liturgii i
- mogli swobodnie przystępować do Komunii świętej.

3.2. Miejsce zespołu śpiewaczego i instrumentów muzycznych

Chór należy umieścić w miejscu (biorąc pod uwagę układ przestrzenny kościoła):

- które by podkreślało znaczenie chóru, tzn.
  - że stanowi on część zgromadzonej wspólnoty i pełni specjalną funkcję,
- które ułatwiałoby pełnienie swojej funkcji liturgicznej,
- które każdemu z członków zespołu umożliwi pełne, to jest sakramentalne uczestnictwo we Mszy świętej (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Musicam sacram*, 5 marca 1967, nr 23: AAS 59 (1967) 307).

Organy i inne instrumenty muzyczne, zatwierdzone do użytku w kościele, należy tak umieścić, by:

- służyły pomocą zespołowi śpiewaczemu lub śpiewającemu ludowi,
- wszyscy dobrze je słyszeli wówczas, gdy wykonywana jest na nich muzyka bez śpiewu.

Organy przed oddaniem do użytku liturgicznego należy:

- pobłogosławić zgodnie z obrzędem zamieszczonym w Rytuale Rzymskim (Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, nr 1052-1067).

Zasady używania organów i innych instrumentów muzycznych:

- z umiarem odpowiadającym charakterowi okresu – w okresie Adwentu – bez uprzedzania pełnej radości płynącej z obchodu uroczystości Narodzenia Pańskiego,
- dozwolone tylko w celu podtrzymania śpiewu – w okresie Wielkiego Postu (z wyjątkiem Niedzieli *Laetare* (4. niedzieli Wielkiego Postu), uroczystości i świąt).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

3.3. Miejsce przechowywania Najświętszej Eucharystii i kult Eucharystii poza Mszą świętą

Redemptionis Sacramentum 129 przypomina:

Cel przechowywania świętych postaci eucharystycznych (ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Dekr. Eucharistiae sacramentum, 21 czerwca 1973: AAS 65):

1. aby wierni, którzy nie mogą brać udziału we Mszy świętej, zwłaszcza chorzy i starsi, jednoczyli się przez Komunię sakramentalną z Chrystusem i Jego Ofiarą, którą składa się we Mszy świętej;
2. dla adoracji tego Wielkiego Sakramentu oraz oddawania mu tej czci, która jest należna samemu Bogu.

Najświętszy Sakrament należy przechowywać w tabernakulum umieszczonym w części kościoła odpowiednio godnej i przyozdobionej oraz sprzyjającej modlitwie (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 54: AAS 59 (1967) 568; Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 95: AAS 56 (1964) 898):

- biorąc po uwagę przestrzenny układ każdego kościoła i
- biorąc pod uwagę zgodne z prawem miejscowe zwyczaje.

Tabernakulum winno być:

- zwykle jedno,
- nieruchome,
- mocne i
- nieprzezroczyste.
- ma być tak zamknięte, aby wykluczało niebezpieczeństwo profanacji (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 52: AAS 59 (1967) 568; Instrukcja *Inter Oecumenici*, 26 września 1964, nr 95: AAS 56 (1964) 898; Św. Kongregacja Sakramentów, Instrukcja *Nullo unquam tempore*, 28 maja 1938, nr 4: AAS 30 (1938) 199-200; *Rytuał Rzymski. Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1985, nr 10-11; KPK, kan. 938 § 3).

Tabernakulum przed oddaniem do użytku liturgicznego:

- wskazane jest, aby zostało pobłogosławione zgodnie z obrzędem podanym w Rytuale Rzymskim (Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, nry 919–929).

Jest bardziej słuszne, aby na ołtarzu, przy którym sprawuje się Mszę świętą, nie było tabernakulum z Najświętszą Eucharystią (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 55: AAS 59 (1967) 569):

- dlaczego? – z uwagi na znak;

Tabernakulum można umieścić:

- uwzględniając decyzję biskupa diecezjalnego
- w prezbiterium, poza ołtarzem, przy którym sprawuje się Mszę świętą, w formie i miejscu bardziej odpowiednim, nie wykluczając dawnego ołtarza, którego nie używa się już do celebracji (por. nr 303);
- w jakiejś kaplicy, organicznie związanej z kościołem, nadającej się do prywatnej adoracji i modlitwy wiernych (por. Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 53: AAS 59 (1967) 568; *Rytuał Rzymski. Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą św.*, Katowice 1985, nr 9; KPK, kan. 938 § 2; Jan Paweł II, List *Dominicae Cenaе*, 24 lutego 1980, nr 3: AAS 72 (1980) 117-119) oraz dla nich widocznej.

Redemptionis Sacramentum 131 przypomina:

Z wyjątkiem przepisów kan. 934 § 1, zabrania się przechowywania Najświętszego Sakramentu w miejscu, które nie podlega oczywistej władzy biskupa diecezjalnego lub gdzie istnieje niebezpieczeństwo profanacji. Gdyby coś takiego zaistniało, biskup diecezjalny winien natychmiast cofnąć udzielone już pozwolenie na przechowywanie Eucharystii (ŚW. KONGR. DS. DYSC. SAKRAM., Instr. *Nullo unquam*, 26 maja 1938, nr 10d: AAS 30 (1938) 198-207, tu 206).

Według przyjętego zwyczaju przed tabernakulum winna nieustannie płonąć lampka, podsykana:

- olejem lub
- woskiem,
  - znaczenie: wskazywanie na obecność Chrystusa i pobudzanie do Jego czci (por. KPK, kan. 940; Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium*, 25 maja 1967, nr 57: AAS 59 (1967) 569; *Rytuał Rzymski. Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą św.*, Katowice 1985, nr 11).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Należy pamiętać także o wszystkich innych przepisach prawnych dotyczących przechowywania Najświętszej Eucharystii (por. zwłaszcza Św. Kongregacja Sakramentów, Instrukcja *Nullo unquam tempore*, 28 maja 1938: AAS 30 (1938) 198-207; KPK, kan. 934-944).

Przypomina o tym również *Redemptionis Sacramentum 130*, która przywołuje:

- JAN PAWEŁ II, List Dominicae Cenaе, nr 3: AAS 72 (1980) 117-119; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 53: AAS 59 (1967) 568; KPK, kan. 938 § 2; RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, nr 9; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nry 314-317),
- zwłaszcza w celu wykluczenia niebezpieczeństwa profanacji (por. KPK, kan. 938 §§ 3-5).

Redemptionis Sacramentum 132 ostrzega przed zabieraniem postaci eucharystycznych:

Nikt nie może zaność Najświętszej Eucharystii do domu lub do jakiegoś innego miejsca wbrew przepisom prawa. Ponadto należy pamiętać, że zabranie lub przetrzymywanie w celu świętokradczym albo wyrzucenie konsekrowanych postaci jest poważnym przestępstwem, od którego uwolnienie zastrzeżone jest Kongregacji Nauki Wiary (Por. JAN PAWEŁ II, List apost. motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, 30 kwietnia 2001: AAS 93 (2001) 737-739; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 786).

Redemptionis Sacramentum 133 poucza o zanoszeniu Sakramentu chorym:

Kapłan lub diakon albo szafarz nadzwyczajny, który z powodu nieobecności lub przeszkody ze strony szafarza zwyczajnego znosi Najświętszą Eucharystię choremu w celu udzielenia Komunii, z miejsca, gdzie przechowywany jest Sakrament, powinien iść w miarę możliwości prostą drogą do domu chorego, unikając wszelkich spraw świeckich, aby wyeliminować jakiegokolwiek niebezpieczeństwo profanacji i zachować jak największy szacunek względem Ciała Chrystusa. Ponadto zawsze należy wykonywać obrzęd udzielania Komunii chorym, jak zapisano w Rytuale Rzymskim (Por. RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, nry 26-54).

Redemptionis Sacramentum 134 przypomina o *potrzebie pobożności eucharystycznej*:

Pobożność więc zarówno publiczna, jak i prywatna wobec Najświętszej Eucharystii winna być gorliwie wpajana również poza Mszą, aby wierni oddawali cześć uwielbienia Chrystusowi obecnemu prawdziwie i rzeczywiście (Por. SOBÓR TRYDENCKI, Sesja XIII, 11 października 1551, Dekret o Najśw. Sakramencie, rozdz. 5: DS 1643; PIUS XII, Enc. Mediator Dei: AAS 39 (1947) 569; PAWEŁ VI, Enc. Mysterium fidei, 3 września 1965: AAS 57 (1965) 751-774, tu 769-770; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 3f: AAS 59 (1967) 543; ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. Inaestimabile donum, nr 20: AAS 72 (1980) 339; JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 25: AAS 95 (2003) 449-450).

Redemptionis Sacramentum 135 zachęca do nawiedzania w ciągu dnia Najświętszego Sakramentu:

Kontemplacja Jezusa obecnego w Najświętszym Sakramencie, jako Komunia duchowa, ściśle jednoczy wiernego z Chrystusem, jak pokazuje przykład tyłu Świętych (Por. JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 25: AAS 95 (2003) 449-450). "Jeśli nie stoi na przeszkodzie poważna racja, kościół, w którym jest przechowywana Najświętsza Eucharystia, powinien być otwarty dla wiernych przynajmniej przez kilka godzin dziennie, aby mogli się modlić przed Najświętszym Sakramentem" (KPK, kan. 937).

Redemptionis Sacramentum 136 poucza o roli ordynariusza:

Ordynariusz powinien usilnie popierać adorację eucharystyczną z udziałem ludu, zarówno krótką, jak dłuższą lub jako wieczystą.

Redemptionis Sacramentum 137-140 poucza o sposobie wystawiania Najświętszego Sakramentu:

- należy zachować przepisy ksiąg liturgicznych (por. RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, nry 58-76; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 317; KPK, kan. 941 § 2),
- nie należy wykluczać odmawiania modlitwy różańcowej (JAN PAWEŁ II, List apost. Rosarium Virginis Mariae, 16 października 2002: AAS 95 (2003) 5-36; tu nr 2, s. 6),
- w czasie jej odmawiania nalezyukazać jej istotę jako kontemplację tajemnic życia Chrystusa Odkupiciela i zbawczego planu wszechmogącego Ojca, wykorzystując przede wszystkim czytania z Pisma św. (Por. KONGR. DS. KULTU BOŻEGO I DYSC. SAKRAM., List Kongregacji z dnia 15 stycznia 1997, □Notitiae□ 34 (1998) 506-510; PENITENCJARIA APOST., List do pewnego kapłana, 8 marca 1996, „Notitiae” 34 (1998) 511),
- nawet na chwilę nie wolno pozostawiać wystawionego Najświętszego Sakramentu bez wystarczającego nadzoru – w ustalonych porach dnia, nawet na zmianę, wierni powinni zawsze być obecni,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- zaleca się bardzo, aby w dużych miastach lub przynajmniej większych miejscowościach biskup diecezjalny wyznaczył jakiś budynek kościoła dla adoracji wieczystej, w którym jednak powinna być często, a nawet o ile to możliwe codziennie, sprawowana Msza święta, pod warunkiem ścisłego przestrzegania zasady, że **na czas Mszy świętej przerywa się wystawienie** (por. ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Eucharisticum mysterium, nr 61: AAS 59 (1967) 571; RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, nr 59; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 317; KPK, kan. 941 § 2). Wypada, aby we Mszy, która poprzedza czas bezpośredniej adoracji, była konsekrowana hostia, która ma być wystawiona do adoracji, oraz aby została umieszczona w monstrancji na ołtarzu po zakończeniu Komunii (Por. RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, nr 70),

Redemptionis Sacramentum 141 zachęca do tworzenia bractw i stowarzyszeń oddających się adoracji eucharystycznej:

- biskup diecezjalny powinien uznać i w miarę możliwości popierać prawo wiernych do ustanawiania bractw lub stowarzyszeń oddających się praktyce adoracji, również wieczystej,
- ilekroć takie stowarzyszenia przybiorą charakter międzynarodowy, ich erygowanie lub zatwierdzanie ich statutów należy do Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (Por. JAN PAWEŁ II, Konst. apost. Pastor bonus, art. 65: AAS 80 (1988) 877).

Redemptionis Sacramentum 142-145 przypomina o roli procesji eucharystycznych:

- zwłaszcza w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa należy urządzać procesję prowadzoną po drogach publicznych (KPK, kan. 944 § 1; por. RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Katowice 1985, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, nry 77-78; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 317), **zachowanie tej tradycji jest konieczne**:
- dlaczego?
  - ❖ dla publicznego świadectwa czci wobec Najświętszej Eucharystii,
  - ❖ pobożne "uczestnictwo wiernych w procesji eucharystycznej w uroczystość Ciała i Krwi Pańskiej jest łaską od Pana" (JAN PAWEŁ II, Enc. Ecclesia de Eucharistia, nr 10: AAS 95 (2003) 439),
- gdzie? tam, gdzie zdaniem biskupa diecezjalnego, jest to możliwe
  - gdy nie można poprowadzić procesji po drogach publicznych, należy to uczynić np. w sanktuariach, w miejscach należących do Kościoła lub w publicznych ogrodach (za zgodą władzy świeckiej).

3.4. Obrazy święte

Zgodnie ze starą tradycją Kościoła obrazy Chrystusa Pana, Najświętszej Maryi Panny i Świętych umieszcza się w kościołach:

- by wierni mogli im oddawać cześć (por. *Pontyfikał Rzymski. Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, Katowice 2001, rozdz. IV, nr 10; *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994. *Obrzęd błogosławieństwa obrazów przeznaczonych do publicznej czci wiernych*, nry 984-1031),
- tak się je przedstawia, aby prowadziły wiernych do misterii wiary sprawowanych w liturgii
  - wystrzegać się należy zbyt wielkiej liczby obrazów,
  - ich rozmieszczenie winno być takie, by nie odwracały uwagi od samej celebracji liturgicznej [KL 125].
  - z zasady nie powinno być więcej wizerunków danego Świętego niż jeden
- sens umieszczania obrazów: „W ziemskiej liturgii Kościół przeżywa przedsmak uczestnictwa w liturgii niebiańskiej sprawowanej w świętym mieście, Jeruzalem, do którego pielgrzymuje, gdzie Chrystus zasiada po prawicy Boga. Wspomina też ze czcią świętych i spodziewa się, że będzie mieć jakiś udział w ich społeczności [KL 8].”

Przy urządzaniu kościoła i jego zdobieniu, zwłaszcza poprzez obrazy, należy dążyć do rozbudzania pobożności całej wspólnoty wiernych oraz dbać o piękno i godność obrazów.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

XI. RZECZY POTRZEBNE DO SPRAWOWANIA MSZY ŚWIĘTEJ [319-351]

1. CHLEB I WINO DO SPRAWOWANIA EUCHARYSTII [319-324]

Do sprawowania Uczty Pańskiej używa się:

- chleba i
- wina z wodą

dlaczego? idąc za przykładem Chrystusa Pana.

Chleb eucharystyczny

Chleb, którego używa się do sprawowania Eucharystii, powinien być (por. KPK kan. 924 par. 2):

- czysto pszenny,
- świeżo wypieczony i
- niekwaszony, zgodnie ze starożytną tradycją Kościoła łacińskiego.

Redemptionis Sacramentum 48 przypomina:

Chleb wykonany z innej substancji, nawet zbożowej, lub taki, do którego została dodana znaczna ilość materii różnej od pszenicy, tak że zgodnie z powszechną opinią nie może być nazwany chlebem pszenным, nie stanowi ważnej materii dla sprawowania Ofiary i sakramentu Eucharystii (Por. ŚW. KONGR. DS. DYSC. SAKRAM., Instr., Dominus Salvator noster, 26 marca 1929, nr 1: AAS 21 (1929) 631-642, tu 632).

Poważne nadużycie stanowi dodawanie do chleba przeznaczonego do Eucharystii innych substancji, jakimi są owoce lub cukier czy miód.

Materia służąca do sprawowania Eucharystii ma mieć wygląd pokarmu:

- dlaczego? wymaga tego natura znaku,
- co to oznacza? chleb powinien być tak przyrządzony, aby kapłan w czasie Mszy z ludem mógł:
  - rzeczywiście przełamać Hostię na kilka części i
  - rozdzielić przynajmniej niektórym wiernym.
- **! Nie wyklucza się** jednak małych hostii, gdy wymaga tego:
  - większa liczba przyjmujących Komunię świętą lub
  - inne racje duszpasterskie.
- *Redemptionis Sacramentum* 48 uściśla: zgodnie ze zwyczajem należy używać przede wszystkim małych komunikantów, które nie wymagają już dalszego łamania

Znaczenie czynności łamania chleba:

- w okresie apostołskim dała ona nazwę Eucharystii,
- wyraźniej ujawnia moc i wymowę znaku jedności wszystkich w jednym Chlebie,
- jest znakiem miłości, ponieważ jeden Chleb dzieli się między braci.

Wino eucharystyczne

Wino do celebrowania Eucharystii powinno być (por. KPK, kan. 924 §§ 1, 3):

- z owocu winnego krzewu (por. Łk 22,18),
- naturalne i
- czyste, to jest bez jakichkolwiek dodatków obcych substancji.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Redemptionis Sacramentum 50 przypomina:

Absolutnie zakazuje się używania wina, którego prawdziwość i pochodzenie byłyby wątpliwe: Kościół bowiem wymaga pewności, jeśli chodzi o warunki konieczne do ważności sakramentów. Żaden pretekst nie może usprawiedliwić użycia jakichkolwiek innych napojów, które nie stanowią ważnej materii.

Chleb i wino przeznaczone do Eucharystii muszą być przechowywane w doskonałym stanie:

- wino należy chronić przed skwaśnieniem,
- chleb należy strzec przed zepsuciem i zeschnięciem, które utrudniłyby jego łamanie.

Jeśli po konsekracji lub w czasie przyjmowania Komunii świętej kapłan spostrzeże, że zamiast wina wiano woda, po usunięciu wody do jakiegoś naczynia wlewa do kielicha wino z wodą i konsekruje, wypowiadając słowa dotyczące konsekracji kielicha, nie ma zaś obowiązku powtórnego konsekrowania chleba.

2. SPRZĘTY LITURGICZNE – ZASADY OGÓLNE

W sporządzaniu przedmiotów koniecznych do sprawowania liturgii Kościół:

- dopuszcza sztukę każdego kraju i
- przyjmuje takie przystosowania, które są zgodne z duchem i tradycją poszczególnych narodów,
- byleby wszystko odpowiadało użytkowemu przeznaczeniu sprzętów liturgicznych [KL 128]
- należy troszczyć się o zachowanie szlachetnej prostoty, która doskonale się łączy z prawdziwą sztuką.

Do wykonywania przedmiotów potrzebnych do sprawowania liturgii można stosować:

- tradycyjne tworzywa,
- materiały, które według współczesnej oceny są szlachetne, trwałe i odpowiednie na użytek sakralny (orzeczenia w tej sprawie dla poszczególnych krajów wydają Konferencje Episkopatów (por. nr 390)).

2.1. NACZYNIA LITURGICZNE

Przedmioty wymagane do sprawowania Mszy świętej wymagające szczególnego szacunku:

- naczynia liturgiczne, głównie
  - kielich i
  - patenę,

dla czego? w nich ofiaruje się chleb i wino, konsekruje się i spożywa.

Naczynia liturgiczne należy wykonywać:

- ze szlachetnego metalu,
- jeśli zostały wykonane z metalu ulegającego korozji lub mniej szlachetnego od złota – winny być zasadniczo wewnątrz pozłoczone,
- z innych materiałów – na mocy decyzji Konferencji Episkopatu:
  - trwałych,
  - które w powszechnym przekonaniu danego kraju są materiałami szlachetnymi, np. z kości słoniowej lub z jakiegoś twardego drewna, byleby były stosowne do użytku liturgicznego,
  - które się łatwo nie łamią ani nie ulegają zniszczeniu (odnosi się to do naczyń przeznaczonych do składania w nich hostii, jak:
    - patena,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- puszka,
- kustodia,
- monstrancja itp.

Redemptionis Sacramentum 117 potępia:

Należy potępić wszelkie nadużycia polegające na używaniu do sprawowania Mszy:

- naczyń codziennego użytku lub
- mało wartościowych pod względem jakości, lub
- pozbawionych wartości artystycznej, lub
- zwykłych koszyków, lub też
- innych naczyń wykonanych ze szkła, gliny, terakoty czy innych materiałów łatwo się tłukących, odnosi się to również do metali oraz innych materiałów, które łatwo się niszczą (ŚW. KONGR. DS. SAKRAM. I KULTU BOŻEGO, Instr. Inaestimabile donum, nr 16: AAS 72 (1980) 338).

Kielichy oraz inne naczynia przeznaczone do przechowywania Krwi Pańskiej:

- muszą mieć czasę z takiego materiału, który nie wchłania płynów,
- podstawa może być wykonana z innych tworzyw trwałych i szlachetnych.

Do konsekrowania hostii *można używać* jednej głębszej pateny, na której złożony jest chleb dla kapłana i diakona oraz dla innych usługujących i wiernych.

Artysta może ukształtować formę naczyń liturgicznych zgodnie z wymogami sztuki poszczególnych krajów:

- byleby naczynia te nadawały się do użytku liturgicznego, do którego są przeznaczone.

Przy błogosławieniu naczyń liturgicznych należy zachować obrzędy podane w księgach liturgicznych (por. *Pontyfikał Rzymski. Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, Katowice 2001. *Obrzędy błogosławieństwa kielicha i pateny*, tamże s. 177-186; *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1994. *Obrzęd błogosławieństwa przedmiotów używanych przy sprawowaniu liturgii*, t. 2, nry 1068- 1084).

Redemptionis Sacramentum 118 poleca:

Jest godne pochwały, aby błogosławieństwa dokonał biskup diecezjalny, który rozstrzygnie, czy naczynia nadają się do użytku, dla którego są przeznaczone.

Należy zachować zwyczaj budowania w zakrystii studzienki, do której zlewa się wodę po:

- umyciu naczyń liturgicznych i
- wypraniu bielizny kielichowej (por. nr 280).

Redemptionis Sacramentum 120 przypomina:

Pasterze powinni czuwać, aby bielizna ołtarzowa, zwłaszcza ta, na której się kładzie święte postacie, była zawsze czysta i często prana zgodnie z przyjętym zwyczajem. Jest godne pochwały, jeśli wodę z pierwszego, ręcznego, prania, wylewa się do kościelnej studzienki lub w odpowiednie miejsce na ziemię. Następnie kolejnego prania można dokonać według przyjętego zwyczaju.

3. SZATY LITURGICZNE [335-347]

Znaczenie i cel szat liturgicznych:

- ich różnorodność służy zewnętrznemu ukazaniu zróżnicowania funkcji, pełnionych przez poszczególnych członków Kościoła,
- są znakiem funkcji właściwej każdemu z posługujących,
- powinny podkreślać piękno świętych czynności.

Szaty, jakie mają ubierać kapłani, diakoni, a także pełniący posługę świeccy, przed oddaniem do użytku liturgicznego:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- mogą zostać pobłogosławione zgodnie z obrzędem podanym w Rytuale Rzymskim (Por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994, nry 1068-1084).

Alba:

- wspólna szata liturgiczna dla wszystkich szafarzy wyświęconych i ustanowionych jakiegokolwiek stopnia,
- przepasana na biodrach paskiem, jeżeli nie jest uszyta w taki sposób, że przylega do ciała nawet bez paska,
- nie można jej zastępować komżą, nawet nałożoną na sutannę, wtedy gdy:
  - wkłada się ornat lub dalmatykę albo
  - gdy zamiast ornatu czy dalmatyki używa się samej stuły;

Humerał

- nakłada się go przed przywdzieniem alby, jeżeli alba nie osłania dokładnie zwykłego stroju koło szyi.

Kapłan, sprawując:

- Mszę świętą oraz
- inne czynności liturgiczne połączone z Mszą św. bezpośrednio,

na albę i stułę wkłada ornat,

- chyba że obowiązuje inny przepis.

Redemptionis Sacramentum 123 przypomina:

Podobnie kapłan, który zgodnie z przepisami wkłada ornat, niech nie zapomina o włożeniu stuły. Wszyscy ordynariusze powinni czuwać, aby został wyeliminowany wszelki przeciwny zwyczaj.

Redemptionis Sacramentum 126 zakazuje:

Należy odrzucić zwyczaj, sprzeczny z przepisami ksiąg liturgicznych, polegający na tym, że wyświęceni szafarze sprawują Mszę świętą, nawet z udziałem jednego tylko posługującego, bez szat liturgicznych albo używają samej stuły nałożonej na płaszcz mniszki (kukulle) lub na zwyczajny habit zakonny lub na zwykłe ubranie (por. ŚW. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. Liturgicae instaurationes, nr 8c: AAS 62 (1970) 701). Ordynariusze powinni zadbać o to, aby takie nadużycia jak najszybciej zostały naprawione i we wszystkich kościołach i kaplicach podległych ich jurysdykcji była odpowiednia liczba szat liturgicznych wykonanych zgodnie z przepisami.

Diakon – szata własna:

- dalmatyka, wkładana na albę i stułę,
- może jej nie wkładać, gdy:
  - brak jest dalmatyki lub
  - lub gdy obrzędy są sprawowane mniej uroczyście

Redemptionis Sacramentum 125 modyfikuje ten przepis:

Aby zachować piękną tradycję Kościoła, jest godne pochwały nie korzystać z możliwości niewkładania dalmatyki.

Akolici, lektorzy oraz inni świeccy usługujący:

- (*opcja*) mogą ubierać się w albę albo
- w inną szatę prawnie zatwierdzoną dla danego kraju przez Konferencję Episkopatu (por. nr 390).

Sposób noszenia stuły:

- kapłan – nosi stułę zawieszoną na szyi i zwisającą na piersi;
- diakon – zakłada stułę na lewe ramię, prowadzi ją ukośnie przez piersi do prawego boku i tam ją spina (lub wiąże).

Kapa

- używana przez kapłana:
  - podczas procesji oraz
  - innych czynności liturgicznych, zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych obrzędów.

Konferencje Episkopatów mogą opracować i przedstawić Stolicy Apostolskiej propozycje dotyczące przystosowania kształtu szat liturgicznych do potrzeb i zwyczajów poszczególnych krajów [KL 128].

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Materia na szaty liturgiczne (decyduje Konferencja Episkopatu [KL 128]):

- materiały tradycyjne,
- tkaniny naturalne, właściwe danemu krajowi,
- tkaniny sztuczne, byleby odpowiadały powadze liturgii i osoby,

Ozdoby na szatach:

- dozwolone są ozdoby figuralne czy
- symbole wskazujące na sakralne zastosowanie tych szat, ale
- nie takie, które nie przystoją ich sakralnemu przeznaczeniu.

Cel różnobarwności kolorów szat liturgicznych:

- ma uzewnętrznić charakter sprawowanych misteriów wiary, a także
- ideę rozwoju chrześcijańskiego życia w ciągu roku liturgicznego.

Co do koloru szat liturgicznych należy zachować tradycję, mianowicie:

	Kolor	Dni i obrzędy liturgiczne
1.	biały	<ul style="list-style-type: none"> • w Oficjach i Mszach Okresu Wielkanocnego i Narodzenia Pańskiego; • w święta i wspomnienia Chrystusa Pana, z wyjątkiem tych, które dotyczą Jego Męki; • w święta i wspomnienia Najświętszej Maryi Panny, świętych Aniołów, Świętych, którzy nie byli męczennikami, • w uroczystości Wszystkich Świętych (1 listopada) i św. Jana Chrzciciela (24 czerwca), w święta św. Jana Ewangelisty (27 grudnia), Katedry św. Piotra (22 lutego) i Nawrócenia św. Pawła (25 stycznia).
2.	czerwony	<ul style="list-style-type: none"> • w Niedzielę Męki Pańskiej, • w Wielki Piątek, • w niedzielę Zesłania Ducha Świętego, • w Mszach ku czci Męki Pańskiej, • w główne święta Apostołów i Ewangelistów i • w dni Świętych Męczenników.
3.	zielony	<ul style="list-style-type: none"> • w Oficjach i Mszach Okresu Zwykłego
4.	fioletowy	<ul style="list-style-type: none"> • w okresie Adwentu i Wielkiego Postu, • <i>(opcja)</i> można go również stosować w Oficjach i Mszach za zmarłych
5.	czarny	<ul style="list-style-type: none"> • <i>(opcja)</i> można go używać w Mszach za zmarłych
6.	różowy	<ul style="list-style-type: none"> • <i>(jeśli jest taki zwyczaj)</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ w niedzielę <i>Gaudete</i> (3. Adwentu) i ○ w niedzielę <i>Laetare</i> (4. Wielkiego Postu)
7.	okazalsze szaty nawet nie w kolorze dnia	<ul style="list-style-type: none"> • <i>(opcja)</i> w dni bardziej uroczyste

Redemptionis Sacramentum 127 precyzuje:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Możliwość zakładania szat nie w kolorze dnia, która w celu zachowania dziedzictwa Kościoła dotyczy właściwie szat wykonanych przed wielu laty, rozszerza się w sposób niewłaściwy na nowości, tak że odrzuciwszy przyjęte zwyczaje, używa się form i kolorów według kryteriów subiektywnych ze szkodą dla tradycji osłabiając sens tego przepisu. W dzień świąteczny szaty liturgiczne koloru złotego lub srebrnego, jeśli zachodzi taka potrzeba, mogą zastępować szaty innego koloru, jednak nie fioletowe lub czarne.

W odniesieniu do kolorów liturgicznych Konferencje Episkopatów mogą ustalić i przedstawić Stolicy Apostolskiej inne zasady, które by lepiej odpowiadały potrzebom i duchowi poszczególnych narodów.

Kolor szat liturgicznych w mszach nie należących do cyklu roku liturgicznego:

Rodzaj mszy	Kolor szat liturgicznych
Msze obrzędowe	<ul style="list-style-type: none"> • kolor przewidziany dla danej Mszy albo • biały lub • świąteczny
Msze w różnych potrzebach	<ul style="list-style-type: none"> • kolor dnia lub okresu, albo • fioletowy, jeżeli mają charakter pokutny, np. nry 31, 33, 38
Msze wotywe	<ul style="list-style-type: none"> • kolor odpowiedni dla danej Mszy albo • kolor dnia lub okresu liturgicznego

4. INNE RZECZY PRZEZNACZONE DO UŻYTKU KOŚCIELNEGO

Inne przedmioty przeznaczone do użytku liturgicznego (odnośnie do błogosławieństwa sprzętów liturgicznych i przedmiotów kultu publicznego, por. *Rytuał Rzymski. Obrzędy błogosławieństw*, Katowice 1994, część trzecia) lub w jakikolwiek sposób stosowane w kościele winny być godne i odpowiadać swojemu celowi.

Księgi liturgiczne:

- zwłaszcza Ewangeliarz i lekcjonarz, służące do głoszenia słowa Bożego i z tego powodu otaczane szczególnym szacunkiem,
- powinny być podczas sprawowania liturgii znakami i symbolami rzeczywistości nadprzyrodzonej, a więc odznaczały się poważnym i pięknym wyglądem.

Trzeba też bardzo troszczyć się o przedmioty należące do bezpośredniego wyposażenia ołtarza i związane ze sprawowaniem Eucharystii:

- np. krzyż ołtarzowy i krzyż procesyjny.

Troskliwie należy zabiegać o to, by także w sprawach mniejszej wagi zachowane były zasady estetyki, a szlachetna prostota łączyła się z czystością.

XII. WYBÓR MSZY I JEJ CZĘŚCI [352-367]

Teksty czytań, modlitw i śpiewów powinny być dostosowane do:

- potrzeb,
- duchowego przygotowania i
- poziomu intelektualnego uczestników.

poprzez:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- należyte korzystanie z niżej podanych szerokich uprawnień w zakresie wyboru tekstów

Wybór tekstów przez kapłana:

- powinien uwzględniać raczej duchowe dobro zgromadzenia niż swoje osobiste upodobania,
- powinien porozumiewać się z tymi, którzy mają jakiś udział w sprawowaniu liturgii,
- nie powinien również pomijać wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą.

Diakon, lektorzy, psalterzysta, kantor, komentator i chór przed rozpoczęciem liturgii muszą dokładnie wiedzieć, jakie czynności mają wykonać. Nie powinny się zdarzać sytuacje nieprzewidziane. Harmonijny układ i sprawowanie obrzędów bardzo ułatwia duchowy udział wiernych w Eucharystii.

1. WYBÓR MSZY [353-355]

	Dzień liturgiczny	Wybór kalendarza
1.	uroczystość	kalendarz kościoła, w którym kapłan celebruje
2.	niedziele dni powszednie Adwentu, dni powszednie okresu Narodzenia Pańskiego, dni powszednie Wielkiego Postu, dni powszednie Okresu Wielkanocnego, w święta i we wspomnienia obowiązkowe	<ul style="list-style-type: none"> • we Mszy z udziałem ludu: <ul style="list-style-type: none"> ○ kalendarz kościoła, w którym kapłan celebruje • we Mszy, w której uczestniczy tylko jeden usługujący <ul style="list-style-type: none"> ○ kalendarz kościoła albo ○ kalendarz własny
	Dzień liturgiczny	Wybór Mszy św.
3.	w dni powszednie Adwentu od dnia 17 do 24 grudnia, w ciągu oktawy Narodzenia Pańskiego i w dni powszednie Wielkiego Postu, z wyjątkiem Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia	Msza święta z bieżącego dnia liturgicznego <ul style="list-style-type: none"> • jeżeli w takim dniu w kalendarzu ogólnym przypada wspomnienie, może odmówić kolektę z tego wspomnienia, poza Środą Popielcową i Wielkim Tygodniem (w dni powszednie Okresu Wielkanocnego można obchodzić w całości wspomnienia Świętych)
4.	w dni powszednie Adwentu przed dniem 17 grudnia, w dni powszednie okresu Narodzenia Pańskiego od dnia 2 stycznia i w dni powszednie Okresu Wielkanocnego	<ul style="list-style-type: none"> • Msza z dnia powszedniego, albo • Msza o świętym, lub o jednym ze świętych, których wspomnienie przypada, albo • Msza o jakimś świętym wpisanym w tym dniu w Martyrologium
5.	w zwykłe dni powszednie	<ul style="list-style-type: none"> • Msza z dnia powszedniego, albo • Msza o świętym, którego wspomnienie dowolne przypada, albo • Msza o jakimś świętym wpisanym w tym dniu w Martyrologium, albo • jedna z Mszy w różnych potrzebach, albo • Msza wotywna

Kapłan celebrujący z udziałem ludu zadba o to, by zbyt często bez dostatecznego powodu nie opuszczać czytań, które w lekcjonarzu są wyznaczone na poszczególne dni; dlaczego? – Kościół bowiem pragnie, aby wiernym hojniej zastawiano stół słowa Bożego [KL 51].

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

		<ul style="list-style-type: none"> ○ wspomnienie mające własne czytania z NT, to jest takie, w których występuje wzmianka o Świętym czczonym danego dnia; • jeśli jednak czytanie ciągle Pisma świętego zostanie przerwane w ciągu tygodnia: <ul style="list-style-type: none"> ▪ przez uroczystość lub ▪ przez święto, lub ▪ przez jakiś szczególny obchód liturgiczny, ○ kapłan ma prawo: <ul style="list-style-type: none"> ▪ opuszczone części połączyć z innymi lub ▪ przyznać pierwszeństwo pewnym tekstom, np. <ul style="list-style-type: none"> • nr 361: powtórzyć lub odłożyć tekst, który wyznaczony jest na pewną Mszę jako własny, a w innej może być zastosowany dowolnie, jeśli przemawiają za tym względy duszpasterskie, <i>Mszał Rzymski. Lekcjonarz mszalny</i>. Drugie wydanie wzorcowe 1981. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne nr 81, • można opuścić tekst, który spowoduje trudności w danym zgromadzeniu wiernych – jednakże nie należy stale opuszczać pewnych fragmentów Pisma św. • we Mszach z udziałem specjalnych grup – można wybrać czytania odpowiedniejsze na daną okoliczność (ale zawsze z zatwierzonego lekcjonarza)
5	Msze obrzędowe i Msze, celebrowane w szczególnych okolicznościach	<p>lekcjonarz zawiera specjalny wybór tekstów Pisma św., przy ich wyborze należy kierować się:</p> <ul style="list-style-type: none"> • względami duszpasterskimi, • swobodą wyboru. <p>cel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przez lepszy dobór słowa Bożego wprowadzać słuchających go wiernych w pełniejsze rozumienie misterium, w którym uczestniczą, i • wychowywać do głębszego umiłowania objawionego słowa.

Wybór między dłuższą i krótszą formą tekstu (jeżeli jest przewidziana):

- przy wyborze należy stosować kryterium duszpasterskie (co będzie bardziej owocne, czy wierni zdolni są wysłuchać tekstu bardziej kompletnego, por. *Mszał Rzymski. Lekcjonarz mszalny*. Drugie wydanie wzorcowe 1981. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne nr 80).

Konferencje Episkopatów mają prawo:

- wybierać bardziej odpowiednie teksty,
- w szczególnych okolicznościach proponować pewne przystosowania czytań, pod warunkiem jednak, że teksty będą wybierane z zatwierzonego lekcjonarza.

2.2. Modlitwy

	Dzień liturgiczny lub Msza	Modlitwy
--	-----------------------------------	-----------------

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	każda Msza św.	modlitwy właściwe dla tej Mszy <ul style="list-style-type: none"> • jeśli nie są podane inne wskazania
	wspomnienia	<ul style="list-style-type: none"> • własna kolekta lub <ul style="list-style-type: none"> ○ jeśli jej nie ma – kolekta z odpowiednich tekstów wspólnych • jeśli nie ma własnych modlitw nad darami i po Komunii św., można je wziąć: <ul style="list-style-type: none"> ○ spośród tekstów wspólnych albo ○ z dnia powszedniego
	dni powszednie Okresu Zwykłego	<ul style="list-style-type: none"> • oracje z poprzedniej niedzieli albo • oracje z innej niedzieli „w ciągu roku”, albo • jedne z podanych w Mszale oracji w różnych potrzebach (lub tylko samą kolektę)

cel swobody wyboru modlitw: wzbogacenie chrześcijańskiej modlitwy

??? W ważniejszych okresach roku kościelnego przystosowanie dokonuje się już poprzez oracje właściwe dla treści tych okresów, a podane w Mszale na poszczególne dni powszednie.

2.3. Modlitwa eucharystyczna

Cel różnorodności prefacji:

- mają rozwijać w różnym ujęciu temat dziękczynienia w Modlitwie eucharystycznej i
- pełniej naświetlać różne aspekty misterium zbawienia.

Zasady wyboru Modlitwy eucharystycznej:

Modlitwa eucharystyczna	Dni liturgiczne
Pierwsza Modlitwa eucharystyczna (Kanon Rzymski)	<ul style="list-style-type: none"> • <u>zawsze można odmawiać.</u> • <u>zaleca się:</u> <ul style="list-style-type: none"> ○ w dni mające własne <i>Zjednoczeni</i> i ○ w Mszach z własnym <i>Boże, przyjmij łaskawie tę ofiarę</i>, a także ○ w święta Apostołów i Świętych, których imiona wspomina się w tekście tej modlitwy; • <u>wskazane</u> jest również stosowanie tej modlitwy w niedziele, jeśli racje duszpasterskie nie zalecają wyboru trzeciej Modlitwy eucharystycznej.
Druga Modlitwa eucharystyczna	<ul style="list-style-type: none"> • <u>zalecona</u> jest: <ul style="list-style-type: none"> ○ w dni powszednie i ○ w specjalnych okolicznościach;

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>dlaczego? ze względu na swe cechy charakterystyczne;</i> • ma własną prefację, ale można ją stosować z innymi prefacjami, z tymi zwłaszcza, które w sposób syntetyczny ujmują misterium zbawienia, np. z prefacjami zwykłymi. • kiedy Mszę sprawuje się za jakiegoś zmarłego, można użyć specjalnej formuły zamieszczonej przed <i>Pamiętaj także</i>.
Trzecia Modlitwa eucharystyczna	<ul style="list-style-type: none"> • <u>zalecana jest</u>: <ul style="list-style-type: none"> ○ w niedziele i ○ w święta; • może być stosowana w połączeniu z każdą prefacją, • jeśli używa się jej w Mszach za zmarłych, można zastosować specjalną formułę, którą wprowadza się po słowach: <i>Zjednocz ze sobą wszystkie swoje dzieci rozproszone po całym świecie</i>
Czwarta Modlitwa eucharystyczna	<ul style="list-style-type: none"> • <u>można jej użyć</u>: <ul style="list-style-type: none"> ○ gdy Msza nie ma własnej prefacji, i ○ w niedziele Okresu Zwykłego; • ma prefację niezmienną i podaje pełniejsze streszczenie dziejów zbawienia, • do tej modlitwy, ze względu na jej budowę, nie można wprowadzać specjalnej formuły za zmarłego

2.4. Śpiewy

! Zamiast śpiewów podanych w Obrzędach Mszy świętej, np. *Baranku Boży*, nie wolno wprowadzać innych pieśni.

Przy wyborze śpiewów:

- między czytaniem oraz
- pieśni na wejście,
- na przygotowanie darów i
- na Komunię

należy zachować przepisy podane w odpowiednich miejscach (por. nry 40-41, 47-48, 61-64, 74, 86-88).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

XIII. MSZE I MODLITWY OKOLICZNOŚCIOWE ORAZ MSZE ZA ZMARŁYCH [368-385]

1. MSZE I MODLITWY OKOLICZNOŚCIOWE [368-378]

Pytanie: dlaczego Mszał podaje wzorce Mszy i modlitw, które można stosować w różnych okolicznościach chrześcijańskiego życia, w potrzebach całego świata oraz Kościoła powszechnego albo lokalnego?

Odpowiedź: ponieważ liturgia sakramentów i sakramentaliów sprawia, że prawie każde wydarzenie życia u wiernych odpowiednio usposobionych zostaje uświęcone przez łaskę Bożą płynącą z paschalnego misterium ([KL 61], i ponieważ Eucharystia jest najgodniejszym sakramentem.

Mszy okolicznościowych:

- nie należy sprawować zbyt często,
- jedynie, gdy wymaga tego potrzeba.

We wszystkich Mszach okolicznościowych (gdy nie podano wyraźnie przeciwnych postanowień) wolno stosować czytania z dni powszednich oraz związane z nimi śpiewy, jeśli odpowiadają celebracji.

Do Mszy okolicznościowych zalicza się:

1.1. Msze obrzędowe:

- łączą się ze sprawowaniem niektórych sakramentów lub sakramentaliów,
- zakazane są w:
  - niedziele Adwentu,
  - niedziele Wielkiego Postu i
  - niedziele Okresu Wielkanocnego,
  - w uroczystości,
  - w dni Oktawy Wielkanocnej,
  - w dniu Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych,
  - w Środę Popielcową i
  - w Wielkim Tygodniu;
- należy zachować przepisy podane w rytuale lub w samych formularzach mszalnych.

1.2. Msze w różnych potrzebach i w różnych okolicznościach:

- sprawowane w niektórych sytuacjach, występujących co pewien czas lub powtarzających się w stałych terminach,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- kompetentna władza z Mszy w różnych potrzebach może wybrać Msze, które będą sprawowane z okazji publicznych modlitw błagalnych, wyznaczonych w ciągu roku przez Konferencję Episkopatu,
- mogą być sprawowane – gdy zajdzie jakaś poważniejsza potrzeba lub wymaga tego dobro wiernych – na polecenie lub za zgodą biskupa diecezjalnego we wszystkie dni, z wyjątkiem:
  - uroczystości oraz
  - niedziel Adwentu,
  - niedziel Wielkiego Postu i
  - niedziel Okresu Wielkanocnego,
  - dni Oktawy Wielkanocnej,
  - Wspomnienia wszystkich wiernych zmarłych,
  - Środy Popielcowej i
  - Wielkiego Tygodnia

1.3. Msze wotywno:

- o misteriach Pańskich albo
- ku czci Najświętszej Maryi Panny lub
- ku czci Aniołów,
- ku czci jakiegoś Świętego lub wszystkich świętych,
- dobierane zgodnie z pobożnością wiernych,
- można sprawować w dni powszednie w ciągu roku, choćby nawet przypadła wspomnienie dowolne,
- nie wolno sprawować jako wotywnych Mszy mających za treść misteria życia Chrystusa Pana lub Najświętszej Maryi Panny, z wyjątkiem Mszy o Jej Niepokalanym Poczęciu (*dlaczego? obchód tych misteriów wiąże się bowiem ściśle z biegiem roku liturgicznego*)

Rektor kościoła albo kapłan celebrujący może – jeżeli prawdziwa potrzeba lub dobro wiernych tego wymaga – zezwolić na odprawienie lub odprawić Mszę w różnych potrzebach lub wotywną z udziałem ludu także:

- w dni, w które przypada wspomnienie obowiązkowe albo
- w dzień powszedni Adwentu aż do dnia 16 grudnia,
- w dzień powszedni okresu Narodzenia Pańskiego od dnia 2 stycznia i
- w dzień powszedni Okresu Wielkanocnego po Oktawie Wielkanocy.

Dni powszednie Okresu Zwykłego, w które przypadają wspomnienia dowolne albo recytowane jest Oficjum dnia powszedniego:

- dopuszczają jakąkolwiek Mszę oraz
- dopuszczają użycie jakiegokolwiek modlitwy okolicznościowej z wyjątkiem Mszy obrzędowych.

W szczególny sposób zaleca się obchodzenie wspomnienia Najświętszej Maryi Panny w sobotę:

- *dlaczego? ponieważ Kościół w liturgii oddaje Matce Odkupiciela kult wyjątkowy, przewyższający cześć oddawaną wszystkim Świętym (por. KK nr 66; Paweł VI, Adhortacja apostolska Marialis cultus, 2 lutego 1974, nr 9: AAS 66 (1974) 122-123).*

2. MSZE ZA ZMARŁYCH [379-385]

Cel Mszy za zmarłych:

- aby dzięki jedności wiążącej wszystkie członki Chrystusa jednym wyprasać duchową pomoc, a innym przynieść pociechę płynącą z nadziei.

Msze za zmarłych:

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

1. Msza pogrzebowa:
  - można ją sprawować we wszystkie dni, z wyjątkiem:
    - uroczystości obowiązujących,
    - Wielkiego Czwartku,
    - Triduum Paschalnego oraz
    - niedziel Adwentu,
    - niedziel Wielkiego Postu i
    - niedziel Okresu Wielkanocnego.
  - należy ponadto zachować obowiązujące przepisy prawa (por. zwłaszcza KPK, kan. 1176-1185; *Rytuał Rzymski. Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1977),
  - podczas tej Mszy winna być z zasady wygłoszona krótka homilia, która w żadnym razie nie może przybierać formy pochwalnej mowy żałobnej,
  - wiernych, zwłaszcza należących do rodziny zmarłego, trzeba zachęcać, aby w Ofierze eucharystycznej składanej za zmarłego uczestniczyli także przez przyjęcie Komunii świętej,
  - jeśli Msza pogrzebowa łączy się bezpośrednio z obrzędem pogrzebu, po modlitwie po Komunii, opuściwszy obrzędy zakończenia, sprawuje się obrzęd ostatniego polecenia, czyli pożegnania zmarłego; obrzęd ten można sprawować tylko przy zwłokach;
2. Msza po otrzymaniu wiadomości o zgonie,
3. Msza z okazji ostatecznego pogrzebania zmarłego i
4. Msza w pierwszą rocznicę śmierci
  - Msze 2-4 można sprawować także:
  - w dni oktawy Narodzenia Pańskiego,
  - w dni, w które przypada wspomnienie obowiązkowe oraz
  - w dzień powszedni, z wyjątkiem Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia.
5. Msza „codzienna” za zmarłych
  - może być sprawowana:
    - w dni powszednie Okresu Zwykłego, w które przypadają wspomnienia dowolne albo Oficjum z dnia, pod warunkiem że rzeczywiście ofiaruje się jej za zmarłych.

Przy układaniu i wyborze zmiennych części Mszy za zmarłych, zwłaszcza Mszy pogrzebowej (np. modlitw, czytań, modlitwy powszechnej) należy mieć na uwadze względy duszpasterskie w odniesieniu do zmarłego, jego rodziny i obecnych.

Niech duszpasterze zwracają szczególną uwagę na tych, którzy z okazji pogrzebu są obecni podczas sprawowania liturgii lub słuchają Ewangelii, czy to będą niekatolicy, czy katolicy, którzy nigdy nie uczestniczą w Eucharystii albo czynią to bardzo rzadko, albo nawet tacy, o których się sądzi, że utracili wiarę. Kapłani są bowiem sługami Ewangelii Chrystusa w stosunku do wszystkich ludzi.

W diecezji gliwickiej obowiązują następujące zasady odprawiania mszy żałobnych (źródło: www.kuria.gliwice.pl, zakładka Kalendarz Liturgiczny):

Dni liturgiczne	pogrzebowa	inne żałobne, np. 30 dzień po śm. 1 roczn. śm. i inne
Triduum Paschalne i Wielki Czwartek	zakazane	zakazane
Uroczystości nakazane	zakazane	zakazane
Niedziele: Adwentu W. Postu i Wielkanocy	zakazane	zakazane
Niedziele: okresu Bożego Narodzenia i zwykle	zakazane z prawa diecezjalnego	zakazane z prawa diecezjalnego
Uroczystości nienakazane	dozwolone	zakazane
Środa Popielcowa	dozwolone	zakazane
Święta	dozwolone	zakazane
Dni w Oktawie Bożego Narodzenia ☐ Dni powszednie: Adwentu, Okresu Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu, Okresu Wielkanocnego	dozwolone	zakazane

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

☐ Wspomnienia obowiązkowe		
Dni powszednie w ciągu roku	dozwolone	dozwolone

XIV. ADAPTACJE ZALEŻNE OD KOMPETENCJI BISKUPÓW ORAZ KONFERENCJI EPISKOPATU [386-399]

Cele adaptacji w OWMR i Obrzędach Mszy świętej:

- aby celebrowanie pełni odpowiadało zasadom i duchowi liturgii świętej;

Kto może decydować o adaptacjach:

1. Biskup diecezjalny:

- „arcykapłan swojej owczarni” – od niego wywodzi się i zależy chrześcijańskie życie wiernych [KL 41],
- powinien troszczyć się o rozwój życia liturgicznego w swojej diecezji, nim kierować i nad nim rozstrząsać pieczę,
- jest odpowiedzialny za godne sprawowanie Mszy św. w swojej diecezji [22],
- do jego obowiązków należy:
  - i. czuwanie nad dyscypliną koncelebracji (por. nry 202, 374),
  - ii. ustalanie zasad posługiwania kapłanowi przy ołtarzu (por. nr 107),
  - iii. ustalanie przepisów dotyczących udzielania Komunii świętej pod obiema postaciami (por. nr 283, przypominają o tym *Wskazania Episkopatu Polski 39*),
  - iv. ustalanie norm odnoszących się do budowy i wyposażenia kościołów (por. nr 291),
  - v. rozbudzanie ducha liturgii świętej u prezbiterów, diakonów i świeckich wiernych
  - vi. *Redemptionis Sacramentum 68* dodaje:

Biskup diecezjalny winien troszczyć się o głoszenie homilii (por. KPK, kan. 386 § 1), wydając dla wyświęconych szafarzy również normy, wskazania i praktyczne pomoce oraz popierając spotkania i inne stosowne przedsięwzięcia, aby mieli często okazję do wnikliwej refleksji nad istotą homilii oraz znajdowali pomoc w jej przygotowaniu.
  - vii. *Redemptionis Sacramentum 108* dodaje:

„Eucharystię należy sprawować w miejscu świętym, chyba że w poszczególnym wypadku czego innego domaga się konieczność; w takim wypadku Eucharystia winna być sprawowana w odpowiednim miejscu”. O tym, czy istnieje taka konieczność, za każdym razem zgodnie ze zwyczajem na terenie swojej diecezji będzie rozstrzygał biskup diecezjalny.
  - viii. *Redemptionis Sacramentum 142* dodaje:

„Do biskupa diecezjalnego należy wydawanie zarządzeń o procesjach, zasadach uczestnictwa w nich oraz ich godności” (KPK, kan. 944 § 2; por. RYTUAŁ RZYMSKI, Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą, Wprowadzenie teologiczne i pastoralne, wydanie rzymskie nr 102; MSZAŁ RZYMSKI, Ogólne wprowadzenie, nr 317), a także popieranie wśród wiernych praktyki adoracji.
  - ix. *Redemptionis Sacramentum 160* dodaje

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Biskup diecezjalny powinien ponownie ocenić praktykę ostatnich lat w dziedzinie posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. i w miarę potrzeby skorygować ją lub ściślej określić. Gdzie z racji prawdziwej konieczności tego rodzaju nadzwyczajni szafarze są liczniej wyznaczani, biskup diecezjalny powinien wydać szczegółowe normy, w których, uwzględniając tradycję Kościoła, zgodnie z przepisami prawa winien ustalić sposób wykonywania tej funkcji.

x. *Redemptionis Sacramentum* 161 dodaje

Biskup diecezjalny może zezwalać jednorazowo (ad actum), by jakiś wierny świecki w kościele lub kaplicy poza Mszą św. mógł przepowiedzieć Słowo Boże (nie chodzi tu o homilię) – wyłącznie z powodu małej liczby wyświęconych szafarzy, a wymaga tego konieczność lub pożytek wiernych (KPK, kan. 766).

xi. *Redemptionis Sacramentum* 165 dodaje

Biskup diecezjalny powinien w miarę możliwości zadbać o zorganizowanie w niedzielę jakiejś celebracji dla wiernych, którzy z braku kapłana lub z innej ważnej przyczyny nie mogą uczestniczyć w Eucharystii. On określa zasady tej celebracji (zaleca się powierzenie tej kwestii Konferencji Episkopatu, której decyzja musi być zatwierdzona przez Stolicę Apostolską) (patrz również wyżej w odpowiednim miejscu, ok. strony 7.)

xii. *Redemptionis Sacramentum* 176-182 dodaje

- biskup diecezjalny w ramach przysługującej mu kompetencji, wydaje normy w sprawach liturgicznych,
  - dba o utrzymanie karności i przestrzeganie przepisów kościelnych,
  - ma obowiązek zbadania faktów i okoliczności oraz sprawę poczytalności, gdy otrzyma prawdopodobną informację o przestępstwie lub nadużyciu w stosunku do Najświętszej Eucharystii,
  - przestępstwa przeciwko wierze oraz poważne przestępstwa popełnione w czasie sprawowania sakramentów powinny być niezwłocznie zaskarżone do Kongregacji Nauki Wiary, która je osądza i ewentualnie nakłada sankcje kanoniczne,
  - biskup diecezjalny stosuje przewidziane prawem kary kanoniczne, pamiętając, iż ma prawo do zaostrzania kar, zgodnie z kan. 1326 KPK,
  - biskup informuje o poważnych wykroczeniach Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów,
  - Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów po otrzymaniu prawdopodobnej informacji o przestępstwie lub nadużyciu, powiadamia o tym ordynariusza, który przeprowadza badanie; w trudniejszych przypadkach ma on prawo konsultacji z Kongregacją przed nałożeniem ewentualnej kary, a po rozwiązaniu sprawy ma obowiązek powiadomienia Kongregacji o jej wyniku
- o trzeba, aby każda diecezja miała swój kalendarz i zbiór własnych Mszy.

2. Konferencja Episkopatu:

- o adaptacje przez nią dokonane muszą być określone zgodnie z przepisami prawa [*Redemptionis Sacramentum* 28 przypomina, iż wszystkie normy liturgiczne, jakie zgodnie z przepisami prawa Konferencja Episkopatu ustanowi dla swojego terytorium, muszą być przedłożone do zatwierdzenia przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, bez czego nie mają mocy obowiązującej (por. KPK, kan. 838 § 3; ŚW. KONGR. OBRZĘDÓW, Instr. Inter Oecumenici, 26 września 1964, nr 31: AAS 56 (1964) 883; KONGR. DS. KULTU BOŻEGO I DYSC. SAKRAM., Instr. Liturgiis authenticam, nry 79-80: AAS 93 (2001) 711-713)],
- o do jej obowiązków należy:
  - przygotowanie i zatwierdzenie przekładu tego wydania Mszału Rzymskiego na uznane języki narodowe (następnie musi być zaaprobowany przez Stolicę Apostolską, por. KPK, kan. 838 § 3) – Mszał Rzymski zarówno w wersji łacińskiej, jak i w prawnie zatwierdzonych przekładach na języki narodowe winien być wydany w całości; mogą też być w odpowiednim miejscu wprowadzone do Mszału Rzymskiego dyktoria lub instrukcje duszpasterskie, jakie Konferencje Episkopatów uznają za przydatne, a Stolica Apostolska zatwierdzi;
    1. ze szczególną starannością Konferencje winny zadbać o przekład tekstów biblijnych używanych w celebracji Mszy świętej
      - dlaczego?
        - i. z Pisma świętego bowiem pochodzą czytania, które wyjaśnia się w homilii, oraz psalmy przeznaczone do śpiewu,
        - ii. z niego czerpią natchnienie i ducha prośby, modlitwy i pieśni liturgiczne,
        - iii. w nim też trzeba szukać sensu czynności i znaków [KL 24],
  - trzeba użyć języka zrozumiałego dla wiernych i nadającego się do publicznego głoszenia, z zachowaniem jednak sposobu mówienia, jaki stosują księgi biblijne,
  - 2. przekład innych tekstów, przy zachowaniu właściwości każdego języka w pełni i wiernie musi oddawać sens oryginalnego tekstu łacińskiego,
    - w dokonywaniu przekładu należy zwracać uwagę na różne występujące w Mszale rodzaje literackie, jakimi są modlitwy przewodniczącego, antyfony, aklamacje, odpowiedzi, błagania litanijne itp.,
    - przekład tekstów ma służyć w pierwszym rzędzie nie medytacji, ale raczej uroczystemu głoszeniu (proklamacji) lub wykonywaniu śpiewu w czasie sprawowania liturgii,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- ma to być język dostosowany do umysłowości wiernych danego kraju, a z drugiej strony szlachetny i nacechowany literackim poletem. Zakłada się przy tym konieczność pewnej katechezy na temat biblijnego i chrześcijańskiego sensu niektórych słów i wyrażeń.
- wypada, aby w krajach posługujących się tym samym językiem, istniał w miarę możliwości identyczny przekład tekstów liturgicznych, zwłaszcza tekstów biblijnych i Obrzędów Mszy świętej;
- 3. zatwierdzenie melodii, zwłaszcza dla tekstów Obrzędów Mszy świętej, odpowiedzi i aklamacji ludu oraz dla szczególnych obrzędów sprawowanych w ciągu roku liturgicznego,
- 4. ocena form muzyki, melodii oraz instrumentów muzycznych, jakie mogą być dopuszczone do kultu Bożego, to znaczy ich przydatności albo możliwości przystosowania do użytku liturgicznego;
- ustalanie adaptacji w następujących kwestiach:
  - gesty i postawy ciała wiernych (por. wyżej, nr 43);
  - gest oddania czci ołtarzowi i księdze Ewangelii (por. wyżej, nr 273);
  - teksty pieśni na wejście, przygotowanie darów i Komunii (por. wyżej, nry 48, 74, 87);
  - czytania z Pisma świętego, które mają być stosowane w szczególnych okolicznościach (por. wyżej, nr 362);
  - sposób przekazywania znaku pokoju (por. wyżej, nr 82);
  - sposób przyjmowania Komunii świętej (por. wyżej, nry 160, 283);
  - tworzywo, z jakiego ma być budowany ołtarz oraz przedmioty wyposażenia kościoła, zwłaszcza naczynia liturgiczne, a także materiał, krój i kolor szat liturgicznych (por. wyżej, nry 301, 326, 329, 339, 342-346).
- Konferencja Episkopatu ze swej strony winna zredagować własny kalendarz krajowy, albo też we współpracy z innymi Konferencjami – kalendarz dla szerszego regionu. Wymaga on zatwierdzenia przez Stolicę Świętą (por. Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, nr 48-51; Św. Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja *Calendaria particularia*, 24 czerwca 1970, nr 4, 8: AAS 62 (1970) 652-653):
  - należy pamiętać, iż niedziela jest pierwotnym dniem świątecznym - nie wolno jej przesłaniać innymi obchodami, jeżeli nie są rzeczywiście bardzo ważne [KL 106],
  - nie należy przesłaniać odnowionego roku liturgicznego elementami drugorzędnymi,
  - należy wyznaczyć Dni modlitw błagalnych i dni kwartalne (por. nr 373), a także określić sposoby ich obchodzenia i potrzebne do tego teksty (por. Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, nr 46; Św. Kongregacja Kultu Bożego, Instrukcja *Calendaria particularia*, 24 czerwca 1970, nr 38: AAS 62 (1970) 660), uwzględniając inne szczególne ustalenia,
  - przy wydawaniu Mszału obchody właściwe dla całego kraju lub regionu powinny zostać włączone w swoim miejscu do celebracji kalendarza ogólnego; obchody zaś właściwe dla danej okolicy lub diecezji winny się znaleźć w specjalnym Dodatku,
- Konferencje Episkopatów mogą przedstawić Stolicy Apostolskiej propozycje **głębszych urozmaiceń i adaptacji**, jakie za jej zgodą zostaną wprowadzone – zwłaszcza dla dobra ludów, którym orędzie Ewangelii zostało przyniesione niedawno [KL 37-40]; należy przy tym zachować szczególne normy podane w instrukcji „*Liturgia rzymska i inkulturacja*” (por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*. IV Instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii (art. 37-40), 25 stycznia 1994, Rzym 1994, nry 54, 66-69); w jakich okolicznościach można przedstawiać takie propozycje:
  - ze względu na uczestnictwo wiernych,
  - ze względu na ich duchowe dobro,
  - ze względu na umysłowy poziom i tradycje różnych narodów;
- sposób postępowania jest następujący:
  - 1. przedstawienie Stolicy Apostolskiej wstępnej propozycji adaptacji,
  - 2. uzyskanie wymaganej zgody Stolicy Apostolskiej,
  - 3. przystąpienie do opracowania poszczególnych adaptacji – w ustalonych okresach i miejscach zostaną przeprowadzone doświadczalne próby [*Redemptionis Sacramentum* 27 przypomina, iż wszelkie eksperymenty liturgiczne bez zgody Stolicy Apostolskiej są zakazane, co postanowiono już w 1970 r., (por. KONGR. KULTU BOŻEGO, Instr. Liturgicae instaurationes, nr 12: AAS 62 (1970) 692-704, tu 703) oraz ponownie przypomniano w 1988 r. (por. KONGR. KULTU BOŻEGO, Declarationem circa Preces eucharisticae et experimenta liturgica, 21 marca 1988, "Notitiae" 24 (1988) 234-236),
  - 4. zarówno duchowni, jak i wierni świeccy muszą otrzymać odpowiednią formację,
  - 5. po upływie czasu próby Konferencja Episkopatu określi ewentualne przedłużenie adaptacji,
  - 6. Konferencja Episkopatu przedstawi dojrzałe sformułowanie adaptacji do osądu Stolicy Apostolskiej (por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*. IV Instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii (art. 37-40), 25 stycznia 1994, Rzym 1994, nry 54, 66-68).
- należy pamiętać, iż **obowiązuje zasada, według której każdy Kościół partykularny winien się zgadzać z Kościołem powszechnym nie tylko w dziedzinie nauki wiary i znaków sakramentalnych, lecz także w odniesieniu do powszechnie przyjętych zwyczajów sięgających apostolskiej i nieprzerwanej tradycji.**

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Zwyczaj te winny być zachowywane nie tylko dla uniknięcia błędów, lecz także w celu przekazywania nienaruszonej wiary, ponieważ norma modlitwy Kościoła odpowiada normie jego wiary (por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*. IV Instrukcja dla poprawnego wprowadzenia soborowej Konstytucji o liturgii (art. 37-40), 25 stycznia 1994, Rzym 1994, nry 54, 26-27),

- utrata bogactw liturgicznych obrządku rzymskiego byłaby dla Kościoła wielką szkodą,
- nowości w reformie liturgii mogą być wprowadzane tylko wtedy, gdy tego wymaga prawdziwe i niewątpliwe dobro Kościoła, z zastrzeżeniem jednak, że nowe formy będą niejako organicznie wyrastać z form już istniejących [KL 23], odnosi się to również do inkulturacji (por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*, 25 stycznia 1994, nr 46)
- inkulturacja wymaga odpowiednio długiego czasu, aby pośpiech i nieostrożność nie spowodowały zniekształcenia prawdziwej tradycji liturgicznej,
- celem inkulturacji nie jest tworzenie nowych rodzin obrzędowych, ale uwzględnienie wymogów płynących z danej kultury w taki sposób, by adaptacje wprowadzone czy to do Mszału, czy do innych ksiąg liturgicznych nie naruszyły zwartości i harmonii charakterystycznej dla obrządku rzymskiego (por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Liturgia rzymska i inkulturacja*, 25 stycznia 1994, nr 36)

XV. PRZESTĘPSTWA I WYKROCZENIA PRZECIWKO ŚWIĘTOŚCI OFIARY EUCHARYSTYCZNEJ

Redemptionis Sacramentum 172-175 podaje listę ciężkich przestępstw i poważnych wykroczeń przeciwko świętości Ofiary eucharystycznej:

1. CIĘŻKIE PRZESTĘPSTWA

zgodnie z „Normami o ciężkich przestępstwach zastrzeżonych Kongregacji Nauki Wiary” (Por. JAN PAWEŁ II, List apost. motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*: AAS 93 (2001) s.737-739; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 786).

1. zabranie lub przechowywanie w celu świętokradczym albo porzucenie świętych postaci (Por. KPK, kan. 1367; PAP. RADA DS. INTERPRET. TEKSTÓW PRAWNYCH., Responsio ad propositum dubium, 3 lipca 1999: AAS 91 (1999) 918; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 78),
2. usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej lub jej symulowanie (Por. KPK, kan. 1378 § 2 nr 1 i kan. 1379; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 786);
3. koncelebracja Ofiary eucharystycznej razem z szafarzami Wspólnot kościelnych, które nie posiadają sukcesji apostołowskiej ani nie uznają sakramentalnej godności święceń kapłańskich (Por. KPK, kan. 908 i 1365; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 786);
4. konsekracja w celu świętokradczym jednej postaci bez drugiej w czasie celebracji eucharystycznej albo nawet obydwu poza sprawowaniem Eucharystii (Por. KPK, kan. 927; KONGR. NAUKI WIARY, Ep. ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis: AAS 93 (2001) 786).

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

2. POWAŻNE WYKROCZENIA

w sposób obiektywny zalicza się do nich zawsze złamanie następujących norm instrukcji *Redemptionis Sacramentum*:

- nr 48-52 – złamanie norm dotyczących chleba i wina eucharystycznego oraz używania i wypowiedania Modlitwy eucharystycznej,
- nr 56 – pomijanie w Modlitwie eucharystycznej imienia papieża i biskupa diecezjalnego,
- nr 76-77 – łączenie sakramentu pokuty i Mszy św. w jedną czynność liturgiczną oraz łączenie Mszy św. ze zwykłym posiłkiem,
- nr 79 – wprowadzenie do liturgii elementów zaczerpniętych z innych religii,
- nr 91-92 – odmawianie Komunii św. katolikom, którym prawo jej nie zabrania, ze względu na postawę stojącą lub klęczącą oraz niespożycie Komunii św. zaraz po jej przyjęciu przy ołtarzu,
- nr 94 – branie Chleba eucharystycznego przez samych wiernych, przekazywanie go sobie z rąk do rąk, udzielanie sobie wzajemnie przez świeckich Komunii św.,
- nr 96 – rozdzielanie na podobieństwo Komunii św. niekonsekrowanego chleba lub innych pokarmów przed lub podczas Mszy św.,
- nr 101-102 – narażanie postaci eucharystycznych na znieważenie podczas Komunii św. udzielanej pod obiema postaciami,
- nr 104 – zanurzanie Hostii w kielichu przez samego wiernego lub przyjmowanie Hostii zanurzonej w kielichu na rękę,
- nr 106 – przelewanie konsekrowanej Krwi i używanie dzbanków, butelek itp.,
- nr 109 – sprawowanie Eucharystii w świątyni niechrześcijańskiej,
- nr 111 – niedopuszczanie do sprawowania Eucharystii kapłana z ważnym celebrem,
- nr 115 – odkładanie sprawowania Eucharystii pod pretekstem popierania „postu od Eucharystii”,
- nr 117 – nadużycia związane z niewłaściwą materią naczyń liturgicznych,
- nr 126 – sprawowanie Mszy św. bez szat liturgicznych lub w samej stule nałożonej na habit lub świeckie ubranie,
- nr 131-133 – przechowywanie Najświętszego Sakramentu w niewłaściwym miejscu, zanoszenie go do domu wbrew przepisom prawa itp.
- nr 138 – pozostawianie wystawionego Najświętszego Sakramentu bez nadzoru,
- nr 153 – przyjmowanie przez wiernych świeckich funkcji diakona lub kapłana i zakładanie ich szat,
- nr 168 – sprawowanie sakramentów przez kapłanów wydalonych ze stanu duchownego wbrew przepisom prawa.

Należy przy tym brać pod uwagę przepisy Kodeksu Prawa Kanonicznego:

- kan. 1364 – przypadki odstępstwa od wiary, herezji i schizmy
- kan. 1369 – publiczne bluźnierstwa, poważne naruszenie dobrych obyczajów, znieważenie religii lub Kościoła, wywołanie nienawiści lub pogardy
- kan. 1373 – publiczne wzbudzanie niechęci lub nienawiści podwładnych względem Stolicy Apostolskiej lub ordynariusza, prowokowanie podwładnych do nieposłuszeństwa
- kan. 1380 – sprawowanie lub przyjmowanie sakramentu stosując symonię,
- kan. 1384 – inne przypadki niezgodnego z prawem sprawowania zadań kapłańskich lub innej świętej posługi,
- kan. 1385 – niezgodne z prawem czerpanie zysków z ofiar mszalnych,

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

- kan. 1386 – darowanie i przyjmowanie darów i przyrzeczeń w zamian za wypełnianie zadań w Kościele niezgodnie z prawem,
- kan. 1398 – spowodowanie przerwania ciąży.

3. INNE NADUŻYCIA

- łamanie zasad określonych w pozostałych punktach Instrukcji Redemptionis Sacramentum,
- łamanie innych norm ustalonych przez prawo.

XVI. ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSZYSTKICH WIERNYCH ZA GODNOŚĆ LITURGII

Każdy katolik, czy to kapłan, czy diakon, czy wierny świecki ma prawo zgłosić skargę na nadużycie liturgiczne przed biskupem diecezjalnym lub równym mu w prawach kompetentnym ordynariuszem, lub przed Stolicą Apostolską na mocy prymatu Biskupa Rzymu. Wypada jednak, aby - jeśli to możliwe - takie zażalenie lub skarga była najpierw przedstawiona biskupowi diecezjalnemu. Zawsze jednak winno się to dokonywać w prawdzie i miłości.

(Redemptionis Sacramentum 184)

Nie pozostawajcie nigdy obojętni wobec kształtu liturgii w waszych parafiach i kościołach. Podejmijcie twórczą współpracę z waszymi duszpasterzami, nie tylko krytykując, ale ukazując odpowiednie drogi dobrych decyzji.

(z listu pasterskiego bpa Jana Wieczorka, ordynariusza gliwickiego)

XVII. ŹRÓDŁO

Powyższe opracowanie przygotowano na podstawie:

1. Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego, z III wydania typicznego Mszału Rzymskiego z roku 2002, tłumaczenie polskie zatwierdzone 6 listopada 2003 r., weszło w życie w Polsce w Środę Popielcową 25 lutego 2004 r. (tekst znajduje się na stronie www.kkbids.episkopat.pl). Numery w nawiasach kwadratowych odnoszą się do poszczególnych paragrafów OWMR.
2. Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią, Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, 25 marca 2004 roku (tekst znajduje się na stronie www.kkbids.episkopat.pl).
3. Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania OWMR, 9 marca 2005 r. (tekst znajduje się na stronie www.kbids.episkopat.pl).
4. List pasterski Ks. Bpa Jana Wieczorka, ordynariusza gliwickiego „Eucharystia najcenniejszym skarbem Kościoła” na IV niedzielę Wielkiego Postu „Laetare”, 6 marca 2005 r.

MSZA ŚWIĘTA PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II